

KTO KARATAY ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI
SOSYOLOJİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

AİLE VE MAHREMİYET AÇISINDAN X-Y VE Z KARŞILAŞTIRMALI
KUŞAK ANALİZİ: KONYA İLİ ÖRNEĞİ

Miyase Nur DUYSAK

Yüksek Lisans Tezi

KONYA
Ocak 2023

AİLE VE MAHREMİYET AÇISINDAN X-Y VE Z KARŞILAŞTIRMALI KUŞAK
ANALİZİ: KONYA İLİ ÖRNEĞİ

Miyase Nur DUYSAK

KTO Karatay Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Sosyoloji Anabilim Dalı

Sosyoloji Tezli Yüksek Lisans Programı

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Hüsamettin ERDEM

KONYA

Ocak 2023

BİLDİRİM

Enstitü tarafından onaylanan Yüksek Lisans tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını basılı veya dijital biçimde arşivleme ve aşağıda belirtilen koşullar dahilinde erişime açma iznini KTO Karatay Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle, Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak ve gelecekteki çalışmalar (makale, kitap, lisans, patent vb.) için tezimin tamamının veya bir bölümünün kullanım hakları yalnızca bana ait olacaktır.

Tezimin bütünüyle kendi çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izinle kullanılması zorunlu olan kaynakları, yazılı izin alarak kullandığımı ve istenildiğinde izinlerin suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayımlanan “Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge” kapsamında, tezim, aşağıda belirtilen koşullar haricince, YÖK Ulusal Tez Merkezi ve KTO Karatay Üniversitesi Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

Enstitü / Fakülte Yönetim Kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir.¹

Enstitü / Fakülte Yönetim Kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 6 ay ertelenmiştir.²

Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir.³⁴

¹ MADDE 6(1) Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.

² MADDE 6(2) Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.

³ MADDE 7(1) Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

⁴ MADDE 7(2) Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

ETİK BEYAN

KTO Karatay Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Hazırlama ve Yazım Kurallarına uygun olarak Prof. Dr. Hüsamettin ERDEM danışmanlığında tarafımdan üretilen bu tez çalışmasında; sunduğum tüm veri, enformasyon, bilgi ve belgeleri bilimsel etik kuralları çerçevesinde elde ettiğimi, tüm değerlendirme, analiz, bulgu ve sonuçları bilimsel usullere uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım kaynakların tümüne bilimsel normlara uygun biçimde atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

17 Ocak 2023

Miyase Nur Duysak

TEŞEKKÜR

Yaklaşık 1.5 yılını alan bu yüksek lisans bitirme tezi, benimle birçok yakın çevremi de zorlu ama bir o kadar da etkileyici bir maceraya sürükledi. Her gün uykusuz kaldım, geceli gündüzlü demeden birçok fedakârlık, mutluluk, sevinç yer yer bunalıma sebep olsa da bitmiş olması bir emeğin, somut ve net bir sonucu.

Bu güzel ama güzel olduğu kadar da zor olan süreçte lisans hayatımda da yüksek lisans hayatımda da desteklerini hiç esirgemeyen sevgili danışman hocam Prof. Dr. Hüsamettin Erdem'e teşekkürlerimi ifade edebilmem asla mümkün değil...

Üniversite eğitimime ilk başladığım günden beri akademik camia da yer alabilmem hususunda beni her daim destekleyen, çalışmalarım konusunda bana rehber olan, duruşunu, bilgi birikimini örnek aldığım, hayata dair tecrübeleriyle ışık kaynağım, tek bir konuşmasından bile mutlu ve değerli olduğumu hissettiğim canım hocam Doç. Dr. Hatice Budak'a teşekkür ederim.

Sürecin en başından beri maddi manevi desteğini esirgemeyen, her zaman gözü kapalı yanımda olan ve bu yoldaki en büyük destekçilerim olan sevgili Eşim Abdullah Duysak'a annem Kezban Atcı'ya, kardeşim Münevver Görücü ve ablalarım Özlem Şişik ve Öznur Bulur'a teşekkürü bir borç bilirim. Onların desteğı, sabrı ve anlayışı olmasaydı bu tezi tamamlamak çok zor olurdu.

17 Ocak 2023

Miyase Nur DUYSAK

ÖZET

Miyase Nur DUYSAK

Aile ve Mahremiyet Açısından X-Y ve Z Karşılaştırmalı Kuşak Analizi: Konya İli
Örneği

Yüksek Lisans Tezi

Konya, 2023

Aile; üzerinde çok çeşitli tanımlamalar yapılan, toplumsal yapının en küçük yapı taşı oluşturulan bir kurumdur. Ailenin geçmişten günümüze birçok toplumda değer atfedilen ve kutsanan bir kurum olması, onun önemli bir yere sahip olmasından kaynaklıdır. Ancak toplumsal yapının değişmesi, modernleşme ve küreselleşme gibi faaliyetlerin insan hayatını derinden etkilemesi aile kurumu içinde kaçınılmaz olmuştur. Bu sebeple aile için temel olan mahremiyet olgusuna ilişkin bir dönüşüm meydana gelmiş, mahrem derecesi değişmiştir. Araştırmanın temel amacı toplumsal yapının değişmesiyle beraber, ailenin dönüşüme uğraması ve bu değişimin yansıması olan mahremiyete ilişkin paradigma değişiminin kuşaklar üzerinde incelenmesidir.

Araştırma verilerine ulaşabilmek için X-Y ve Z kuşaklarında yer alan bireylerin aile ve mahremiyete ilişkin bakış açıları karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Araştırma, saha çalışması şeklinde yapılandırılmış, derinlemesine görüşme sorularıyla 60 kişi ile gerçekleştirilmiştir. Verilerin çözümlenmesi kısmında içerik analizi yönteminden faydalanılmış ve araştırmanın verileri temalaştırılarak yorumlanmıştır. Tezin temel araştırma konusunu her bir kuşağın aileyi ve mahremiyeti nasıl ele aldığını betimlemek oluşturmaktadır. Araştırmanın sonucunda ise bütün kuşakların kendi anlam dünyalarına göre mahremiyeti algıladıkları ve bu doğrultuda tanımlamalarını yaptıkları ortaya çıkmıştır. Katılımcıların mahremiyete ilişkin üzerinde en çok durdukları kavramlar ise özel alan ve gizlilik olmuştur. Her bir kuşak için toplumsal ve teknolojik gelişmelerin aile ve mahremiyet üzerinde etkisi olduğu, bu yüzden mahremiyet olgusunun sınırlarının gevşediği sonucuna ulaşılmıştır. Bulgular sonucunda kuşaklar arası bakış açısı farklılığını etkileyen nedenlerin; internet, normalleştirme, sosyal medya, toplumsal ve çevresel faktörler, Batılılaşma ve aile tiplerinin değişmesi olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler

Aile, Mahremiyet, Kuşak, Değişen Toplum

ABSTRACT

Miyase Nur DUYSAK

X-Y And Z Comparative Generation Analysis In Terms Of Family And Privacy: The
Case Of Konya

Konya Province

Master's Thesis

Konya, 2023

Family; It is an institution that forms the smallest building block of the social structure, on which various definitions are made. The fact that the family is an institution that is valued and sanctified in many societies from past to present is due to the fact that it has an important place. However, it has been inevitable within the family institution that the changes in the social structure, the activities such as modernization and globalization have profoundly affected human life. For this reason, a transformation has occurred regarding the concept of privacy, which is fundamental to the family, and the degree of privacy has changed. The main purpose of the research is to examine the transformation of the family along with the change in the social structure and the paradigm shift of privacy, which is the reflection of this change, over generations.

In order to reach the research data, the perspectives of the individuals in the X-Y and Z generations regarding family and privacy were examined comparatively. The research was carried out with 60 people with in-depth interview questions structured as fieldwork. In the analysis of the data, the content analysis method was used and the data of the research were thematized and interpreted. The research was carried out based on the hypothesis that "each generation has a different perspective on family and privacy in itself." As a result of the research, it has been revealed that all generations perceive privacy according to their own world of meaning and make their definitions in this direction. The most emphasized concepts regarding privacy by the participants were private space and privacy. It has been concluded that social and technological developments have an impact on family and privacy for each generation, so the boundaries of the privacy phenomenon are loosened. As a result of the findings, the reasons affecting the difference in perspective between generations; internet, normalization, social media, social and environmental factors, westernization and change in family types.

Keywords

Family, Privacy, Generation, Changing Societ

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
BİLDİRİM.....	ii
ETİK BEYAN.....	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
TABLolar DİZİNİ.....	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	x
KISALTMALAR DİZİNİ.....	xi
1.GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Amacı	3
1.2. Araştırmanın Hedefleri.....	3
1.3. Araştırmanın Konusu, Kapsamı ve Önemi.....	3
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	5
2.1. Sosyolojinin En Temel Yapı Taşı Olan Aile Nedir?.....	5
2.2.Ailenin Tanımı	6
2.3.Ailenin İşlevleri.....	7
2.3.1.Ailenin Biyolojik İşlevi	8
2.3.2.Ailenin Ekonomik İşlevi.....	9
2.3.3. Ailenin Psikolojik İşlevi	10
2.3.4.Ailenin Sevgiyi Karşılama İşlevi.....	11
2.3.5.Ailenin Eğitim ve Kültürel İşlevi	12
2.3.6. Ailenin Dini İşlevi	15
3. MAHREMİYET KAVRAMININ TANIMLANMASI.....	17
3.1. Mahrem ve Mahremiyetin Sözlükteki Anlamı	17
3.2.Mahremiyet Kavramına İlişkin Çeşitli Tanımlamalar.....	18
3.3. Mahremiyet Çeşitleri	21
3.3.1. Özel Alan Mahremiyeti	21
3.3.2. Kamusal Alan Mahremiyeti.....	22
3.4. Mahremiyetin Boyutları	23
3.4.1. Beden Mahremiyeti	23
3.4.2.Ev (Mesken) Mahremiyeti.....	24
3.4.3. Aile Mahremiyeti.....	26

3.4.4. Dijital Mahremiyet.....	28
4.MODERNLEŞME VE POSTMODERNLEŞME AÇISINDAN MAHREMİYET.....	31
4.1. Modernleşme Açısından Mahremiyet	31
4.2. Postmodernleşme Açısından Mahremiyet.....	34
5. KUŞAKLAR.....	36
5.1. Kuşak Kavramına Genel Hatlarıyla Bir Bakış	37
5.2. Kuşak Kavramını Tanımı	39
5.2.2. Sessiz Kuşak (Traditionalists) (1925-1945)	43
5.2.3. Bebek Patlaması / Baby Boomers (1946- 1964).....	45
5.2.4. X Kuşağı (1965-1979)	46
5.2.5. Y Kuşağı (1980- 1996)	48
5.2.6. Z Kuşağı (1997 ‘li yıllar ve sonrası).....	51
6. YÖNTEM.....	55
6.1. Araştırmanın Yöntemi	55
6.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi.....	56
6.3. Araştırmanın Sınırlılıkları	56
6.4. Araştırmanın Veri Toplama Tekniği	57
6.5. Araştırmanın Veri Toplama Süreci	57
7. ARAŞTIRMA BULGULARI VE YORUMLANMASI.....	58
7.1.Araştırma Örneklemine Sosyo-demografik Özellikleri	58
7.2. Mahremiyetin Tanımlanmasına ve mahremiyet Çeşitlerine İlişkin Bulgular	61
7.2.1.Beden, Ev ve Aile Mahremiyetine İlişkin Bulgular	65
7.3. Mahremiyetin Korunmasına Yönelik Bulgular	71
7.4. Diğer İnsanların Mahremiyetine Dikkat Etmeyle İlgili Bulgular.....	74
7.5. Ailenin Tanımlanmasına İlişkin Bulgular	75
7.6. Kuşak ve Aileye ilişkin Bulgular	84
7.7. Teknolojik Gelişmelere İlişkin Bulgular	88
7.8. Din ahlak ve Mahremiyet Çerçevesinden Bulgular.....	90
8. SONUÇ VE ÖNERİLER	93
KAYNAKLAR	100
ÖZGEÇMİŞ	110
EK 1. BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ OLUR FORMU.....	111
EK 2.YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU	112
EK3: ETİK KURUL /KOMİSYON İZİNİ/MUAFİYETİ.....	113

TABLULAR DİZİNİ

Tablo 1: Kuşakların Kronolojik Olarak Sınıflandırılması.....	40
Tablo 2: Tez Araştırmasında Kullanılan Kuşakların Kronolojik Sınıflaması.....	42
Tablo 3: Sessiz kuşağın Temel Özellikleri.....	43
Tablo 4: Bebek Patlaması Kuşağının Özellikleri.....	44
Tablo 5: X Kuşağının Özellikleri.....	46
Tablo 6: Y Kuşağının Özellikleri.....	49
Tablo 7: Z Kuşağının Olumlu ve Olumsuz Yönleri.....	51
Tablo 8: Z Kuşağının Özellikleri.....	52
Tablo 9: X, Z ve Y kuşağının Karşılaştırılmalı Özellikleri	52
Tablo 10: Kuşakların Sosyo-demografik Özellikleri.....	58
Tablo11: X-Y-Z Kuşaklarının Mahremiyete Yüklediği Anlamlar.....	61
Tablo 12: Beden Mahremiyetinin Algılanış biçimi.....	65
Tablo 13: Ev Mahremiyetinin Algılanış biçimi	68
Tablo 14: Mahremiyetlerini korumaya yönelik yapmış oldukları faaliyetleri.....	71
Tablo15: Katılımcıların “Aile” ile İlgili Çağrışımları.....	75
Tablo 16: Aile ve Mahremiyet Anlayışındaki Değişimin Sebepleri.....	77
Tablo 17: Kuşakları Bakış Açılarını Etkileyen Faktörler.....	86

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1: Türkiye'deki Z kuşağı.....	49
-------------------------------------	----

KISALTMALAR DİZİNİ

Kısaltma	Açıklama
TÜİK:	Türkiye İstatistik Kurumu
Vb:	Ve benzeri
Vd:	Ve diğerleri
Www:	World Wide Web

1.GİRİŞ

Aile, içinde yaşadığımız toplumsal yapının en başat aktörü ve aynı zamanda sistemsel devamlılığın olmazsa olmaz bir koşulu olarak geçmişten günümüze kadar önemini ve güncelliğini koruyarak devam eden bir kurumdur. Asırlar boyunca büyük uygarlıklar ve devletler ailenin ilerleyebilmesi ve devamlılığının korunabilmesi için birçok çaba sarf etmişlerdir. Bu yüzden tarihsel süreç içerisinde yaşanan birçok farklı kırılma noktalarından etkilenmiş ve farklı bir boyut kazanmıştır. Aileye yönelik bu kırılma noktalarından biri de mahremiyet konusu olmuştur.

Mahremiyet Arapça bir kavramdır ve literatürdeki çalışmalarda genel itibariyle mahrem kelimesiyle birlikte yer almaktadır. Mahremiyet ilgili tek bir tanım çok mümkün görünmemektedir. Çünkü onun tanımları daha çok kişinin kendisine ait olan, başkalarıyla paylaşmak istemediği gizli kalması gereken yönüyle açıklanmaya çalışılmıştır. Mahremiyet doğrudan bireyi ilgilendiren bir kavram olduğu için bireyi ilgilendiren her şey mahremiyeti de ilgilendirmektedir. Bu sebeple mahremiyet doğrudan aile hayatının ve dolaylı olarak toplumsal yaşamın içerisinde ele alınması gereken önemli bir konudur. Dijital çağla beraber teknolojinin günümüzde daha çok kullanılması, aile kurumunun yapısında meydana gelen değişimler konuya ilişkin yeni ve farklı bakış açıları geliştirmeyi zorunlu kılmıştır.

Mahremiyetin algılanış biçimi, insan yaşamında yorumlanması ve bunların bir yansıması olarak tutum ve davranışlarda meydana getirdiği değişiklikler zamandan zamana ve toplumdaki topluma farklılık göstermektedir. Sosyolojik, ekonomik, kültürel, bilimsel ve teknolojik gelişmeler mahremiyete ilişkin parametrelerin değişmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Sosyal medya küresel bir köy haline gelen dünyayı da daha global hale getirmiştir. Sosyal medyanın sayesinde uzaklar daha yakın hale gelerek toplumda yaşanan her şeyden haberdar olunmaya başlanmıştır.

Toplumsal değişimle ilgili üzerinde durulması gereken bir diğer konu kuşak olgusudur. Kuşak, belirli zaman diliminde yaşamış aynı toplumsal olaylara şahit olmuş yaklaşık 25-30 yılları arasında yaşayan kişilerin tanımlanması için kullanılan bir kavramdır. Kuşak kavramının tanımından hareketle her kuşağın kendi döneminin

dinamiklerinin olduğunu söyleyebilmemiz mümkündür. X kuşağı daha çok geçiş dönemi olarak bilinirken, Y kuşağı teknoloji ile yeni tanışan kuşaktır. Z kuşağı ise hepsinden farklı olarak teknolojinin içine doğan kuşaktır. Bu yüzden kuşakların dinamikleri birbirinden farklıdır.

Araştırmanın amacı toplumsal yapının değişmesiyle beraber, ailenin dönüşüme uğraması ve bu değişimin yansıması olan mahremiyete ilişkin paradigma değişiminin kuşaklar üzerinde incelenmesidir. Bu çalışmayı diğer çalışmalardan özgün kılan husus; üç farklı kuşağın bir arada ve Konya özelinde karşılaştırılmalı olarak incelenmesi, saha çalışması ile derinlemesine görüşmelerle gerçekleştirilmesidir. Araştırmanın kapsamını ise X kuşağının temsil grubu 1965-1979 arası doğanlar, Y kuşağının temsil grubu 1980-1996 arası doğanlar ve Z kuşağının temsil grubu için 1997-2010 yılları arasında doğan bireyler oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında kuşaklara ait bu yaş aralıklarının seçilmesinin temel sebebi alan yazındaki X, Y ve Z kuşaklarına ait en geniş aralığı oluşturmalarıdır.

“Aile ve Mahremiyet Açısından X-Y ve Z Karşılaştırmalı Kuşak Analizi: Konya İli Örneği” başlıklı tez çalışması uygulamalı nitel bir araştırmadır. Araştırma verilerine ulaşılabilmek için X-Y ve Z kuşaklarından seçilen bireyler ile derinlemesine görüşme yapılarak gerçekleştirilmiştir. Verilerin analiz edilmesinde içerik analizi yöntemi uygulanmıştır.

Bu çalışma 8 bölümden oluşmaktadır.

I.Bölüm giriş kısmıdır. Burada araştırmanın amacı, hedefleri, konu kapsamı ve önemi yer almaktadır.

II. Bölümde aile çeşitli yönleriyle ele alınmış olup ailenin işlevlerine ilişkin genel bir bakış açısı sunulması amaçlanmıştır. Bu doğrultuda ilk olarak ailenin tanımı yapılmış, ailenin biyolojik, psikolojik, ekonomik, eğitim, kültür, din ve sevgi işlevi kaleme alınmıştır.

Araştırmanın III. Bölümünde ise mahremiyet kavramına ilişkin tanımlamalar yapılmış kamusal mahremiyet, bireysel mahremiyet, beden mahremiyeti, ev mahremiyeti, dijital mahremiyet ve aile mahremiyeti kavramlarına ilişkin çerçeve oluşturulmaya çalışılmıştır.

Modernleşme ve Post Modernleşme Açısından Mahremiyet başlığını taşıyan IV. Bölümde ise modernleşme ve post modernleşmenin mahremiyet ile ilgili sınırları çizilerek bu bölüm oluşturulmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın V. Bölümünde “Kuşaklar” başlığına yer verilmiştir. Araştırmanın bu kısmında kuşaklara ilişkin çeşitli tanımlamalarda bulunularak kuşaklar yıllara göre sınıflandırılmıştır.

VI. Bölüm ise araştırmanın mihenk taşı oluşturulmaktadır. Bu kısımda araştırmanın metodolojisi yer almıştır.

VII. ve VIII. Bölümlerinde ise önemli bulgu, sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

1.1. Araştırmanın Amacı

2022-2023 yüksek lisans tezi kapsamında hazırlanan bu araştırmanın amacı değişen toplum yapısıyla beraber ailenin dönüşümü ve bu dönüşümün bir yansıması olan mahremiyete ilişkin paradigma değişiminin incelenmesidir. Bu kapsamda *aynı ailede bulunan* X-Y ve Z kuşağının aile ve mahremiyete bakış açısı karşılaştırılmalı olarak incelenecek olup içeriksel bir kuşak analizi yapılmıştır.

1.2. Araştırmanın Hedefleri

Araştırmanın nihai hedefi, aile ve mahremiyete ilişkin değer dönüşümünün günümüz toplum yapısında nasıl bir yansımanın olduğunu betimlemektir. Araştırma, kavram ve kuramlar zemininde incelenerek sosyolojik veri sunmayı hedeflemektedir. Bu araştırmanın diğer hedefleri arasında literatüre konuyla ilgili katkı sağlamak, araştırmacıların yapmış oldukları araştırmalarında pay alabilmek ve literatürdeki boşluğu doldurabilmek yer almaktadır.

1.3. Araştırmanın Konusu, Kapsamı ve Önemi

Aile bir çocuğun kendisini var etme sürecindeki önemli bir yapı taşına sahip olma mekanizmasıdır. Aile, sosyalizasyon sürecinin başladığı eğitim ve desteğin karşılandığı önemli bir ortamdır. Aileyle ilgili farklı tanımlamaların yapılması onu kendi içerisinde özel bir yere koymakta ve toplumsal yapı itibarıyla de olmazsa olmaz bir değer olarak

konumlandırmaktadır. Toplumsal olarak bir değişim ve dönüşüm dönemine gidilmiş hal böyle olunca da bu değişim ve dönüşümden nasibini aile de almıştır. Yapılan araştırmalar göstermektedir ki ailenin değişimiyle beraber bir değer algısı problemi ortaya çıkmış, bunun bir yansıması olarak mahremiyette bu paradigma değişiminden etkilenmiştir. Her dönem değer ve mahremiyet kavramları farklı şekillerde değerlendirilmekte ve kuşaklar arası farklı bir konuma sahip olmaktadır. Bu sebeple bu araştırmanın konusu, aile ve mahremiyetin kuşaklar arası nasıl algılandığının ortaya konulması olarak belirlenmiştir.

Araştırmacının belirlemiş olduğu tez konusu özgün bir değer taşımakta olup, bu araştırmayı diğer araştırmalardan ayıran en önemli unsurun Konya özelinde çalışılmamış olmasıdır. Araştırmaya dair yapılan çalışmalar incelendiğinde hem bölgesel hem de coğrafyasal olarak bakıldığında konuyla ilgili çalışmalara çok az yer verilmiş olup konu daha çok teorik zeminde çalışılmıştır. Araştırmacının konuyu saha çalışması boyutuyla aile, mahremiyet ve kuşak zeminine oturtarak çalışması konuyu diğer çalışmalardan ayırmakta bu durumda konunun biricikliğine katkı sağlamaktadır.

Ayrıca konuyla ilgili literatüre bakıldığında daha çok yapılan çalışmalar mahremiyet üzerinedir. Mahremiyet olgusu da sosyal medya, yeni medya, modernleşme ve post moderneleşme gibi konu zemininde çalışılmış olup bu araştırma ise aile, mahremiyet ve kuşak konularını Konya ilini kapsayacak şekilde çalışılmıştır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde Sosyolojinin en temel araştırma konularından biri olan aileye ilişkin kavramsal bir çerçeve oluşturmuştur. Aynı zamanda aileye yönelik yapılan tanımlamalara ve ailenin işlevlerine de yer verilerek konu literatür zeminde desteklenmeye çalışılmıştır.

2.1. Sosyolojinin En Temel Yapı Taşı Olan Aile Nedir?

Toplum çok kompleks bir yapıya sahiptir. Bundan dolayı sosyal bilimlerinde öznesini oluşturmaktadır. Toplumda yaşanılabilecek her türlü olay ve olgular bir değişim ve dönüşümü beraberinde getirmektedir.

Tarihsel süreç içerisinde bu dönüşüm ve değişiminden en çok aile kurumu etkilenmiştir. Bunun üzerine aile üzerine çok çeşitli araştırmalar yapılmıştır. Bu araştırmaların çeşitli olmasının nedeni ise ailenin nitel ve nicel yönünün birbirinden farklı olmasıdır (Turgut, 2017, s. 104-105).

Sosyologlar, tarihçiler, antropologlar ve birçok farklı disiplin ailenin tanımlanması üzerine çeşitli çalışmalarda bulunmuş her biri kendi perspektiflerinden aileye ilişkin tanımlamalar yapmışlardır. Ancak yapılan araştırmalar sonucunda ailenin tanımlanmasına ilişkin tek bir görüş birliği sağlanamamıştır (Pehlivan, 2017, s. 7).

Aile, insanların dünya hayatındaki ilk duraklarıdır. Ailenin kısaca tanımını yapmak gerekirse; iki farklı cinsiyetin bir araya gelerek, toplum nezdinde cinsel faaliyetlerini meşrulaştırdıkları, üredikleri, ortak bir mekânda birlikte yaşayıp, ortak ekonomiye sahip oldukları sosyal bir kurumdur (Murdock, 1949 Akt: Eker, 2019, s. 19). Ailenin tanımı bu kavramlarla sınırlı olmayıp, değişik kültürlerin ve tarihsel dönemlerin farklı aile açıklamaları ve anlayışları da mevcuttur. Bunun sebebi ise dinamik bir yapı olan ailenin toplumsal yapılardan, kültürden ve tarihsel süreçlerden etkilenmesidir (Ulutaş, 2013, s. 336).

Ancak bu pasif bir etkilenme değildir, aile etkilendiği gibi aynı şekilde etkileme gücüne de sahiptir. Bunun en başlıca sebebi ise ailenin, bireyin gelişiminde sosyalizasyon görevini üstlenmesidir. Birey ailesi ile var olma şansı yakalar ve o aile içine doğar. Ardından ailenin bakım ve sevgisine muhtaçlık duyar (Aktaş, 1995, s. 45).

Aile bebeklikten son ergenlik dönemine kadar bireyin sosyal hayata katılımı ve entegrasyonu için gerekli ana unsurların aktarımını sağlar. Bu ana unsurlar içinde kültür, örf- adetler, kurallar, belirli davranış kalıpları, dini ve milli değerler vb. bulunmaktadır. Aile bu noktada topluma birey yetiştirerek çok önemli bir görevi üstlenmektedir. Bu bireyler ise toplumu oluştururlar (Gökçe, 1990, s. 63-65).

Toplumsal yaşam içinde bulunan değer yargıları, normlar, kurallar ve sosyal yaşam pratikleri aile içerisinde öğrenilmektedir (Sayın, 1990 , s. 2). Ailenin tanımlanmasına ilişkin bir çerçeve çizmemiz gerekirse bireyin içinde doğduğu, ilk andan itibaren yaşamının devamlılığının sağlanabildiği, çeşitli kişi ve kişiler tarafından bakım ve ihtiyaçlarının sunulduğu sosyal ortam olarak tanımlayabiliriz.

2.2.Ailenin Tanımı

Aileye yönelik farklı açıklamalara yer vermek konunun daha iyi anlaşılabilmesi açısından önemlidir. Aile bir toplumun temelini oluşturur. İlk insanlığın var olduğu zamandan itibaren toplumda geçerliliğini koruyan bir kurumdur. Sosyolojik camia için önemli isimlerden olan Ziya Gökalp'e göre aile *"içtimai müesseselerin en eskisi olan milletin, dirlik ve birliğinin yegâne sağlayıcısı bir evlilik kurumudur"* (Gökalp, 1978:122 akt. kır, 2011, s. 382). 1982 Anayasasına göre ise aile, *"Türk Toplumunun temelidir ve eşler arasındaki eşitliğe dayanır"* (TBMM, 1982, s. 13) şeklinde tanımlanmaktadır.

Ailenin etimolojik kökenine baktığımızda ise Arapçadan dilimize geçtiğini söyleyebilmemiz mümkündür. TDK'nin Türkçe Sözlüğünde aileye ilişkin tanımlamalar şu şekilde yer almaktadır:

- Evliliğin ve kan bağının önemli olduğu, anne, baba, çocuklar arasındaki ilişkilerin bir arada yürütüldüğü, toplumun içinde yer alan en küçük birliktelik,
- Devamlılığı bir soya bağlı olan, aynı soy ve akrabalık ilişkilerini içine alan birliktelikler bütünü,
- Aynı meskende yaşamlarını devam ettiren, ortak kullanım alanları olan hısımlar ve akrabaların tümü,
- Aynı ortak amacı içinde barındıran ve yaşamın devamlılığı için birlikte çalışan bireylerin bütünü (www.tdk.gov.tr).

Günümüzde toplumsal yapı sürekli değişim ve dönüşüm içerisindedir. Bu değişim ve dönüşüm sosyal, ekonomik, dini, siyasi, hukuki vb. alanlarda ailenin yapısında ve ona atfedilen değerlerde değişime neden olmuştur. Ancak bir toplumun ilerleyebilmesi ve kendi içindeki değerleri koruyabilmesi için aile çok elzem bir anlam ifade etmektedir.

Birçok çalışmada aile çeşitli yönleri ile ele alınmış olsa da çalışmaların birleştikleri payda, ailenin toplum için olmazsa olmaz bir değer ifade ettiğidir. Buradan hareketle aile, toplumun temelidir diyebiliriz (Bayer, 2013, s. 103).

2.3.Ailenin İşlevleri

Ailenin işlevlerine ilişkin tanımlama yapmadan önce ilk olarak fonksiyon bir değer adıyla işlev kelimesini tanımlamak daha doğru olacaktır.

İşlevselcilik sosyolojinin sık sık üzerinde durduğu bir teoridir. Terimsel olarak işlevselcilik, toplumsal veya kültürel olay ve olguların bir sistem içerisinde yerine getirdiği anlamlılık bütünü olarak ifade edilebilir. İşlevselcilikte toplum ve kültür bütünden ayrı olarak düşünölemeyeceği gibi aynı zamanda da birbirini oluşturan sistemler bütünüdür.⁵ Sistemin herhangi bir kısmında yaşanılacak dengesizlik diğer bütünü de etkileyeceği gibi aynı zamanda bütün içerisinde de tekrar düzenlemeye sebep olacaktır (akt: Aman, 2017, s. 19). İşlevselcilik literatürde genellikle bir organizmaya benzetilir. İnsan organizmasında nasıl ki her şey bir denge ve uyum içerisindeyse sistem sorunsuz bir biçimde çalışıyor demektir. Aynı şekilde sistemde meydana gelebilecek bir sorun, çatışmaya ve uyumsuzluğa sebep olabilecektir. İnsan vücudunda verdiğimiz bu örneği toplum içinde de uyarlayabilmemiz mümkündür.

Toplumsal düzen içerisinde aynı insan organizması gibi uyum ve toplumsal bütünleşme önemlidir. Bu uyumluluk ve bütünleşme hali sistemin de işlevli olduğunun bir diğer göstergesidir (Poloma, 2017, s. 51-54).

⁵ George A. Theodorson-Achilles S. Theodorson, *A Modern Dictionary of Sociology*, Thomas Y. Crowell Co., New York, 1969, s. 167.

Sistem yaklaşımını aileye uyarlamamız gerekirse, aileyi kendi içerisinde sistemlerden meydana gelen bir bütün olarak görebiliriz. Aile içerisinde bulunan her bir sistemin toplumsal anlamda işlevi ve toplumda bir hizmet amacı bulunmaktadır. Ailenin işlevlerinde meydana gelebilecek herhangi bir çatışma diğerlerinin de bu durumdan dolayı olarak etkilenmesine ve bütünselliğin bozulmasına sebebiyet verecektir.

Bu tez çalışmasında konu ile ilgili alan yazısı taranmış, konuyla ilgili araştırma yapan görüşler değerlendirilmiş ve ortaya çıkan bilgiler ışığında ailenin işlevlerine yönelik 6 temel başlık oluşturulmuştur. Bu başlıklar şu şekilde açıklanmaya tabi tutulacaktır. 1: Ailenin biyolojik işlevi, 2: Ailenin toplumsal işlevi 3:Ailenin ekonomik işlevi 4: Ailenin psikolojik işlevi 5: Ailenin eğitim ve kültürel İşlevi 6: Ailenin dini işlevi.

2.3.1.Ailenin Biyolojik İşlevi

Toplumda kendi varlıklarını devam ettirme eğiliminde olan bireyler bu var oluş sürecini kendi başlarına devam ettiremeyecekleri için muhakkak başka insanlara ihtiyaç duyma gereksiniminde bulunurlar. Başka insanlara ihtiyaç duyma gereksinimi insan neslinin devamlılığı için önemlidir. Bu yüzden de biyolojik olarak insanın üreme işlevini yerine getirebilmesi hem bireysel açıdan hem de toplumsal açıdan önemli bir gereksinimdir.

Aileye hangi perspektiften bakılırsa bakılsın toplumsal anlamda nüfus kaynağını ve neslin devamlılığını sağladığı için biyolojik işlev ailenin en önemli işlevleri arasında yer almaktadır (Acar, 1990, akt. Kılıç, 2018, s. 57). “Cinsel anlamda tatmin sağlamak” evliliğin biyolojik işlevlerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Eşlerin birbirlerinin istek ve ihtiyaçlarını karşılamaları cinsel tatminin meşru olarak doyuma ulaşmasıdır. Bu cinsel tatminin neticesi olarak “bireylerin kendi nesillerinin devamlılığını sağlayabilmek, çocuk yapmak” ihtiyacı da giderilmektedir.

Neslin devamlılığına olan ihtiyaç yeryüzünde var olmuş ilk insandan, son insana kadar hep var olmuş ve olmaya da devam edecektir (Özgüven, 2000, s.19-20). Tezcan’a göre aile; toplum nüfusunu oluşturması, nesiller arası devamlılığın sağlanması ve kuşakların süreklilik içerisinde yaşamlarını devam ettirebilmesi için temel kurumdur (Tezcan, 1985, s. 157). Eşler arası cinsel birliktelik sonucu karşılanabilecek ihtiyaçlar ailenin biyolojik işlevini yerine getirebilmesi için önemlidir. Bu biyolojik ihtiyaçların

karşılanması nesillerin devamlılığını sağlayabileceği gibi demografik olarak nüfusun artmasını da sağlamaktadır.

Aile, kadın ve erkeğin üremeleri için ihtiyaçları olan birtakım gereksinimlerinden dolayı onlara nikah akdi ile meşruiyet kazandıran biyolojik bir kurumdur. Bu meşruluk, içinde yaşanılan toplumun din, kültür, ahlak, norm ve değerleriyle uyumlu bir biçimde devam etmesiyle sağlanır. Nikahsız bir biçimde birlikteliklerin yaşanması kültürel norm ve değerler açısından uygun karşılanmamaktadır (Bilgili, 1993, akt: Kır, 2011, s. 385).

Aynı zamanda toplumda yaşamlarını devam ettiren evli çiftlerin, çocuk sahibi olmaları, nüfuslar arası dağılımı, cinsiyetler arası roller, kadın ve erkeğin nüfusa oranı, evlilik yaşı, nüfus artış hızı, doğum oranları vb. nitelikleri ailenin demografik yapı üzerindeki etkilerini belirleyen biyolojik işlevleri arasında yer almaktadır (Kır, 2011, s. 386).

2.3.2. Ailenin Ekonomik İşlevi

Tarihsel süreç içerisinde incelediğimizde ailenin yapısında geçerliliğini koruyan temel değişkenlerden bir diğeri de “ekonomik üretim mekanizmasıdır.” Ailenin yapısı ve genel olarak işlevlerini de göz önünde bulundurursak aralarında organik temelli bir bağın olduğunu söyleyebilmemiz mümkündür (Ulutaş, 2013, s. 336). Ekonomi, aile hayatındaki değişimleri etkilerken aynı zamanda ona yön veren temel parametrelerden biri haline gelmiştir. Bununla birlikte ailenin temel yapısını oluşturan sosyo-kültürel ve dini değerler ekonomik yönelimin ne boyut kazanacağını ve aynı zamanda yönünü de tayin etmektedir.

Birbiri içerisine iç içe geçmiş olan bu birliktelikler ağında anlam teşkil eden toplumsal yapı içerisindeki kontrol ve denetleme mekanizması gibi görevleri üstlenen ailenin, ekonomin temelini oluşturduğu gibi toplumun içerisindeki yapılarında dengesini sağlayarak toplumsal sürekliliği sağlama işlevi bulunmaktadır (Turgut, 2017, s. 101).

Ailenin ekonomik işlevini tarihsel süreçteki ilk topluluklara kadar götürebilmemiz mümkündür. Modern öncesi toplumlardaki aile yapısını incelediğimizde aile temelde hem üretim hem de üretilenlerin tüketildiği bir birimdir. Aile üyeleri cinsiyet fark etmeksizin aralarında belirli bir iş bölümü yaparak üretim için çalışırlardı. Örneğin erkekler tarlada, çiftlikte geçimin devamlılığını sağlamak için çalışırken, kadınlarda ev içi işleri çocukların bakımı vb. işlerle meşgul oluyordular. Böylelikle hane içerisinde

veya dışında herkes kendine atfedilen sorumluluğunu yerine getirerek ekonomik üretim için çalışmaktaydı.

Modernleşmeyle beraber aileler bu üretim faaliyetlerini artık daha çok tüketim faaliyetlerine bırakmış ekonomik işlevinde de azalmalar meydana gelmiştir. Hane içindeki üretim faaliyetleri rol ve sorumluluklarını başka kişi ve kurumlara devretmiştir (Karlı, 2019, s. 6). Başta yiyecek, içecek, eğitim, boş zamanların değerlendirilmesi gibi aktiviteler olmak üzere birçok üretim faaliyeti aile dışına aktarılmaya başlanmıştır. (Tezcan,1997, s. 271-272). Kadınlar, hane halkı içindeki gereksinimlerin artması sonucu ekonomiye katkıda bulunmak amacıyla evden çıkarak dışardaki üretime katkı sağlamaya başlamıştır. Bunun bir yansıması olarak kadınlar hem üretmek için hem de bireyselliğini ifade edebilmek için bağımsızlık kazanmışlardır.

Günümüzdeki kapitalist düzen içerisinde baktığımızda ise aile içerisindeki ekonomik yapının tamamen tüketime odaklandığını söyleyebilmemiz mümkündür. Kapitalizmde etkisiyle beraber ailelerin yaşam biçimleri ve standartları değişmiştir. Aileler artık düzen ne gerekiyorsa onun uğrunda çalışmakta daha çok tüketmeye ve israfa meyilli hal içerisinde olmaya başlamıştır.

2.3.3. Ailenin Psikolojik İşlevi

Bir çocuğun dünyaya geldiği ilk andan itibaren temel ihtiyaçlarının karşılandığı yer ailesinin ona sunmuş olduğu ortamdır (Zijderveld, 2010, s. 73). Çocuğun nasıl ki biyolojik ihtiyaçları ailesi tarafından karşılanıyorsa psikolojik gereksinimleri de aynı şekilde ailesi tarafından karşılanmalıdır.

Aile üyelerini birbirine bağlayan bağ duygulardır. Çocuğun dünyaya ilk geliş serüveninden itibaren fizyolojik ve psikolojik ihtiyaçları aile bireyleri tarafından karşılanır. Bir çocuğun sevmeye, sevilme, ağlama, saygıya ihtiyaç duyma, oyun oynama, şımarma, ilgi bekleme gibi birçok psikolojik ihtiyaçları söz konusudur (Tezcan,1985, s. 158-159). Bu ihtiyaçların en iyi karşılandığı yer ise şefkatli aile ortamıdır. Bu ortamın sağlanması sonucu birey çevresine ve topluma faydalı bir şahsiyet olma özelliği kazanır.

Aynı aile içinde yaşayan anne babanın da birbirlerinin psikolojik ihtiyaçlarını karşılama rol ve sorumluluğu vardır. Eşler arası sağlıklı iletişim anne, baba ve çocuklar için psikolojik bir tatmin sunduğu gibi bu iyilik hali çocuğa da yansımacaktır. Sevgi ve

saygının olduğu ortamda yetişen birey toplumsal anlamda bir konum elde ederken aynı zamanda bu duygularından da diğer insanların faydalanmasını sağlayacaktır.

Aile içindeki saygı ve sevginin temelinin sağlam atılmış olması bir dizi olumlu yönelimleri de beraberinde getirecektir. Bu durumu örneklemek gerekirse eğer, kişiye saygının ne demek olduğunu bilen bir çocuk çalışma ortamında güvenli ve sıcak bir ortama sahip olabilecektir. Bu durumu domino taşlarının etkisine benzetebiliriz. İş hayatında başarılı olmak, akademik başarıyı da şekillendirecek maddi manevi bireylere kazanç sağlayacaktır.

İnsanın psikolojik yönden iyilik halinin artmasının yaşanılan sorunlar karşısında da çözümleyici bir etkisi vardır. Her ne sorunla karşılaşılsa karşılaşılsın aile bağları birbiriyle kuvvetli olduğu sürece ev içerisinde uzlaşmacı bir ortam muhakkak olacaktır (Kayan, 2020, s. 5).

Ailenin psikolojik işlevi günümüz modern toplum yapısıyla değerlendirildiğinde diğer kurumlara nazaran daha çok ön plana çıkmaktadır. Bunun temel sebebi ise geleneksel ailenin geniş aile yapısının yerini modern çekirdek ailenin almasıdır. Ancak yine de ebeveynlerin aile içerisinde birbirlerine manevi olarak destek sunmaları, psikolojik işlevlerini halen yerine getirdiğinin göstergesidir.

Ailenin işlev ve fonksiyonlarını günümüzde başka kurumlar karşılamaya çalışsa da bunlar tam anlamıyla ailenin misyonunu yüklenemeyen kurumlar değildir. Aile var olmaya devam ettiği sürece işlevlerini yerine getirmeye çalışmakla yükümlü önemli kurum olarak devamlılığını sağlayacaktır (Eyce, 2020, s. 231-232).

2.3.4.Ailenin Sevgiyi Karşılama İşlevi

Sevgi, insanoğlu için barınmak, giyinmek, yemek ve uyumak kadar önemli ve elzem bir temel ihtiyaçtır. Sevgi bir ihtiyaçtan da öte insanlığın varoluş sebebidir. Sevgi bir bağıdır, bu bağ ki insanı hayatta tutar, bir inanca bağlar, umut aşlar, güven verir ve nice güzel duygu ve davranışı peşinden sürükler; marazlar ise genellikle sevgisizlik kaynaklıdır. Sevgi bağı sağlıklı ve iyi bir frekansla kurulduğunda kişide aidiyetlik hissini oluşturur. Bu aidiyetlik davranışlara ve konuşmalara bir düzen ve sınır getirir. Nitekim insan sevdiği bir kimseye karşı davranış ve söylemleriyle zarar vermek veya üzme istemez ve bu doğrultuda iç ve dış kontrol mekanizmasını daha etkin kullanır.

Aynı zamanda sevme-sevilme ve de aitlik hissetme ihtiyacı bireye, başka insanlarla ilişki kurma yönünde motivasyon sağlamaktadır. Böylece bireyin sosyal çevresiyle, arkadaş ve ailesiyle tatmin edici ve sağlıklı ilişki kurmasını sağlamakta, aykırı veya sapkın davranışlardan uzak tutmaktadır. Ancak sevilme ve ait olma ihtiyacı giderilemeyen ve dolayısıyla da başka kimselerle yakın ilişki ağları geliştiremeyen kişilerin yalnız ve mutsuz oldukları görülmekte, aykırı ve sapkın, kural dışı eylemlerde bulunmaya da yatkın kimseler oldukları söylenebilmektedir (Glasser, 1999 Akt: Eker, 2019, s. 19).

Tüm bunların ardından denilebilir ki bir çocuğun yetiştirilmesinde sevgi bağı çok önemlidir. Çocuğun öncelikli olarak kendisine, ailesine, yakın çevresine ve toplumuna karşı sorumluluk bilinci geliştirmesinde sevgi bağı ön plana çıkmaktadır. Gerekli ve yeterli sevgiyi ailesinden alamayan çocukların ilerde çok büyük psikolojik ve sosyal sıkıntılar yaşadıkları bilimsel araştırmalarla kanıtlanmıştır.

Aile, yalnızca ebeveyn ve çocukların ortak bir yaşam sürdürdüğü bir kurum olarak algılanmamalıdır. Aile çok daha fazla işleve sahip olan ve bireylerin çok çeşitli ihtiyaçlarının bulunduğu, bu ihtiyaçların karşılanmadığı durumlarda ise gerek bireysel gerekse de toplumsal sorunların yaşandığı sosyal kurumdur.

Aile fertlerinin genel ihtiyaçları ise şu şekilde sıralanabilir: “*Sevgi ve şefkat ihtiyacı, istendiğini hissetme ihtiyacı, terk edilmeyeceğine inanma ihtiyacı, olumlu deneyim ihtiyacı, sayılma ihtiyacı, korunma ihtiyacı, sınır ihtiyacı, güvenlik ihtiyacı, birbirinin yetilerine inanma ihtiyacı, mücadele ihtiyacı, rehberlik ve danışma ihtiyacı, özgür irade ihtiyacı, özgürlük ihtiyacı, kendine güven ihtiyacı, espri anlayışı ihtiyacı.*” (Demirkıran, 2018). Burada yer alan ihtiyaçlardan en temel olanı ise sevgi ihtiyacıdır. Sevgi ihtiyacı giderilmeden diğer ihtiyaçlar giderilse bile samimi gelmeyecek, çocuk kendini kötü ve dışlanmış hissedecektir. Sevgi olmadan sağlıklı bir aile ortamı ve sağlıklı kimlik gelişimleri oluşturulamamaktadır.

2.3.5.Ailenin Eğitim ve Kültürel İşlevi

Ailenin eğitim ve kültürel işlevi yukarıda ifade ettiğimiz işlevlerin doğrudan bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Aslına bakarsak bir olay veyahut olgu bir diğerinin başlangıcı olabiliyorken aynı zamanda sonucunu da ortaya koymaktadır.

Aileler, birliktelik sağladığı her üyenin eğitiminden sorumludur. Dini, kültürel ve mesleki anlamda eğitimler aile içerisinde öğrenilerek gerçek hayata aktarılır. Ailenin üstlenmiş olduğu bu misyon hem toplumsal yaşam için hem de bireylerin yaşamlarını daha kaliteli bir biçimde devam ettirmeleri için büyük önem taşımaktadır.

Eğitimin temeli bir bebeğin dünyaya gelmesiyle birlikte ailede atılır ve daha sonrasında diğer kurumlarla sistematik bir biçimde devam eder. Anne babanın çocuğa vereceği eğitim bütün hayatını da etkileyecektir (Çakır, 2019, s. 8-9).

Bu durumu toplum bazında değerlendirecek olursak küçük yaşta bireye evde verilen eğitim sağlıklı bir biçimde verilirse eğer, daha çok küçük yaşlarda o çocuğun benliği oturacak, kendisine ve çevresine saygılı bir birey olarak yetişecektir. Aynı zamanda bu bireyler toplumsal düzenin sağlıklı bir biçimde devam ettirilebilmesi içinde önemli bir yere sahiplerdir. Bireyler toplumsal düzen, norm ve kuralları daha çok küçük yaşlarda edindikleri için adaptasyon sıkıntısı yaşamayacak böylelikle bulunduğu her ortama ve sürece rahatlıkla adapte olabileceklerdir.

Aile içerisinde verilen eğitimle birlikte çocuklara dini eğitim başta olmak üzere teorik ve pratik eğitimlerde verilmektedir. Ailenin tutumları üzerine yetişen bu çocuklar ebeveynlerinin onlara aktardıkları kodlamalarla hayatlarını devam ettireceklerdir (Selman, 2018, s. 15). Bu durumu “ağaç yaşken eğilir atasözü” ile açıklayabiliriz. Bir çocuk ailesinden ne görürse kendi sosyal çevresine de onu aktarır. Ailesi tarafından ahlaklı, saygılı, kurallara riayet eden birey olarak yetişirse bu davranış onun bilinç altına yerleşeceği için devamlılık kazanacaktır. Ama aksi yönde sağlıklı davranış kalıplarını öğrenirse de bu olumsuz davranışları hayatının bütün evresinde devam ettirecektir. Bu durum ilerleyen zamanlarda çeşitli psikolojik ve aynı zamanda toplumsal sorunları da beraberinde getirebilen durum olarak karşımıza çıkacaktır.

Ailede verilen eğitim okul hayatının da eklenmesiyle farklı bir boyut kazanacaktır. Aile tarafından verilen eğitim sağlıklı bir biçimde gerçekleştiği zaman okul yaşamında da olumlu davranışların eklenmesi nitelikli toplumun meydana gelmesi için önemlidir. Köklü, sağlam ve nitelikli bir eğitiminin temelini ilk atıldığı yer ailedir. Ailede atılan temel ne kadar sağlam ise daha sonraki uygulamalarda o kadar sağlam temellere oturtulur (Dam, 2008, s. 79)

Eğitimin temelinde, alışkanlık, sevmeye ve inanmaya yatar. Nitelikli ve kökleri sağlam temele oturtulmuş eğitim her şeyden önce bireylere alışkanlık kazandırarak meydana gelir. İyi alışkanlıkların köklerinin kazandırıldığı en uygun zaman dilimi ise kişinin çocukluğudur. Bir çocuğa yetişkinleri tarafından verilen eğitim iyiye eğerse, daha sonra verilecek teorik ve pratik eğitimden olumlu sonuçlar alınabilmesi mümkündür. Bu yüzden ailelerde verilen eğitimin temel amacı çocukları kötü bireyler olmaktan kurtarmak ve onlara iyi davranış kalıpları kazandırmak olmalıdır.

Bireylerde görülen hırsızlık, yalan söyleme, akran zorbalığı, sosyal çevresine zarar verme, kişisel çıkar odaklı düşünme, iftira atma vb. olumsuz davranışların temelinde iyi bir eğitimden geçmemeleri yatmaktadır. Bu yüzden ailede verilen eğitim, üzerinde çok düşünülmesi gereken ve sonuçları bütün toplumsal düzeni etkileyecek kadar önemli bir konudur (Girişken, 1974, s. 142).

Ailenin eğitim işleviyle alakalı değinmemiz gereken bir diğer konu ise toplumsal düzenin değişmesiyle birlikte işlevlerde meydana gelen farklılaşmadır. Başta teknolojik gelişmeler olmak üzere, ekonomik, siyasi kültürel, sosyal ve düşünsel gelişmelerden ailede nasibini almış bazı işlevler devamlılığını korumaya çalışsa da bazılarında önemli değişiklikler meydana gelmiştir. Aile üstlendiği misyonu önemli ölçüde başka kurumlara devretmiştir. Kadının toplumsal hayatta daha görünür olması ve iş hayatına girmesiyle beraber onun üstlendiği bu görevleri başka kurumlar üstlenmiştir (Acar, 1990, s. 23-28; Köksal, 2008, s. 9-10).

Ailenin kültür işlevini açıklamadan önce kültürü sosyolojik açıdan ele almamız gerekirse, kültür: Aydın'a göre "*İnsan tarafından üretilen, öğrenilip aktarılabilen, değişen ve değiştiren, ideali işaretleyen anlam haritalarıdır.*" Her kuşağın kendisine ait bir kültürü vardır. Kültür başka kuşaklara dil, sembol, deneyim, bilgi birikimi, yazma becerileriyle aktarılabilen bir olgudur. Kültürün en önemli aktarım sağladığı dinamik ise ailedir (Aydın, 2020, s. 47).

Birey yaşadığı toplum içerisinde toplumsal bir konum elde edebilmek için içinde bulunduğu yapının kültürel değerlerine, gelenek görenek ve değer yargılarına göre hareket etmelidir (Yazıcı, 2014, s. 220). Bireyin doğumundan ölümüne kadarki olan sosyalizasyon süreci kültürü anlama, yaşama ve aktarma biçimiyle gerçekleşir. Her çocuk bir kültürün içine doğar o kültürün içerisindeki düşünceyi, davranış kalıplarını,

dili, yemek yemeyi, kıyafet giyimini öğrenir ve nesilden nesile aktarılması konusunda aktif bir biçimde rol oynayarak kültürün diğer nesiller tarafından da öğrenilmesi konusunda görev alır.

Böylelikle kültür canlı ve dinamik olma özelliği kazanmış olur. Aile içerisinde öğrenilen bu kültürel özellikler çocuklarda ait olma duygusunu geliştirerek onların toplumda yer edinmesine yardımcı olur (Aslan, 2002, s. 27).

Anne ve babalar kültürün taşıyıcı mekanizması olarak görev alırlar. Aile içerisinde karşılıklı bir kültür alışverişi söz konusudur. Bu karşılıklı alışveriş sonucu kültür değişimi meydana gelir. Kültürün aktarılmasındaki referans noktası ise eğitimidir. Eğitim sonucunda birey yaşadığı toplumun kültürünü kazanır ve bu kültürlenme süreci içerisinde hayatının devamlılığını sağlar (Bayram, 2006, s. 36-37). Aile bir bireyin gündelik hayatındaki uyumunun olumlu ve olumsuz anlamdaki ilk başlatıcı merkezidir. Çünkü bireyin normal ve normal dışı olarak anlamlandırılacak bütün davranışlarının tamamı bireye doğumundan sonra intikal eden davranışlar olmayıp sonradan toplum tarafından eğitim ve öğrenme sonucu aktarılan davranışlardır.

Bu sebeple aile bir çocuğun toplumdaki intibakının sağlanması açısından eğitim misyonunu üstlenen mekanizmadır. Ailenin bu misyonu yüklenmesiyle bireyler, topluma ait örf ve adetleri, toplumsal norm ve değer yargılarını öğrenerek toplumsal anlamda iyiyi ve kötüyü ayırt edebilme özelliğini kazanırlar (Kır, 2010, s.142).

Özetle kültür, aile içerisinde öğrenilen kültürlenme ve eğitim yoluyla nesilden nesile aktarılan, zaman içerisinde değişikliğe uğrasa yeri doldurulamayacak bir olgudur (Şahin, 2019, s. 458).

2.3.6. Ailenin Dini İşlevi

Din ilk insanın varlığından beri birçok işlevi içerisinde barındıran toplumsal kurumların başında gelmektedir. Hemen hemen bütün insan gruplarında din veya dinin yerini alabilecek yapılanmalar vardır (Aydemir & Tecim , 2012, s. 49). Geçmişten bu yana dünyada pek çok farklı din ve inanış mekanizması gerek doğal yapılanma sonucu gerekse beşerî olarak ortaya çıkmıştır.

Din insanın varlığını devam ettirme sürecinden günümüze kadar önemli olguların başında gelmektedir. Aile ve din arasında doğrudan dinamik bir ilişki söz konusudur. Bu dinamiklik karşılıklı bir ilişkiyi de beraberinde getirmektedir. Bu karşılıklı ilişki sonucu aile dini, din de aileyi etkilemiştir (Aydın, 2013, s. 315). Din ve ailenin birbirlerini etkilemesinin merkezinde her iki kurumunda birbirlerine önem vermesinin olduğunu söyleyebilmemiz mümkündür. Aile, dini toplumsallaşmayı merkezine alan bir konuma sahip olduğu gibi aynı zamanda bir bebeğin dünyaya ilk geldiği andan itibaren dini değer ve olguların aktarıldığı ilk yerdir (Canan, 2009, s. 142-145). Aile içerisinde meydana gelen evlenme, çocuk dünyaya getirme, boşanma gibi tüm faaliyetlerin merkezinde dini sınırlar söz konusudur.

Toplumun bir minyatürünü meydana getiren ailenin toplumsal yaşamda meşruluk kazanmasının temelinde evlilik şartı vardır. Evlilik ile birlikte karşı cinse mensup iki birey toplumsal kriterler sınırında bir birliktelik sağlarlar. Bu konuya semavi dinler çerçevesinden bakacak olursak, Müslümanlık, Yahudilik ve Hristiyanlık aileyi merkeze almıştır. Müslümanlığın haricinde semavi dinlerde aile kurmak esastır, Müslümanlıkta aile dini bir kurum olarak karşımıza çıkar (Tekin, 2013 s. 241- 252). Her dinin kendi inanç sistemine göre farklı ritüelleri söz konusu olmuştur. Bunu örnekle açıklayacak olursak Müslümanlar dünyaya gelen bebeğin ismi için mevlit yaparken Hristiyanlar bebeği günahlarından arındırmak için vaftiz yaparlar (Tavukçuoğlu, 2002, s. 51-61). Aile, dini ve ahlaki öğretilerin öğretildiği ve bunların uygulandığı yerdir. Çocukluktan, yetişkinliğe kadarki olan süreçte din eğitiminin büyük bir kısmı aile kurumu içerisinde verilir. Anne babalar, çocuklarına dini bilgiler öğretmekle yükümlü kişilerdir. Dini törenler, dualar, dini içine alan uygulamaların büyük çoğunluğu aile içerisinde meydana getirilerek çocuğa öğretilir.

Tüm bunların yanında dini bilgi ve pratikler kuşaktan kuşağa ancak “toplumsallaşma” yoluyla aktarılır ve devamlılığı sağlanır. Özetlememiz gerekirse eğer, ailenin dini işlevini yerine getiren ve toplumsallaşma sürecinin aktörüdür aile kurumudur ve bu kurum sayesinde din ve aile birbirinin nesnesi ve öznesi konumundadır (Erol & Arslan Cansever , 2016, s. 1138).

3. MAHREMİYET KAVRAMININ TANIMLANMASI

Bir kavramı açıklarken kavramın analiz edilmesinin bir tarif ile başlaması bilimsel yaklaşımın üslubudur. Bu sebeple tarif bize bir bakış açısı sunar. Ancak bazı kelimelerinin tanımının yapılması çok zordur. Tanımlanması zor kavramlardan birisi de ‘Mahremiyet’ kavramıdır.

3.1. Mahrem ve Mahremiyetin Sözlükteki Anlamı

Kökenine bakacak olursak mahremiyet, Arapça bir kavramdır. ‘‘H-r-m’’ kökünden gelen bu kavram, ha- ra- me fiili ‘‘yasakladı’’ mahrem ise ‘‘yasak olan’’ anlamında kullanılmaktadır. Türk Dil kurumunun sözlük anlamında mahrem kelimesini ‘‘yakın akraban olduğu için nikah düşmeyen kimse, başkasına söylenmeyen, gizli’’ şeklinde tanımlarken, mahremiyeti ‘‘gizlilik’’ olarak tanımlamaktadır (sozluk.gov.tr).

‘‘Mahrum’’, ‘‘Muharrem’’, ‘‘tahrir’’, ‘‘hürmet’’ vb. kelimelerle aynı kökten gelen ‘‘haram’’ kelimesi; menetmek, mahrum bırakmak, el sürmemek, mümkün olmamak gibi anlamları içinde barındırmaktadır. Bağlı ’ya göre kişilerin kendilerine özel alanlarının bir başka kişiler tarafından paylaşılmaması sadece o kişilerin özgür iradesine bırakılmamıştır. Burada ilahi belirleyici kişilerin egemen olduğu durumlar söz konusudur. Bağlı, mahremiyet kavramını mekân ve zaman perspektifi içerisinde değerlendirmeye tabii tutmuştur. Ona göre zaman ve mekânın belirlenmesinde kişilerin konumlarının ortaya çıkması ve bu sebeple mahrem alanın belirlenmesi metafizik temellerin ele alınması için önemli ve gereklidir (Bağlı, 2011, s. 184- 187). Mahremiyetin Türkçede karşılık bulduğu kavram günümüzde kullanılan ‘‘özel’’ alan kavramıyla ilişkilidir. Ancak mahremiyeti sadece özel alanla eş değer tutmak bu kavramı sınırlandırmak anlamına gelmektedir.

Kelime bu şekilde sınırlandırmaya tabi olursa eğer, somut ve fiziksel alanları kapsar oysa sadece somut ve fiziksel özel alanları kapsamanın ötesinde soyut ve düşünsel özel alanları da içine almaktadır. Yani yukarıda da dile getirildiği gibi mahremiyet kavramı ilahi belirleyicilerin de söz konusu olduğu kuşatıcı bir kavramdır (Bağlı, 2011, s.199).

Batı literatürüne baktığımızda ise mahremiyet kavramı Latince bir kelime olan ‘‘privatus’’ sıfatından türemiştir. Private sözcüğüne denk olan bu kavram açık olmayan

bir başka ifadeyle, başka kişiler tarafından bilinmemesi gereken kapalı anlamına gelmektedir. İngilizce ve Türkçe özel alan kavramını karşılayan kavram, private kavramıyla aynı anlamı taşımaktadır (Yörükkan, 2008, s. 129).

3.2.Mahremiyet Kavramına İlişkin Çeşitli Tanımlamalar

Mahremiyet kavramı her disiplin için farklı şekillerde tanımlanmaya tabii olmuş ve mahremiyete ilişkin birçok muhtelif tanımlamalar ortaya çıkmıştır. Kavrama ilişkin tek bir tanımın yapılamamış olması bu kavramın çok boyutlu ve çok katmanlı olmasından kaynaklanmaktadır.

Kavram zaman, mekân, din, kültür ve coğrafya gibi birçok farklı değişken çerçevesinde farklı şekillerde algılanmış ve toplumsal norm olarak hayata geçirilmiştir (Albayrak, 2022, s. 9).

Mahremiyet, bir diğer deyişle özel alan kavramı toplumsal hayatta olmazsa olmaz bir yapı taşı oluşturur. Toplumsal yaşamda mahremiyetin önemli yapı taşı olması onu farklı konumlandırmakta bu konumlandırma biçimi de herkes tarafından farklı algılanmasına sebep olmaktadır (İnan, 2008, s. 203) Çünkü her toplum kendi yapısı itibariyle toplumsal dinamik ve kültürüyle süzgeçten geçirmekte algılama biçimiyle de sunmaktadır. Bu farklılık ise kavramın tanımlanabilirliğini zorlaştırmaktadır. Bu yüzden mahremiyete ilişkin tek bir tanım yapılmamakta onu sınırlandırılmış kalıplar içerisinde almak güçleşmektedir.

Alan yazın taraması sonucunda mahremiyete ilişkin bir tanımlama yapmadan öncesinde mahrem olanın tanımlanması daha doğru olarak görülmüştür. Bu sebeple mahrem, herkes tarafından bilinmeyen, gizlilik temeller içerisinde olması gereken demek olarak tanımlanabilmektedir (Develioğlu,1882 akt. Vatandaş, 2020, s. 439) Diğer tanımlamaları dışlamayan aksine onları da kapsayan mahremiyet kavramının tanımı ise, “Bir bireyin kendi içerisinde yaşadığı kendiliğine veya mensubu olduğu grubuna ulaşma gayretindeki seçici kontrolüdür” (Düzgüner, 2022, s. 21).

Mahremiyet, en basit ifadeyle bireyin kendisi ve kendisi dışındaki “öteki” olarak adlandırdığı kişiler arasındaki sınıra işaret eder. Buradaki sözü edilen sınır kavramının belirleyicisi zaman ve mekandır. Ayrıca bununla birlikte neyin mahrem olarak kabul edilip edilmeyeceğini belirleyen şey kutsal bir varlığın olması ve bu kutsal varlığın

yeryüzündeki norm koyucu üstünlüğünün olmasından kaynaklanmaktadır. Aslına bakacak olursak mahremiyet; “*yüce bir düzen koyucu güç olduğunun inancının dışı vurumudur.*” (Albayrak, 2022, s. 9).

Yapılan araştırmalar kavramın kişinin kişisel bir hakkı olarak da tanımlanmaktadır. Ancak burada bir parantez açmakta fayda vardır. Bu hak kendisinden başka kişilerin hakkını dışlamak, hiçe sayarak ilişkisini tamamen kesmek anlamına gelmemelidir. Bunlara dikkat edildiği takdirde sadece bireyin kendi yaşamının devamlılığını sağlaması ve kendisi için özel olan şeyleri başkalarıyla ne derece de paylaşacağına kendi rızasıyla karar verebilme hakkına sahip olması şeklinde ifade edilebilir (Yüksel, 2021, s. 8).

Göle’ye göre mahremiyet; gizlilik, aile hayatı, kadının kendi alanı, yabancı olarak adlandırılacak bir bireyin bakışı, yasaklanan veyahut saklı olarak kalması gereken şeyler ile ilintilidir (Göle, 2014). Bauman ise mahremiyeti bireyin kendi krallığı olarak ifade etmektedir. Ona göre, “ben kimim?” sorusuna verilen cevap bireyin tek başına verdiği karara saygı gösterilip, egemenliğinin kanıtlandığı topraklardır (Bauman, 2011 akt: Özdemir, 2011, s. 9). Mahremiyet bireyin yaşamında bir denge kurma çabası olarak ifade edilebilir. Bu dengeli olma hali ne çok katı sınırlar ile çizilmeli ne de çok gevşek bırakılmalıdır. Böylelikle insan bu dengeyi kurabildiği zaman mahremiyet alanını da belirlemiş olacaktır (Pedersen,1997 akt. Düzgüner, 2022, s. 21).

Irwin Altman’a göre ise mahremiyet, bir bireyin kendisinin ve/ veya ait olduğu grubuna ulaşmak için gerçekleştirdiği seçici kontrolüdür (Yüksel, 2003, s. 78). Atman’ın yapmış olduğu bu tanımlama bireyin kendi isteklerinin yanında diğer insanlarla bir arada yaşayabilme isteğininde olduğunun bir göstergesidir. Bu söz konusu durum karşımıza mahremiyetin farklı boyutlarını da ortaya çıkartmaktadır. Çünkü insan sosyal bir varlıktır ve diğer insanlarla bir arada olma, talep ve isteklerini ve paylaşma ihtiyacı duyar. Bu yüzden söz konusu durumu ikili diyalektik olarak görebiliriz. Bu ikili diyalektik bize kişilerin sosyal ilişkilerinin sağlanabilmesi için mahremiyetin bir gereklilik olduğunu gösterirken, aynı zamanda ilişkilerin çeşitlili olması için de zorunlu bir ihtiyaçtır (Çelikoğlu, 2007, s. 8).

Mahremiyet kavramı tüm bireyler için önemli bir unsurdur. Toplumda yer alan bireyler yaşamları boyunca mahremiyetlerini kurmak, hayatlarını devam ettirdiği sürece

korumak isterler. Altman'a göre insanların mutlak manada mahremiyetlerini korumak için üç amacı vardır. Bunlar şu şekildedir:

- Birey, grup, toplum arasında meydana gelen ilişkiler,
- Benlik ve toplumsal dünyanın yüzleşmesi,
- Kimlik ve Benliğin tanımlanması (Altay, 2004, s.54 akt. Tuzcu, 2016).

Mahremiyete ilişkin tanımlamaların da işaret ettiği gibi, bireyin kendisi için özel ve korunaklı olarak nitelendirilebileceği bir alanı ifade etmek için kullanılır. Mahremiyet insanın fitratından gelen evrensel bir olgudur. Yani her birey kendi mahremiyetini koruma iç güdüsüyle kodlanmıştır. Bu içgüdüsellik bireyin diğer insanlarla arasındaki mesafesiyle açıklanabilir (Sezen & Erden , 2018, s. 83).

Mahremiyet kavramının içeriği toplumdan topluma ve din referans kaynaklarına göre değişen bir değerdir. İslam dini çerçevesinden bakacak olursak mahremiyet üç temel kaynağı kendisine referans edinmiştir. Bu referans kaynaklarından birincisi “koruma altına alınan öznedir.” İslam dininde koruma altına alınan özne daha çok kadın üzerinden yapılıyor olsa da toplumda yaşayan bütün bireyleri içine almaktadır. İkinci kaynak ise, bir yabancıнын tanımlanması olarak karşımıza çıkarken, üçüncü kaynak mahrem olarak görülen şey veya nesnenin bakış ve müdahaleden korunup saklanmasıdır. Modern kültüründe handikabı buradan başlamaktadır. Çünkü modern kültür yer alan bu üç özelliği de görmezden gelmekte, özel alan ve kamusal alan ayrımını yapmamaktadır (Aydın, 2009, s. 62).

Mahremiyet kavramının çok boyutlu bir olgu olması tanımlamalarındaki çeşitlilikten de anlaşılmaktadır. Mahremiyete ilişkin yapılan tanımlamalar, araştırmacının bakış açısına, anlam dünyasına, araştırma sorununun değişkenliğine ve ele alış biçimine göre çok farklı şekillerde kendini göstermektedir. Bunun sebebi de mahremiyetin soyut etmenlere bağlı olmasıdır. (Söğüt, 2003, s.388-389)

Yaşayış biçimi, hayata baktığın yer, görme, görünme, gösteriş, algılayış biçimi gibi kavramlar soyut bir anlama sahiptir. Mahremiyetin somut bir biçimde tanımlanamaması tanımına ilişkin sınırlarını da belirsizleştirmektedir. Her ne kadar yasal düzenlemelerle mahremiyetin tanımına yönelik bir sınır getirilmeye çalışılsa da günümüz toplumunun sosyo-kültürel ve dijital dinamiklerinin etkisiyle mahremiyet farklı tanımlamalara tabii tutulmaktadır. Bireylerin mahremiyete ilişkin ihlallerin artması yaşadığımız çağ

itibariyle mahremiyeti daha önemli kılmakta ve sınırların net bir biçimde çizilmesini gerekli kılmaktadır.

3.3. Mahremiyet Çeşitleri

Mahremiyet kavramı özel alan ve kamusal alan arasındaki yapı farklılaşmasından dolayı önemli bir hale gelmiştir. Bu yüzden özel alan mahremiyeti ve kamusal alan mahremiyetinin açıklanması konunun daha iyi anlaşılabilmesi için gereklidir.

3.3.1. Özel Alan Mahremiyeti

Kişi mahremiyeti yani bir diğer adıyla özel alan mahremiyeti; bir bireyin özgür olarak nitelendirilebileceği aile, akraba, eş dost vb. kişilerden oluşan sınırlı niteliklere sahip olduğu alanıdır. Kişinin özel alanı, tamamıyla kendi oto kontrolünde olan neyi kimlerle ne kadar paylaşacağına dair yetki ve sorumluluğunda olduğu çerçevesidir. Özel alan olarak ifadelendirilen bu alan aynı zamanda bireyin mahrem alanıdır. Görünürlük ve kolektif unsurların birbirinden ayrılmasından dolayı özel alan kamusal alandan ayrılmaktadır (Özbek, 2004, s.44).

Kişinin özel alanındaki eylem ve tutumları, bireysel sorumluluğuna ait olduğu için bu alanda ortaya koyduğu eylemleri gizlidir. Kişilerin kendi özel halleri dışında öteki olarak nitelendireceği kişilerle paylaşmadığı, bazen ise sadece yakınında bulundurduğu kişilerle paylaşımında bulunduğu bir yaşam alanı vardır ve bu alanı “özel yaşam alanı” olarak adlandırmaktadır. Bu nedenle bir yönüyle özel alanı “sır alan” veyahut “özel mahremiyet alanı” denilebilmektedir (Kahraman, 2022, s. 483). Kişilerin kendileri için özel olarak nitelendirecekleri durumları vardır ve bunlar bir üçüncü şahıslar tarafından paylaşılmaz bu paylaşılmama durumu ise bireyin kendisini korumak için aldığı önlemlerden oluşur.

“Mahremiyetin karşıt anlamı, doğrudan alenileştirmeye veyahut yayın değildir; ifşadır, sır olan bir şeyin açığa vurulmasıdır” (Özbek, 2004, s.443). Bireyin statüsü, kimliği, onuru, koruduğu ve açığa vurmaktan kaçındığı her şey özel alanın konuları arasında yer almaktadır (Aries & Duby , 2006, s. 8-9).

Özel alan ve kamusal alana ilişkin çalışmalar sürdüren Senneti “özel kelimesini”, *“bireyin aile üyeleri ve arkadaşları ile sınırlandırdığı özel yaşam bölgesi olarak*

tanımlamaktadır.” Ona göre özel alan ve kamusal alan kavramları birbirinin tamamen zıttı olabilecek hususular değillerdir. Daha çok ona alternatif olarak görülebilecek bir alandır (Pala, 2019, s. 54).

Katz tarafından literatüre kazandırıldığı düşünülen özel alan kavramıyla anlatılmak istenen insanların çevresinde yer alan görünmez halkalara sahip olmasıdır. Halka metaforu ile açıklanan bu durum ise insanlara karşı nerede duracağımızı belirleyen mesafedir (Cassidy, 1997 akt. Altay, 2004). Mesafenin ihlal edilmesi fiziksel ve sosyal uyaranla karşı karşıya kalmamıza neden olur. Bu durumunun bir yansıması olarak “stres” ortaya çıkmaktadır. Kişinin özel alanı, karşılaştığı uyarıcı yoğunluğunda ve stres durumlarında kaçtığı alandır. Bu alan “kurtarılmış bölge” olarak ifadelendirilmektedir. Altman’a göre özel alan istenilen düzeyde yakınlığın ve mahremiyetin aracıdır (Bell, Fisher, Loomis, 1978 akt. Altay, 2004).

Özel alan kavramı daha çok modernleşme ile bütünleştirilebilecek bir kavramdır. Geleneksel toplumlardaki mahremiyet anlayışına baktığımızda insanların mahremiyetini koruması için herhangi çabasının olmadığı bilinmektedir.

Bu durumun temel sebebi geleneksel toplumlardaki bireylerin özgürlüklerini yakınındaki kişilerle sınırlandırmasıdır. Fakat modern toplum yapısındaki bireylerde bu ayırım çok keskin bir çabayı da beraberinde getirmektedir. Çünkü insanlar için mahrem alanını korumak bir ihtiyaçtan öte zorunlu hale gelmiştir (Kılıç, 2018, s. 66). Geleneksel toplumlarda birey, bir sınıfın veya cemaatin içinde yaşamaktadır. Böyle bir ortamda yaşayan bireyin hayatında çatışmadan ziyade dayanışma daha çok ön plana çıkar. Bu yüzden bu gibi toplumlarda öteki olarak adlandırılabilir bir kavram yoktur.

İçinde doğduğu yapının kimliğini direkt benimsediği için kimliksel anlamda herhangi bir sıkıntı yaşamamaktadır. Modern toplumda ise bu durum tam tersidir. Bireyin konumu sürekli diğerine göre şekil almaktadır (Barbarasoğlu, 2015, s. 19). Bu yüzden modern toplum yapısında özel alan mahremiyetinden söz etmek oldukça zordur.

3.3.2. Kamusal Alan Mahremiyeti

Toplumsal yapının değişmesinin ve bunun somut çıktısı olarak teknolojinin hızlı bir şekilde gelişimi mahremiyet konusunun sorgulanmasına sebebiyet vermiştir. Mahremiyetin gittikçe aleni bir biçimde yaşandığı günümüz toplum koşullarında bu

olgunun anlaşılabilmesi mahremiyet kavramının mihenk taşı oluşturduğu özel alan ve kamusal alan ayırımının net bir biçimde yapılmasına bağlıdır.

Bu noktada ilk olarak bu iki kavramın çizgilerinin belirlenmesine ihtiyaç vardır (Berkup, 2015, s. 18). Mahremiyet kavramı modernleşme ile birlikte daha çok gündemde yer alan kavramlardan birisidir. Çünkü modern öncesi geleneksel toplumların yaşamlarında mahremiyete ilişkin özel bir alan açılmadığı, bireylerin bir çaba sarf etmesine gerek kalmadığı bilinmektedir. Modern toplumlarda ise bu iki alana ilişkin dengeler keskin bir biçimde değişmiş resim yeniden çerçevelenmeye başlamıştır.

Kamusal alan ile ifade edilmek istenen şey; insanların kültürel, sosyal, ekonomik ve dini açıdan etkileşime girebildiği, toplumsal norm ve hukuk kuralları çerçevesinde özgürce yaşayabildiği evi dışında kalan alanların hepsidir. Kamusal alanı en çok öne çıkaran özelliği herkese açık meşru olmasıdır (Sepetci, 2017 akt: Yüksel, 2021, s. 36).

3.4. Mahremiyetin Boyutları

Günümüz modern toplum yapısı için mahremiyet kavramı çok önemli bir kavramdır. Bu durumun temel sebebi ise giderek toplumsal şartların değişmesidir. Sosyolojik, psikolojik, hukuki, kültürel anlamda mahremiyet yeni bir form kazanmıştır. Mahremiyet anlamında bu kadar çeşitliliğin olması mahremiyetin boyutlarının incelenmesini zorlaştırmaktadır.

Konunun uzmanları konuyla ilgili boyutlandırmalar yapmış fakat bu boyutlandırmaların net sınırlarla kategorilendirilmesinin doğru olmayacağını ifade etmişlerdir (Berkup, 2015, s.35). Bu bölümde mahremiyetin boyutları başlığı altında araştırmanın saha çalışmasını da destekleyecek nitelikte beden mahremiyeti, ev mahremiyeti, aile mahremiyeti ve dijital mahremiyet başlıklarına yer verilmiştir.

3.4.1. Beden Mahremiyeti

Beden ve mahremiyet kavramı farklı disiplinlerin kesişme alanına giren iki kavramdır. Beden mahremiyeti teolojiden sosyolojiye, birbiriyle bağlantısı olan birçok farklı sosyal bilimin inceleme konusudur. Bu yönüyle bu kavramlar toplumsal ilişkilerde farklı anlamları olan iki anahtar kavram olma özelliği taşımaktadır. Modern zaman daha çok

insan bedenine odaklanan sosyal medya üzerinden iletişim ve kimlik oluşturmaya çalışan yeni bir zamana işaret etmektedir (Tekin, 2022, s. 151).

Mahremiyet kavramının birçok farklı anlamı olduğundan daha önce de söz etmiştik. Beden mahremiyeti açısından mahremiyeti tanımlayacak olursak eğer bir insanın vücut uzuvlarının görülüp dokunulmaması ve hatta hakkında konuşulmasının haram sayıldığı yerleriyle ilgili dokunulmazlığı ifade etmek için kullanılmaktadır (Erdem, 2015, s. 55).

Netice itibarıyla beden mahremiyeti bir bireyin bedenine ilişkin dokunulmazlığını ifade eden bir kavramdır. Aynı zamanda bu dokunulmazlık bireyin beden örtüsünü de ifade etmek için kullanılmaktadır. Ancak beden mahremiyeti denildiğinde sadece örtünün akla gelmesi konunun anlaşılmasında kısır bir döngü yaratmaktadır.

Mahremiyet sadece bir örtü ile vücudun kapatılması anlamına gelmemektedir. Bu şekilde anlamlandırma biçimi sadece örtünün simgesel anlamını ön plana çıkarmaktadır. Oysa beden mahremiyeti çok daha kapsamlı sosyolojik, psikolojik, kişisel ve inanç boyutları olan bir anlama sahiptir (Martı, 2009, s. 10). İnsanın yaşı, cinsiyeti ne olursa olsun bedeni özel ve aynı zamanda dokunulmazdır. Yaşlı, genç, yetişkin, çocuk her ne kuşağa ait olursa olsun her birey beden mahremiyetine ilişkin kendi sınırlarını çizebilmelidir. Zira insanların bedenlerine kimin yaklaşıp yaklaşamayacağı ona verilen bir haktır (Düzgüner, 2022, s. 24).

3.4.2.Ev (Mesken) Mahremiyeti

Genelde insanların özelde ise Müslümanların yaşamlarını devam ettirmek için kendilerine barınak olarak seçtikleri evleri, kendisinin dışında izni olmadan bir başkasının serbestçe girip çıkabileceği yerler değildir. Onlar için evleri “mahrem” alanlarıdır. Bu sebeple İslam dininde eve “harem” anlamı yüklenmiş, buna istinaden Hz. Muhammed bir başka kimsenin mahremiyet alanına ondan gizli girmeyi, onların özeli sayılabilecek şeyleri dinlemeyi ve üçüncü tekil şahıslara aktarmayı yasaklamıştır (Erdem, 2015, s. 55).⁶ Kuran-ı Kerimde bu konu şu şekilde işlenmiştir:

“Ey iman edenler! Kendi evlerinizden başka evlere, geldiğinizi hissettirip (izin alıp) ev sahiplerine selâm vermeden girmeyin. Bu davranış sizin için daha hayırlıdır. Düşünüp anlayasınız diye size böyle öğüt veriliyor. Eğer evde kimseyi bulamazsanız,

⁶ Bkz. Nur, 24/27/ 29; Hücurat, 49/12; Bakara 2/ 189

size izin verilinceye kadar oraya girmeyin. Eğer size, “Geri dönün” denirse, hemen dönün. Çünkü bu, sizin için daha nezih bir davranıştır. Allah, yaptıklarınızı hakkıyla bilendir. İçinde size ait bir eşya olan, oturarı bulunmayan evlere girmenizde herhangi bir günah yoktur. Allah, açığa vurduklarınızı da gizlediklerinizi de bilir (Nur, 24:27-29).

Evin mahrem alanı olarak algılanmasına ilişkin dönüşümün temelindeki sebep konutların imarlarına ilişkin değişimlerin yaşanmasıdır. Her evin kendi içerisinde sınırları diğer evlerden ayrıldığı duvarları ve bahçeleri vardır. Fakat günümüzdeki imar faaliyetlerinin ve kentleşme politikalarının da değişmesiyle beraber evleri birbirlerinden ayıran duvarlar kaybolmaktadır. Bireylerin yaşam alanı küçük bir eve hatta aile fertlerinin bile yaşamlarını ayrı ayrı odalarda devam ettirdiği yerlere dönüşmektedir. Böylelikle eve ve ev mahremiyetine ilişkin bir algı değişikliği de söz konusu olmaktadır. Çünkü daha önce sadece ev üyeleri içerisindeki özel alan, komşuların da gözetimine sunulan bir alan haline gelmiştir. Evlerin ince yapılmış duvarları aile içerisindeki bilinmemesi gereken mahrem konuları koruyamamaktadır.

Bu pencereden bakacak olursak eğer günümüz kent yapılanması ev mahremiyetini koruma ilkesinden hareket etmekten ziyade röntgenciliği alenileştiren bir konumdadır. Bu yönüyle günümüzdeki imar yapı faaliyetleri, sadece bireyin ve içinde yaşadığı ailenin yaşam alanındaki yapısını değil sokak, cadde, mahalle vb. kamusal alanlarında form ve biçimselliğini yitirecek şekilde yapılandırmaktadır. Bu durumun doğrudan bir sonucu olarak modern kent yaşamı kamusal alan ve özel alan arasında meydana gelen ilişkiyi dejenere edecek bir biçimde geliştirilmektedir (Budak, 2016, s.14-15).

Özel hayat ile ilgili yapılan tanımlamalar özel alanı “ev” ile ilişkilendirmektedir. Oysa modern kent hayatı ve onun bir getirisi olarak dijitalleşme evin temel parametreleri olan duvar ve kapıların işlevlerini yerine getirememesine sebep olmaktadır. Genelde özel alan, özelde ise ev alanı kamusal alana sunulmaktadır.

Ayçil’e göre ev bütün kadim kültürler için mahrem olarak kabul edilme özelliğini kaybetmiştir. Bu durumun sebebini, evin her odasının dijital teknolojik aletler aracılığıyla dışarıya açık hale gelmesiyle açıklamıştır. Oysa ev, bireyin hem doğayla hem de diğer sosyal çevresiyle ilişkilerinde istemediği şeyleri dışarıda bırakmasını sağlayan mesafe belirleyicisidir (Ayçil, 2006 akt. Çimen, 2022, s. 303).

Günümüzde eve yapılan yatırımlar daha çok fiziki boyutta dayanıklılığı sağlama yönünde olurken, sosyal medyanın da etkisiyle içeri ve dışarı arasında sınırların yok edilmekte olduğu hususuna odaklanılmamaktadır.

3.4.3. Aile Mahremiyeti

Bir toplumsal kurumunun devamlılığı ihtiyaç olduğu sürece anlamlıdır. Yeryüzündeki ilk insandan bugüne kadar aile kavramının varlığını sürekli bir biçimde devam ettirmesi, aileye ihtiyacın ve aynı zamanda toplumda ona verilen önem ile ilişkilidir. Her toplumdaki topluma, çağdan çağa aile farklı olarak anlamlandırılırsa da ortak payda da birleştiği noktalar muhakkak var olmuştur (Kır, 2011, s. 399).

Modernleşme ve Postmodernite ile birlikte son 500 yılda toplumsal değişimler meydana gelmiştir. Bu değişim aile ve onun bir izdüşümü olarak mahremiyet kavramında toplumsal bakışta gözle görülür bir biçimde fark edilmektedir. Aile ve mahremiyetin değişmesine rağmen toplumsal yapıda halen bu iki farklı kavramın anlam bulması işlevselliğinin bir göstergesidir.

Sanayileşme, teknoloji ve ticaretle yaşanan gelişmeler, göçlerin kırdan kente kayması ve bunların doğal bir sonucu olarak yaşanan zihinsel ve kültürel dönüşümlerin hepsi modernleşmeyle beraber gelişen gelişmelerdir. Modernleşme faaliyetlerinin önem kazanmasında kadının çok önemli bir yeri vardır.

Bu noktada kadınların toplumsal hayatta daha fazla görünür olmaları, rollerinin farklılaşması ve üstlendikleri sorumluluklarında değişmesi modernleşme sürecinin bir getirisi olarak nitelendirilebilir. Mahremiyet algısı toplumdaki topluma farklılıklar göstermektedir (Karslı, 2019, s. 6). Yani Batı toplumunun mahremiyeti algılayış biçimiyle Doğu toplumunun mahremiyeti algılayış biçimi birbirlerinden önemli ölçüde farklılıklar göstermektedir (Vatandaş, 2020, s. 441). Bu farklılıklara örnek vermemiz gerekirse eğer Batı toplumunun, insana, kadına ve haklarına, töre, namus gibi olgulara bakış açısı özgürlük üzerinden okunabilmektedir. Bunun temelinde ise, kadının kendi özel mahrem alanından çıkıp kamusal alanda yer alması yatmaktadır. Bu söz konusu durum kadına yönelik mahremiyet algılarında da çeşitlilik yaşanmasına sebebiyet vermektedir (Ersöz, 2015, s. 88).

Bayer, modernleşme döneminde değişen ailenin mahremiyetine ilişkin vurgu yapmış ailenin özel alandan çıkıp, kamusal alanın öznesi haline geldiğini ifade etmiştir. Günümüzde aile ve mahremiyete ilişkin konular tartışmalı bir alana tekabül eder (Bayer, 2013, s. 105). Özellikle teknolojik gelişme sonucu medyanın daha aktif bir biçimde kullanılması sonucu aile, şiddet, evlilik, tartışmalar, aşk, eş seçimi vb. konular somut anlamda kişiler üzerinden kamuoyunun bilgisine sunulmaktadır. Bu sunulan konular ise medyatik ortamda farklı bir biçimde işlenerek aile ve mahremiyet konusunun tartışmalı bir düzlemde anlaşılmasına sebep olmuştur. Modernleşme, 20. yüzyılın sonunda tarihin gerçeği olarak karşımıza çıkar ve toplumsal anlamda değişim ve dönüşümü ifade eder. Bu dönüşümden doğrudan etkilenen kurumların başında aile gelmektedir. Özellikle geleneksel aile kalıplarından modern aile kalıplarına geçiş serüveninde sosyal yapıda farklılaşma söz konusu olmuştur. Ailelerin sosyo ekonomik seviyesi azalmış bunun sonucu olarak boşanmalar meydana gelmiştir. Modernite iyi bir şey gibi lanse edilmeye çalışılsa da aile kurumundaki krizlerin temel başlatıcısıdır. Aile kurumu toplumsal dinamiğin korunmasındaki en önemli yapı taşlarından biridir. Aile kurumun işlevini diğer kurumlar doldurmamalıdır. Toplumsal düzlemde sıkıntıların önüne geçebilmek amacıyla bazı devletler yapının korunması için kendilerine göre koruma mekanizmaları geliştirmişlerdir.

Geleneksel aile yapısından modern aile yapısına geçişteki en önemli dönüşüm aile mahremiyetinin sorgulanmasıdır. Bireylerin aile kurumuna atfettikleri değerler, özel alandan kamusal alana geçerek form değiştirmiştir. Bu duruma örnek vermemiz gerekirse aile içerisinde mahrem sayılabilecek bir konu, düşünce ya da yaşam biçimi kolaylıkla sosyal medya mecralarında yer alabilmektedir.

Boşanma, cinsellik, sevgi, şiddet vb. konular kamuoyuna rahatlıkla sunulabilirken konuya ilişkin tartışmalar somut yaşanmış kişi ve olaylar üzerinden gerçekleştirilmektedir. Bununla birlikte kişilerin evlilik yapabilmesi için ihtiyacı olan eşini kamuoyunun önünde “evlendirme programları” adı altındaki kanallarla seçmesi, flört olgusunun aleni bir biçimde medyatik hale gelmesi, aile mahremiyetini ortadan kaldıran örneklerden sadece birkaçıdır (Bayer, 2013, s. 105).

Giddens’in “mahremiyetin dönüşümü” adını verdiği küreselleşme faaliyetleri ile birlikte bu olgu “mahremiyetin patlamasına” dönüşmektedir. Giddens’a göre

dönüşümün başlatıcısı cinsellik ve seks alanı olmuş, kolay bir biçimde gözlenebilir hale gelmiştir. Daha önce kişisel bir mesele olarak görülen cinsellik özel alanın konusuyken artık kamusal alanın öznesi haline gelmiş ve aleni bir biçimde tartışılmaya başlanmıştır. Cinselliğin özel alandan çıkarılıp kamusal alanda rahat bir biçimde konuşma malzemesi yapılması cinselliğe ilişkin kaygıların azaltılmasından kaynaklanmaktadır. Önceleri iki farklı cinsin birlikteliği sonucu soyun devamlılığı için gerekli olan bir durumken şimdi ona yüklenen anlam ve değer kaybolmuştur (Giddens, 2018, s. 85).

Mahrem alan çerçevesi içerisinde yaşanan cinsellik, aile hayatının ve dolayısıyla da doğal akışın bir parçasıdır. Fakat cinselliğin kamusal alana taşınması ve sınırları aşan nitelikte toplumda alenen ifşa edilmesi, aile kurumuna karşı bir tehdit oluşturmakta ve ailenin işlevlerini yerine getirememesine sebebiyet vermektedir (Güneş, 2017, s. 55).

3.4.4. Dijital Mahremiyet

Günümüzde yeni yeni ortaya çıkan bir mahremiyet boyutu dijital mahremiyettir. Dijital mahremiyet internet ortamındaki mahremiyet olarak da tanımlanabilir. Dijital mahremiyetin bu denli kendini sosyal, toplumsal ve ekonomik anlamda varlığını hissettirmesi uygulamalar kanalıyla olmuştur. Bireyler bu uygulamalar sayesinde kendi kişisel bilgilerini çok kolay ve rahat bir biçimde dijital ortama aktarmaktadır.

Özellikle sosyal medya kanallarının çok fazla kullanılmaya başlanması ve bunun yaygınlık kazanması beraberinde birçok tartışmayı da getirmektedir. Bireylerin, kendi özel yaşam alanlarına ilişkin birçok belge, fotoğraf, video, bilgi, birikim, tecrübe aktarımını diğer kişilerle paylaşması toplumsal yapıda inşa değil, ifşa yönünde algılanmasına sebebiyet vermiştir (Çekiç, 2021, s. 65). Kişilerin “içerik üretme” adı altında kendilerine göre mahrem olan şeyleri paylaşmaları mahremiyete ilişkin algılamaların da değişmesine neden olmuştur. Aynı zamanda bu söz konusu durumdan dolayı birçok mahremiyete ilişkin sınır ihlali yapılmakta, kişilerin izni olmadan paylaşımlarına ilişkin detaylar, veriler, fotoğraf ve görseller teşhir edilmektedir.

Bu bilgilerin çeşitli uygulamalar aracılığıyla saklanması bilgilere kolay erişimi kolaylaştırmasına ve bilgilerin güvenliğini de tehdit etmesine neden olmaktadır. Bu durum mahremiyet açısından da tartışmalıdır (Girgin & Gönal , 2020, s. 99-101).

Gün geçtikçe dijital alana olan ilgi artmakta bunun yansıması olarak uygulamalar çeşitlenmektedir. Bu uygulamalar da yeni mahremiyet alanlarını beraberinde getirmektedir. Artık internet; bireylerin vakit geçirdiği, aktivitelerini gerçekleştirdiği, sanal bir kamusal alan halini almaya başlamıştır (Özgül, 2012, s. 4530-4532). Konuyla ilgili bir başka sorun ise internetin gelişmesi ve bütün bireylerin kullanımına açılması kişisel bilgilerin depolanması sorununu da beraberinde getirmektedir. Bu bilgiler sanıldığı gibi bir yerde depolanmamakta, kamusal alanda farklı kurumlara transfer edilmektedir.

Bu durumu bilgi mahremiyeti kavramsallaştırmasıyla ele alan Lyon, günümüzdeki bilgi toplum yapısını gözetlenen toplumlar olarak ifadelendirmektedir (Lyon, 2018, s. 47-60). Bireylerin mahrem olarak ifade edebileceği bilgiler farklı kurumlara birçok gerekçe ile transfer edilerek farklı amaçlar için kullanılmaktadır.

Sms, posta vb. bilgilerin deşifre edilmesi kişilerin özel alanını ihlal etmektedir. Bu bilgiler sayesinde kişilerin, sağlık, iş, ekonomik, sosyal yaşama dair bilgilerinin farklı muhataplarca bilinmesi bu ihlallerin boyutlarını göstermesi açısından oldukça önemlidir. Dahası kişilerin arama motorunda yaptığı araştırmaların, reklamlar boyutuyla karşılıklarına çıkarılması neredeyse hiçbir mahremiyetin kalmadığının bir göstergesidir (Tekin, 2022, s. 169).

Dijital mahremiyet konusunda literatürde büyük bir alana sahip olan bir başka konu ise kişisel gizlilik mahremiyetidir. Kişisel kitle iletişim araçlarının dünü bugünü ve gelecekteki akıbeti yaklaşık olarak günümüz tarihinden 50 yıl öncesine dayanmaktadır. Yaklaşık yarım asır öncesinde günümüz toplum yapısı öngörülmüş ve bunlarla ilgili çalışmalar yapılmıştır. Rosenberg'in 1969 yılında yayınladığı "Mahremiyetin Ölümü" isimli eserinde "*şu anda bireyler ve örgütlerin birçok faaliyetlerini içeren bilgiyi, onlardan habersiz bir şekilde saklayacak, birleştirecek ve tek bir düğmeye dokunarak sınırsız erişim imkanına kavuşacak bir ulusal bilgisayar sistemi planlıyor*" ifadesiyle günümüz internet ağının ilk nüvesine işaret etmektedir. 1991 yılından sonra dünya çapında internet ağının (www) yayılması ve herkes tarafından erişilmesi Rosenberg'in ifadelerini haklı çıkarmıştır. Bu durum dijitalin toplumun kılcal damarlarına kadar girmesine onlar hakkında bilgi sahibi olmasına önemli ölçüde bir zemin hazırlamıştır (Derele, 2022, s. 205).

Dijital medyada paylaşılan fotoğraflar aslında bir yönüyle teşhir ve şov dünyasının da kapılarının aralanmasına sebep olmuştur. Bu durum ciddi sorunları beraberinde getirirken özel alan ve kamusal alanların anlamlarında muğlaklığa da sebebiyet vermiştir. Bu muğlaklık tek taraflı gerçekleşmediği gibi karşılıklı bir biçimde gerçekleşmiştir.

Dijital ortamın getirisi olan gözetim; özel alanın kamusal alan tarafından aşınmasına sebep olurken, bireylerin kendilerini teşhir ve ifşa etmeleri de kamusal alanın özel alan tarafından işgaline sebebiyet vermiştir (Öztekin & Öztekin , 2010, s. 533). Bu durumu örneklendirmemiz gerekirse bir kişinin fotoğrafını çekmesi kendi özel alanına ait bir durumken, bunu sosyal medya hesaplarında paylaşması o fotoğrafın artık özel alandan çıkıp kamusal alana ait olduğunun göstergesidir.

4.MODERNLEŞME VE POSTMODERNLEŞME AÇISINDAN MAHREMİYET

Araştırmanın bu kısmında mahremiyet kavramının tarihsel süreç içerisindeki değişim ve dönüşümünün anlaşılabilmesi için modernleşme ve postmodernleşme kavramlarına yer verilecektir.

Mahremiyet ile ilgili yapılan araştırmalar, mahremiyet tarihinin çok eski zamanlara dayandığını ve modernleşmenin daha çok görünür olmasından beri önem kazandığını söylemek mümkündür. Modernleşme kavramı; kültürden kültüre, coğrafyadan coğrafyaya ve dinden dine farklı algılamaya biçimlerine sahip bir kavramdır. Bu yüzden mahremiyet kavramının anlamı ve ona yüklenen misyonun farklı olması bu kavramın kavramsallaştırmasını güçleştirmektedir. (Giddens, 2018 , s. 37)

4.1. Modernleşme Açısından Mahremiyet

Modernleşme kavramının kökenlerini M.Ö. 5. yüzyıllara kadar götürebilmemiz mümkündür. Latince bir kelime olan bu kavram “modo” kelimesinden türemiş ve “tam ve şimdi, bugüne ait” anlamlarında kullanılmaktadır. Hristiyanlığı benimseyen Romalıların eski pagan kültürüne dair bağlarını koparması ve yeni bir kültür ekseninde şekillendiğini ifade edebilmek amacıyla ilk olarak kullanılmıştır. Bu yüzden modern kelimesi eski ve yeni kavramlara atıfta bulunur (Yaşar, 2011, s. 11). Modern kelimesinden türetilen modernite kavramı ise Batı Avrupa’da 17. yüzyıldan sonra yaşanan ekonomik, toplumsal, kültürel ve siyasal değişimler sonucunda köklü değişimleri anlatmak amacıyla kullanılmıştır. Modernite, gelenekselliğin karşısında olan bir kavramdır ve bireysel dönüşüm başta olmak üzere toplumsal dönüşüme kadarki olan değişim ve dönüşüm parametrelerini ifade eder. Yani başka bir deyişle, eskinin karşısında duruş ve yeni bağlar geliştirme olarak da tasvir edilebilir (Türküne, 2006 akt: Yaşar, 2011, s. 11).

Antony Giddens ise modernliği; “17. Yüzyılda Avrupa’da başlayan ve daha sonra bütün dünyayı etkileyen toplumsal yaşam örgütlenme biçimi olarak tanımlar” (Giddens, 1996, s. 9). Modernlik bir yönüyle siyaset, ekonomik, toplumsal ve kültürel anlamdaki değişimlerde meydana gelen yeni bir toplum anlayışı olarak düşünülebilir Modernizm kavramı ise modern dönemde vücut bulmuş ve özellikle 19. Yüzyıldan sonraki Batı’da

hâkim paradigmayı ifade eden kavram olarak karşımıza çıkmıştır (Swingewood, 1998, s. 9).

Nilüfer Göle'ye göre ise modern kelimesi Batı Uygarlığı'nın önemli kavramlarından. Sanayi devrimi, aydınlanma, eşitlik, laiklik, bireycilik gibi temel argümanlar değerlerini oluşturur. Simmel, Durkheim, Persons gibi modernitenin yapı taşlarını oluşturan sosyologlara göre ise modernlik; bireyselleşmek, bilme ve bilimsel bilgiye önem vermek, teknolojinin hüküm sürdüğü bir hayat pratiklerine sahip olmaktır. Bu kavramın içindeki temel parametreler ise; kapitalizm, endüstrileşme, bürokrasi, uzmanlaşma, demokrasi, ulus devlet ve bilimsel bilgidir. Tüm bunların yanında Modernleşme içinde geleneksel olan her fikre, düşünce ve davranış kalıplarına karşı boyun eğmemek, isyan etmektir (Göle, 2016, s.62).

Modernite; ekonomi, din, siyaset, felsefe, ahlak, gelenek, hukuk, tarih, siyasetin eleştirisiyle başlayan bir süreci ifade eder. Modernitenin eleştirilebilir olması onu farklı kılmış özgürlük, devrim, sekülerizm, laiklik, demokrasi vb. gibi düşüncelerin ortaya çıkmasında zemin hazırlamıştır. Sanayileşme, rasyonalizasyon, kentleşme, küreselleşme, bürokratikleşme gibi kavramlar modernitenin temel değerlerini oluşturur (Küçük, 2018 akt. Kargin, 2021, s. 6). Aynı zamanda Fransa ve İngiltere ile başlayıp tüm dünyayı etkisi altına alan bir olgudur. Modernite tek bir açıdan tanımlanabilecek bir süreç değildir. Tanımlanabilmesi için zihinsel, düşünümsel ve ekonomik olarak ele alınması gerekmektedir.

Modernizm küresel ölçekte büyük bir değişim ve gelişim sürecinin etkisinde kalmakta, bir yandan da artan nüfusun istek ve beklentilerine yanıt verecek postmodern kavramın içerisinde değerlendirilmektedir. Her çağ modernizmi kendi içerisinde farklı değerlendirmekte, ona birbirinden farklı anlamlar yükleyerek kavrama dair bakış açısı oluşturmaktadır. Toplumların sosyolojik yapısı; teknolojik gelişme, kültür, siyasi yapı, demografik değişim gibi birbirleriyle bağlantısı bulunan birçok unsur modernizmin aile ve mahremiyet içerisinde araştırma konusu haline gelmesine neden olmuştur. Modernizmle birlikte yaşanan değişimler çok fazla ses getirirse de aileye ve mahremiyete ilişkin farklı bakış açıların yaşanmasına sebebiyet vermiştir.

Değişimi kültürel deformasyon penceresinden gören bazı kesimler yaşanan durumu bir kriz gibi algılamış toplumsal düzlemde kabul edilebilirlik açısından zorluklarla

karşılaşabileceğini ön görmüştür. Bazı kesimlerce ise çağın gerektirdiğine göre olması gereken ve en iyi dönüşün bu yönde olabileceği şeklinde yorumlanmıştır (Gültekin, 2007, s. 93). Geleneksellikten modernliğe geçiş süreciyle birlikte mahremiyet algısına yönelikte değişimler meydana gelmeye başlamıştır. Teknolojinin hızlı bir biçimde hayatımıza girmesiyle beraber kamusal ve özel alan dikatomisinin ortaya çıkarttığı tartışmaların adab-ı muaşeretten mahremiyet eksenli yön değiştirdiği bir dönemi gündem maddesi yapmıştır.

Türkiye’de mahremiyet konusu genellikle din ekseninde ele alınır. Bunun temel sebebi ise Türk toplum yapısının referans kaynağının dinden ve gelenekten beslenmesidir. Ancak toplumsal değişim ve dönüşüm bu kuşatıcı kaynakların mahremiyet özelinde etkisini azaltmakta mahremiyeti kişinin kendi özel alanında algıladığı ve sınırlarını kendisinin belirlediği bir noktaya çekmektedir (Gündüz, 2016, s. 309).

Alman Sosyolog Elias çalışmalarında özel- kamusal alan ikileminin modernleşme olgusuyla ortaya çıktığını dile getirmiştir. Modernleşmenin etkisiyle bireyler toplumsal hayattaki ihtiyaçlarını karşılayabilmek adına bu isteklerini kendi özel alanlarına taşımak istemektedirler. Bu durumu Elias neden sonuç bağlamında ele almaktadır. Bunun sebebi de modernleşme sürecinde bireyin toplumsal yaşamda “kendini tutma” alışkanlığından kaynaklanmasıdır (Elias, 2017, s. 68). Bu yüzden kişiler, ihtiyaçlarını kendi özel alanlarının sınırları içerisinde yaşamayı tercih etmektedirler. Bu sayede özel alan, kişiler açısından doğal içgüdülerin saklanması gereken bir alan olarak kabul görürken, özel alan toplum içerisinde olağan olarak kabul görmeyen ayıplanan davranışların alanı olarak karşımıza çıkmaktadır.

İç güdüsel bir olgu olarak kabul edilen mahremiyetin aslına bakacak olursak bir ihtiyaç olduğu ve kökeninin modernleşmeden de önceki dönemlere yayıldığını söylemek mümkündür. Ancak günümüzde mahremiyetin sosyal bir olgu olarak ele alınması ve özel- kamusal alan gibi bir ayrımın yapılması modern toplum yapısıyla ortaya çıkan bir süreçtir (Öztürk, 2015, s. 31).

Her toplum mahremiyete önem vermiş ve mahremiyeti, kendi dinamikleri çerçevesinde ele almıştır. Ancak Batı toplumunun mahremiyeti ele alış biçimiyle Doğu toplumunun ele alış biçimi birbirinden farklılık göstermektedir. Batı toplumu için modernleşme olağan karşılanmış, toplum kısa sürede ona uyum sağlamıştır. Doğu toplumu için ise

söz konusu bu durum çatışmalara ve kutuplaşmalara sebebiyet vermiş, bu yüzden güncelliğini halen koruyan sosyokültürel travmalara neden olmuştur.

Modern dönemde meydana gelen değişim ve dönüşüm postmodern dönem içinde bir geçiş dönemi oluşturmaktadır. Bu yüzden modern dönemi anlamak ve onu sağlam bir zemine oturtmak önemli bir husustur.

4.2. Postmodernleşme Açısından Mahremiyet

Terimsel anlamda postmodern 1940'lı ve 1950'li yıllarda mimari ve şiir betimlemelerde kullanılmaya başlanmıştır. Modernizme bir tepki olarak ortaya çıkması ve bu konuda yapılan eserlerin yaygınlık kazanması ise 1960'lı ve 1970'li yıllara dayanmaktadır (Altun, 2017, s. 27-28). Postmodernlik terimini ilk kullanan kişi ise tarih alanında çalışmaları bulunan Arnold Toynbee olmuştur. Batı'nın ikinci dünya savaşından sonraki girdiği dönemi anlatmak için postmodernlik tanımlaması kullanılmaya başlanmıştır (Sarıbay, 2001, s. 6).

Postmodernizm; genel bir çerçeveden bakmayı reddettiği ve bütünsellikten yana bir tavır sergilediği için modernizmin karşıtı olarak değerlendirilmektedir. Postmodernizm, modernizmin getirdiği gelenekselliğin karşısındaki fikrin zıttı düşüncesini benimseyen bir anlayış değildir. Postmodernizmin düşünce alt yapısının ne yeniye ne de eskiye uygun olmadığı bilinmektedir (Yıldırım, 2010, s. 704).

Postmodernizm, artıları ve eksileriyle modern toplum yapısında cereyan eden, içinde bulunduğumuz çağın getirilerine göre farklı paradigmlar sunan ancak makus kaderi itibariyle modernizmin uzantısı olarak konumlandırılan bir teori olarak tarihsel süreç içerisinde devam edecektir (Budak, 2016 , s. 46).

Postmodernite ile beraber mahremiyet dönüşümünün yaşanması kamusal alan ve özel alan ayrımının yapılmasına sebebiyet vermiştir. Postmodernite duygu, düşünce ve eylemlerin kamuya açılmasındaki değişikliği ifade etmektedir (Giddens, 2018 , s. 137). Geleneksel olarak adlandırılan döneme baktığımızda özel alan ve kamusal alan arasında çok net bir sınır varken, postmodern dönemde bu sınırların daha çok flulaştığı görülmektedir Kamusal alan içerisinde var olan kurumsallaşma yapısı bireylerin mahrem alanlarına kolayca ulaşabilmiş ve bunun bir yansıması olarak bireyler özel alanlarına mahsus olan paylaşımları kamusal alanla da paylaşacak duruma gelmiştir. Bu

söz konusu olan durumda mahremiyetin ortaya çıkmasında çok önemli bir payı olan gözetlemeyi ortaya çıkartmıştır (Lokke, 2018 , s. 20).

Mahremiyetin dönüşümüne neden olan etkenlerden bir diğeri ise teknolojik gelişimdir. Teknolojinin ilerlemesiyle birlikte bireylerin mahrem hayatları kolaylıkla ihlal edilir bir hale gelmiştir. Bu ihlalin yaşanmasındaki aktör ise medya araçlarının gündemde oldukça fazla bir konuma sahip olmasıdır. Bu tetikleyici medya araçlarının başında televizyon, internet ve cep telefonu yer almaktadır.

Bu medya araçları geniş imkanlar sunuyor olsa da bireylerin her alanına girmiş ve buraları işgal etmiştir. Cep telefonu ve internete göre daha eski olan ve hemen hemen herkesin kolaylıkla ulaşabildiği televizyon mahremiyeti en çok zedeleyen araçlardan biridir (Vatandaş, 2020, s.445).

Televizyonun hayatın her alanında yer alması kişilerin özel yaşantılarını belirsiz bir hale getirmiş, bireye ait olan alanlar ile topluma ait olan alanlar arasındaki alan oldukça daralmıştır. Bu araç sayesinde modern hayatın getirdiği zihniyet ve davranış kalıpları gittikçe alanını genişletmiş insanlarda bu durumdan etkilenerek kendilerini televizyon kanallarıyla yeniden var etme çabası içerisine girmişlerdir. Televizyona paralel olarak gelişen telefon ve internetinde toplumsal hayatta yaygınlık kazanması, anlık iletilerin çok hızlı bir biçimde paylaşılması mahremiyet algısına ilişkin değişimi ortaya çıkartmıştır (Ersoy, 2012 , s. 54). Postmodern dönemde mahremiyete ilişkin algının değişmesinin bir başka sebebini şiddet, cinsellik ve saldırganlık kavramlarıyla da açıklayabilmemiz mümkündür. Medya araçlarıyla mahrem alanın herkese açılması mahremiyetin zedelenmesine neden olmuştur.

Medya da daha çok izlenmek için ya da algı değişikliği yapmak için; şiddet, cinsellik, saldırganlık gibi yayınlara çok daha yer vermiş ve bu tarz paylaşımların artması mahremiyete ilişkin ihlallerin çok daha fazlalaşmasına sebebiyet vermiştir. Medyanın olumsuz etkileri bunlarla sınırlı kalmayıp travmatik ve psikolojik birçok olaya sebebiyet vermiştir. Belki de her şeyden daha da önemlisi toplumun kimyasının bozulmasına ve kültürel kayboluşa zemin hazırlamıştır (Gündüz, 2015, s. 310).

5. KUŞAKLAR

Ailelerin mahremiyet algılarını etkileyen en önemli unsurların başında yaş olgusunun geldiğini söylemek mümkündür. Toplum içerisinde devamlılığını sağlayan bir bireyin yaşı ve hangi kuşağa mensup olduğu mahremiyete olan bakış açısını da etkilemektedir (Berkup, 2015, s. 49). Bireylerin mahremiyete ilişkin algılarını, kuşak olgusunu, referans almadan açıklayabilmek mümkün değildir. Her kuşağın mensubu olduğu zamana göre farklı bakış açıları, karakteristik özellikleri ve değerlendirmeleri vardır. Bu yüzden ailelerin mahremiyete ilişkin bakış açılarını açıklayabilmemiz için kuşak olgusunu tanımlamak ve kuşakların özelliklerini iyi bilmemiz önem arz etmektedir.

Aile; anne, baba ve çocuklardan oluşan çekirdek sosyal yapıdır. Dünyaya gelen bireyler abla, abi, kardeş, hala, teyze, amca, dayı, kuzen gibi farklı isimlendirmelerle akrabalık bağlarına sahip olmaktadır. İnsanlığın varlık serüveninde yol alması için bu gelişimsel süreç önemlidir. Bu sebeple bireyler çevreleriyle iletişim kurma ihtiyacı hissetmektedirler.

Teknolojinin, bilimin hızlı ve baş döndürücü bir biçimde gelişmesiyle ekonomik, sosyal, siyasal, politik, davranış ve düşünce kalıplarının algılanış biçimi farklılaşmış ve bu farklılaşma unsurları da beraberinde kuşakları meydana getirmiştir (Fetullahoğlu, 2021, s. 24).

Fransız Düşünür ve tarihçi Tocqueville “Amerika’da Demokrasi” ismini verdiği makalesinde Amerika’daki değişim ve dönüşümleri ele almış ve bu değişimi ele alırken bu durumun temelinde yatan olgunun kuşaksal devir hızı olduğunu açıklamıştır. Her kuşak kendisinden bir önceki kuşağın karakteristik yapısını, düşünce ve değer yargılarının yerini almaktadır. Böylelikle farklı paradigmlar söz konusu olmaktadır. Bu durum iki farklı tartışma konusunu da beraberinde getirmiştir. Bu tartışmalardan ilki yeni “gelen kuşağın farklı değer yargılarına sahip olması mı?” değişimin temel nedeni, yoksa “değişimin kendisinden sonra gelen kuşakların farklı değer yargılarını benimsemesine sebep olması mı?” Her kuşak mensubu olduğu kuşağın tutum ve davranışlarını hem etkiler hem de diğer kuşaktan etkilenerek süreç içerisindeki birlikteliğini beraber götürürler. Söz konusu bu durum aynı kuşak grubunda yer alan kişilerin dönüşüm ile içinde buldukları koşullara ayak uydurabilmesi için ortak özellikleri benimsemesi gerektiğinin göstergesidir (Yüksekbilgili, 2013, s. 345-350).

Zira tarihsel süreç içerisinde yaşanan her türlü köklü ve büyük gelişme radikal anlamda değişikliklere sebep olmuş ve bunların bir sonucu olarak büyük toplumsal kırılmalar meydana gelmiştir. Örneğin 1920'li ve 1950'li yıllarda dünyaya gelen bireyler I. ve II. Dünya savaşının içine doğmuş, kargaşa, kıtlık, göç, kaos vb. dönemleri yaşamışlardır. Bu zaman diliminde doğan bireylerin yaşadıkları dönemdeki toplumsal sorunları itibariyle beklentilerinin ve ihtiyaçlarının onlardan sonra gelen kuşaklara göre farklı olduğunu söyleyebilmek mümkündür. Yine aynı şekilde, 1960'lı yıllarda da bir kargaşa dönemi hakimdir. Savaşın izleri yeni yeni silinmekte, modernizmin rüzgârı kitleler üzerinde tahakküm kurmaya çalışmaktadır. 1960'lı yıllarda yaşanan olaylar 1970'li yıllarda yerini enerji bunalımlarına bırakmış ekonomik anlamda sarsıntılar meydana gelmiştir (Altun, 2017, s. 16-19).

1980'li yıllarda ise gündem maddesi sosyal devlet anlayışının terk edilmesi olmuş yeni bir postfordinizm anlayışı benimsenmeye başlanmıştır. 1990'lı yıllar yeni tüketim alışkanlıklarıyla güncelliğini korurken, 2000'li yıllar ekonomik krizlerin, terör olaylarının, çevresel felaketlerin olduğu bir dönem olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu denli kırılma noktalarının yaşandığı 21. Yüzyılda bireylerin aynı kalması olağan bir şey değildir. Yaşanan dönüşüm doğrultusunda yapı ve şekil değiştiren yeni kuşaklar geliştirdikleri tutum ve davranış biçimleriyle yaşadıkları döneme damgasını vurmuşlardır (Altundağ, 2012, s. 207-208).

5.1. Kuşak Kavramına Genel Hatlarıyla Bir Bakış

Kuşak kavramına ilişkin yapılan araştırmaların tarihini Antik Yunan'a kadar götürebilmemiz mümkündür. Tarihsel anlamda çok eski zamanlara dayanan bir kavram olsa da günümüzdeki kullanımıyla farklı olduğunu kabul etmek gerekmektedir. Kuşakları değerlendirirken kuşakların her birini etnik yapı, yaş olgusu, doğum oranları, ortalama yaşam süresi gibi unsurlar çerçevesinden değerlendirmek gerekmektedir. Çünkü kuşaklar sadece aynı dönemde yaşamış kişilerle sınırlı değildir.

Nesiller boyunca yaşanan toplumsal değişimlerin hepsi ile doğrudan bağlantısı bulunmaktadır. Yani toplumsal değişim ve dönüşümün gerçekleşmesinde etkisi olan bireyler hem bu süreçten etkilenen hem de bu süreci etkileyen aktör konumundalardır (Newman, 2013, s. 217).

Kuşak kavramına ilişkin farklı disiplinlerce birçok tanımlama yapılmıştır. Sosyolojik düzlemde kuşak kavramının bir tanımını yapmamız gerekirse eğer, belirli bir zaman aralığında dünyaya gelmiş, yaşamının devamlılığını sağlamış, söz konusu olan dönemdeki toplumsal olaylardan etkilenmiş ve dolayısıyla bu ortak edinimler sonucu ortak bakış açısına sahip kişi veya grupların oluşturduğu insan birliktelikleri olarak tanımlanabilir (Berkup, 2015, s. 51). Demografik açıdan kuşağı değerlendirecek olursak yaklaşık olarak yirmi beş, otuz yıllık zaman aralıklarını içine alan kültürel olarak da birbirine yakın olan yaş aralıklarıdır. Kuşak araştırmaları genellikle biyolojik perspektiften ele alınır ancak kuşaklar salt olarak biyolojik değerlendirmelerden ziyade sosyolojik olarak da değerlendirilmesi gereken bir konudur. Kuşaklar içinde buldukları hâkim toplumsal yapının yaşadıkları olay ve olgulardan etkilenir ve birtakım olaylara maruz kalırlar. Aynı şekilde yaşanan bu olaylar mevcutta bulunan nesilde izler bırakacağı gibi onlardan sonra gelecek diğer nesiller içinde önemli olabilmektedir (Bayhan, 2016 , s. 165)

Yapılan araştırmalara göre kuşak ile ilgili ilk çalışmalar Sosyolog Auguste Comte tarafından gerçekleştirilmiştir. Comte kuşakları tarihsel zaman içerisinde hareket eden kuvvetler olarak açıklamıştır. Bu açıklamaya göre, toplumsal anlamda bir ilerleyiş, ancak kuşaklar arası aktarım ile söz konusudur (Deniz & Tutkun Ünal , 2019, s. 1027). Modern sosyolojik araştırmalar çerçevesinde kuşak olgusuna ilişkin ilk kapsamlı ve sistematik çalışma yapan isim Karl Mannheim olmuş ve kuşağı kolektif hafızanın örgütlenmesi üzerinden açıklamıştır. Karl Mannheim'e göre kuşaklar: *“Aynı tarih aralığında dünyaya gelmiş, sosyal ve tarihi olayları beraber yaşayan, olayların etkilerini birlikte yaşayan kişi ve grupların oluşturdukları insan birliktelikleridir.”* Yani bir başka deyişle, aynı zaman diliminde ortak kültür paylaşımında bulunan, olaylara benzer tepkiler veren gruplardır. Kuşakları diğer toplumsal kişi ve/ veya gruplardan ayıran temel özelliği, aynı zaman diliminde önemli toplumsal olayları birlikte tecrübe etmeleridir (İnce, 2018, s. 106).

Karl Mannheim, kuşakların toplumsal anlamda varlığının devamlı olabilmesi için 5 öneride bulunmuştur:

- Kültürel Süreç içinde ortaya yeni çıkan katılımcılar,
- Ortadan kaybolan eski diye nitelendirilebilecek katılımcılar,

- Tarihsel zaman diliminde belirli bir zamanda yer alan katılımcılar,
- Kültürel Miras yoluyla aktarılanlar,
- Nesilden nesile geçişin sürekli olması (Mannheim, 1952, s.292 akt. Şen, 2018, s. 59).

Kuşaklar için içinde buldukları koşulların bir yansıması diyebilmemiz mümkündür. Bu söylemi destekler nitelikte bir örnek verilmesi gerekirse, toplumsal açıdan bunalımlı zaman dilimlerinde büyüyen kişiler benzer sorunlar içinde büyümüşler, aynı kaygılara sahip olmuşlardır. Bu kaygılar sebebiyle birçoğunun olaylara bakış açısı da aynı olmuştur. Bunun bir yansıması olarak daha rasyonalist, materyalist ve otoriter davranış kalıplarını benimsemişlerdir (Duman, 2021, s. 26).

Türkiye özelinde yapılan araştırmalara baktığımızda ise kuşak araştırmaları daha çok 2000’li yıllarda yapılmaya başlanmıştır. Bu yapılan araştırmalar kuramsal ve uygulamalı çalışmalardır. Karl Mannheim ve Debesse’in çalışmalarından yararlanılmıştır. Çalışmaların esas noktasını tarihsel süreç içerisinde belirli bir zaman ve toplumda yaşayan bireyler oluşturmaktadır. Bireylerin düşünce kalıpları, davranış örüntüleri ve hayata karşı bakış açıları zamandan, toplumdan ve kültürden kültüre değişkenlik göstermektedir. Aynı zaman içerisinde dünyaya gelen kişilerde benzerlikler görülürken, doğum zamanlarındaki yıl farkı arttıkça zihniyet ve bakış açılarında da farklılıklar meydana gelmektedir (Şan, 2018, s. 49-50).

Birey içinde buldukları toplum yapısı, ailelerin yetiştirme tarzları, teknolojiye göre farklılık ve sosyal yaşamlar başta olmak üzere birçok unsurdan etkilenmektedir. Bu söz konusu değişimler kuşaklar arası farklılıkları meydana getirdiği gibi; değişimin etkilerini de diğer nesiller aracılığıyla devam ettirilmesine neden olmuştur. Yani aslına bakarsak kuşaklar bir döngüsel hareketi meydana getiren temel bir olgudur.

5.2. Kuşak Kavramını Tanımı

Her disiplin ele alış biçimiyle kuşağı farklı biçimlerde tanımlamış, kuşak olgusuna ilişkin çok fazla tanım yapılmıştır. Toplum bilimleri terimler sözlüğünde kuşak “ortalama olarak 25-30 yıllık zaman zarfındaki yaş kümeleri şeklinde tanımlanırken” Türk Dil Kurumu “aynı çağın gerekliliklerini yerine getiren, dolayısıyla bundan

kaynaklı benzer sorunları ve ortak kaderi paylaşmış, benzer ödevlerle sorumlu olmuş insan toplulukları şeklinde tanımlamalarda bulunmuştur’’ (Aydın & Başol , 2014, s. 2).

Kuşak, yaklaşık olarak aynı zamanlarda dünyaya gelen ve kritik toplumsal dönemlerde diğer kuşaklardan ayırıcı tarihsel, sosyal ve ekonomik ortak olayları yaşayan bireyleri kapsamaktadır (Deneçli & Deneçli , 2012, s. 1). Oxford Sözlüğünde yer alan kuşak tanımına göre, Kuşak: Aynı zamanda dilimlerinde doğan ve yaşayan ortak paydada buluşan bütün insanlar, çocukların doğup büyüdüğü ve kendi çocuklarını da kapsayan ortalama periyodlardır (Buahene, 2003, akt. Berkup, 2015, s. 50). Ancak bu durum kadınların iş hayatlarına girmesi, özel alan ve kamusal alanın birbirinden ayrılması, çocuğun eğitiminin aile kurumundan başka kurumlara devredilmesi, geç evlenmeler, geç çocuk sahibi olmalardan dolayı değişime uğramıştır. Örneğin 1970’li yıllarında doğum yapan bir kadının çocuk sahibi olma yaşı ortalama 23 yaşına tekabül ederken, günümüzdeki bu yaş ortalaması 30’lu yaşlara yükselmiştir.

Hal böyle olunca ekonomik, sosyal, siyasi hareketlerle belirlenen bu zaman aralıklarında yaş baz alınmaktan ziyade sosyolojik zeminde değerlendirmeler önemlilik arz etmektedir (Keleş, 2011, s. 129).

Kuşakların tanımlaması yapılırken genel olarak bazı kriterler baz alınmıştır. Bu kriterlerin aşağıdaki şekilde kullanıldığı görülmektedir;

- Kuşakların yaşadıkları dönemin gerektirdiğine göre ortak inançları ve davranış kalıplarını paylaşması,
- Aynı kuşağın mensubu olduğu kişilerin aralarında bir bağın oluşmaya başlaması ve her kuşağın ait olduğu zamanın özelliklerinin kendi içinde farklılığı,
- Kişilerin doğum tarihlerinin belirlenen zaman aralıklarında yer alması ve bunları içine alan olaylar ve eğilimlere sahip olması (Atak, 2015, s.12 akt. Çanakçıoğlu, 2022, s. 6).

Her bir kuşağın diğer kuşaklarla belirli yönden ayırıcı özellikleri olduğu görülmüştür. Bunun temel sebebi ise her yaşanılan kuşağın kendi dönem şartlarından etkilenmesi ve bu etkilerin gündelik hayat pratiklerinde de varlığını göstermesidir. Mesela X kuşağı ve Y kuşağı arasında teknolojiyi kullanma arasında belirli ayrılıklar söz konusudur. X kuşağı teknolojiyi kullanırken zorlanmakta bu zorluğun üstesinden gelebilmek için

belirli bir adaptasyon aşamasından geçmektedir. Z kuşağı için ise bu durum geçerli değildir. Onlar teknolojinin içinde doğdukları için bu gelişimlere doğrudan uyum sağlamış ve hayat yaşam tarzları haline getirmişlerdir.

Bir başka farklılık ise iş hayatında karşımıza çıkmaktadır. Y kuşağının mensubu olan kişiler işleri konusunda daha aceleci bir tutum sergilerken, X kuşağındakiler daha sabırlı, otoriter ve uyumludurlar. Bu ayrımların yaşanması kuşaklar arası belirli farklılıkların en önemli göstergesidir (İnce, 2018, s. 20-21).

Kuşak olgusunu tanımlarken referans alınan bir diğer kavramsallaştırma jenerasyon kavramıdır. Bazı yazarlar iki tanımları birbirine eş olarak kabul ettiği gibi bazıları tarafından da farklı olduğu düşünülmektedir. Jenerasyon kavramının temelinde yaş olgusu yatmaktadır. Yaş segmentasyonuna göre, kişilerin kendi dönemleri içerisindeki olay, tecrübe, davranışlarını anlamada etkili bir araçtır (Tülek, 2017, s. 24).

Jenerasyon kavramının etimolojik kökenine dair bir araştırma yapıldığında Fransızca kökenli bir kelime olduğunu söylemek mümkündür. Fransızca'da generation kelimesinden türeyen bu kelime “doğuş”, “doğurma”, “aynı dönemde doğan kişiler” anlamında kullanılmaktadır.

Tablo 1: Kuşakların Kronolojik Olarak Sınıflandırılması

Howe ve Strauss (2000)	Veteranlar	Patlama Kuşağı (1943-1960)	13. Kuşak (1961-1981)	Milenyum Kuşağı (1982-2000)	
Lancaster ve Stilmann (2002)	Gelenekselciler (1900-1945)	Bebek Patlaması (1946)	X Kuşağı (1965-1980)	Milenyum Kuşağı Bebek Kırılması Y Kuşağı Gelecek Kuşak (1981-2000)	
Martin ve	Sessiz Kuşak (1925-1942)	Bebek Patlaması	X Kuşağı (1965-	Milenyumcular (1978-2000)	

Tulgan (2002)		(1946- 1960)	1977)		
Oblinger ve Oblinger (2005)	Yetişkinler (1946)	Bebek Patlaması (1947- 1964)	X Kuşığı (1965- 1980)	Y Kuşığı Net Kuşığı Milenyumular (1981-1995)	Milenyum Sonrası (1995-)
Tapscot (1998)		Bebek Patlaması (1946- 1964)	X Kuşığı (1965- 1975)	Digital Kuşak (1976-1999)	
Zemke ve diğ. (2000)	Gaziler	Bebek Patlaması (1943- 1960)	X Kuşığı (1960- 1980)	Gelenekselciler (1980-1999)	

Kaynak: (Reeves ve Oh 2008, ss 296-297 akt.Çelik, 2020, s. 31).

Kuşakların sınıflandırılmasıyla ilgili yapılan araştırmalar incelediğinde kuşaklara ait olan zaman dilimine ilişkin keskin bir ayırım yapabilmek mümkün değildir. Çünkü kuşakların hangi zaman dilimlerinde son bulunduğu dair net bir kanıya varılamamıştır. Yukarıda tabloda verilen bilgiler incelendiğinde her kaynakta kuşakların zaman aralıkları birbirinden farklıdır. Bu yüzden ortak bir görüş birliği oluşturulamamıştır.

Kuşaklara ilişkin net bir ayırım yapılamamasının temel sebebi, yaşanan her dönemdeki dış faktörler ve bu faktörlerin bireyler üzerindeki etkileridir (Askeroğlu & Ersöz Karakulakoğlu , 2019, s. 523).

Bu çalışmanın verilerinin değerlendirilmesi için, X kuşağının temsil grubu 1965-1979 arası doğanlar, Y kuşağının temsil grubu 1980-1996 arası doğanlar ve Z kuşağının temsil grubu için 1997-2010 yılları arasındaki bireyler seçilmiştir.

Tablo 2: Tez Araştırmasında Kullanılan Kuşakların Kronolojik Sınıflaması

Kuşak İsmi	Kronolojik Sınıflaması
Sessiz Kuşak (Traditionalists)	1925-1945
Bebek Patlaması (Baby Boomers)	1946-1964
X Kuşağı	1965-1979
Y Kuşağı	1980-1996
Z Kuşağı	1997- 2010

5.2.2. Sessiz Kuşak (Traditionalists) (1925-1945)

Gelenekselciler, savaş kuşağı, sessiz kuşak gibi adlandırılan 1925 ve 1945 yılları arasında İkinci Dünya Savaşının yaşandığı zamanda dünyaya gelen bireyleri kapsamaktadır. Sessiz kuşak günümüzün 75- 95 yaşlarına sahip dede, babaanne, anneannelerinin kuşağıdır. Bu kuşak günümüz Türkiye'sinde Cumhuriyet kuşağı olarak da bilinmektedir. Kuşağın en belirgin özelliği “uyumluluk” kavramıyla açıklanabilmesidir (Ünal, 2017, s. 10). Sessiz kuşağa mensup bireyler savaş, ekonomik kriz, açlık, yoksulluk gibi toplumsal olaylara maruz kalmış, zor zamanlardan geçmişlerdir (Toruntay, 2011, s. 69). Küresel anlamda bu krizleri yaşamaları onlarda güvensizlik, korku, kaygı, endişe gibi duygu durumlarına sebebiyet vermiştir. Bunların bir yansıması olarak bireylerde otoriteye saygı ön plana çıkmaktadır. Bu kuşağa mensup bireyler birçok toplumsal olaya maruz kaldıkları için kendilerinden önceki kuşaklara güvenememiş bu yüzden bir dizi ekonomik, politik sorunlarla mücadele etmeye çalışmışlardır.

Sessiz Kuşağın mensubu olan bireyler yaşamları süresince birçok tarihi olaylara tanıklık etmişlerdir. Bu tarihi olayların en başında 1929 yılında yaşanan dünya ekonomik buhranıdır. Daha sonra 1939 yılında Polonya İşgali gerçekleşmiş, 1939- 1949 yılları arasında II. Dünya savaşı meydana gelmiştir. Bu olayların doğrudan bir sonucu olarak Birleşmiş Milletler kurulmuştur (Baran., 2014, s. 6).

Tablo 3: Sessiz kuşağın Temel Özellikleri

Tasarruf ve Tutumlu	Savaş ve ekonomik kriz yaşandığı için bireylerdeki hâkim davranış biçimi tasarruftur.
Yaratıcılık	Toplumsal buhran bütün kesimlerce hissedilmekteydi. Bu yüzden hayatın devamlılığı için yaratıcı faaliyetlerde bulunmak esastı.
Vatansever/ Ulussever	Politik dengesizliklerden kaynaklı bu kuşağın mensubu olan üyeler ailevi ve milli değerlere önem vermektedir.
Sabırlı/ Uyumlu / Otoriteye Saygılı	Diğer kuşaklara nazaran daha sabırlı, uyumlu ve itaatkâr olarak nitelendirilebilir.

Kaynak: (Berkup, 2015, s. 61-64).

Toplumsal anlamda yaşanan belirsizliklerden kaynaklı sessiz kuşağın tasarruf ve tutum odaklı oldukları yukarıda belirtilmiştir. Bu durumun bir yansıması olarak geleneksel kuşağın mensubu olan bireyler, iş yaşamında disiplinli, sosyal yaşamlarında ise sade bir hayat sürmektedirler.

Ayrıca iş hayatında sessiz kuşak hiyerarşik düzeni kabul etmekte, işlerine kendilerini adanarak bir ömür aynı işte çalışmayı kabul etmektedirler. Bu yüzden iş ve aile hayatlarında keskin çizgiler söz konusudur. Bu kuşağın aile yapısı incelendiğinde genellikle geniş ailelerin hâkim olduğunu söylememiz mümkündür. Aileler ve sosyal çevredeki ilişki kalıpları olumlu ve sıcaktır (Adıgüzel, Batur , & Ekşili , 2014, s. 171).

5.2.3. Bebek Patlaması / Baby Boomers (1946- 1964)

Literatürde bebek patlaması kuşağı Woodstock Kuşağı, Vietnam Kuşağı, Patlama Kuşağı olarak kavramsallaştırılmaktadır. 1946-1964 yıllarını içine alan bu dönemde ikinci dünya savaşının etkileri hala güncelliğini korusa da ekonomik anlamda yavaş yavaş bir refahın olduğunu söylemek mümkündür. Özellikle savaştan kaynaklı azalan nüfus bu dönemde arttırılmaya çalışılmış, devlet politikalarıyla doğumlar desteklenmiştir. Doğum oranlarında yaşanan bu artışlar sebebiyle toplumsal anlamda yenilik söz konusu olmuş bu yenilik itibariyle dinamik bir yapı kazanılmaya başlanmıştır (Şan, 2018, s. 55).

Bebek Patlaması ismini, ikinci dünya savaşından sonraki zamanlarda doğum oranlarının ölüm oranlarından az olmasından dolayı azalan nüfusun artmaya başlamasıyla 75,8 milyon bebeğin doğmasından dolayı almıştır. Bu belirlenen rakamlar yaklaşık 19 yıllık bir süre zarfını kapsamaktadır (Green, 2006, s. 8 akt. Simavoğlu, 2019, s. 30). Ekonomik Araştırma Merkezi'nin 2011 yılındaki yayınladığı rapora göre, bu kuşağa ait bireyler idealist, kararlarının arkasında duran, çalışkan ve sorumluluk sahibi olma özelliği taşımaktadırlar. Ayrıca bu özelliklerin yanında bireylerin sahip olduğu bazı yetkinlerden kaynaklı bencil ve işkolik oldukları da bilinmektedir. Onların bu tutumlara sahip olmasının temelinde ise uzun çalışma saatleri ve sorumluluk bilinçlerinin yüklenmesi yatar. Onlar kendi kendilerini motive ederek iş hayatlarını devam ettirirler ve takım çalışmalarına oldukça önem verirler (Adıgüzel, Batur , & Ekşili , 2014, s. 172).

Bebek patlaması kuşağındaki bireyler aile üyelerine bağlı ve birlikte yaşama duygusunu derinden hisseden insanlardır. Bu yüzden, gelenek ve göreneklerine bağlı, sadık bireylerden oluşmaktadırlar. Bu dönemde medya araçlarının yaygınlık göstermesi bu kuşak üzerinde etkili olmuş popüler kültürün tohumları atılmaya başlanmıştır. Gelenekselcilere göre filmler daha realist bir pencereden işlenerek mutsuz sonlara da yer verilmiştir. Bu dönemde büyüyen çocukların eğlence araçları; hulohoplar, elektrikli araba ve trenler, barbie bebekler ve bisikletlerdir. Aynı zamanda medyanın da daha çok görünür olmasıyla hayali karakterlerde çocuklar için ilgi ve odak noktası olmuştur (Berkup, 2015, s. 73).

Tablo 4: Bebek Patlaması Kuşağının Özellikleri

İsimlendirme Biçimleri	Özellikleri
Sandviç Kuşak	Sadakat Duygusu Yüksek
Woodstock Kuşağı,	İşkolik
Vietnam Kuşağı,	Fedakâr
Patlama Kuşağı	Taktir Edilmek İstenen
Soğuk Savaş Kuşağı	Kuralcı

Kaynak: (Beutell ve Witting-Berman 2008).

5.2.4. X Kuşağı (1965-1979)

Patlama kuşağı sonrası gelen X kuşağı isminin anlamını “ex” olmaktan alır. Bu isimlendirmeyi almasının nedeni bebek patlaması kuşağından sonraki nüfus artış hızının X kuşağında görülmemesi ve doğumların azalmasıdır. Doğum oranlarının azalmasının temelinde ise sanayi devrimi sonucu kadınların iş hayatına girmesi, iş hayatının yüklediği sorumluluktan kaynaklı çocuk sayısının azalmasıdır. Her bir sebep bir önceki durumun nedenini tetiklemiştir. Kadınların iş hayatında daha görünür olmasının sonuçları sadece bunlarla sınırlı kalmamış, boşanma oranlarında da artışlar görülmüş ve aile yapılarında da çözümler meydana gelmiştir. Bu dönem aynı zamanda literatürde “Büyük Çözülme” olarak da isimlendirilmektedir (Şenbir, 2004, s. 24).

İkinci dünya savaşından sonra kapitalist sistemin canlılığının sağlanması için, Keynesyenci politikalar uygulanarak sosyal devlet anlayışı inşa edilmiştir. Refah ortamı oluşturma amacı taşıyan bu devletçi anlayış, petrol krizinin ve mali krizlerin yaşanmasından dolayı yerini liberalist politika anlayışına bırakmıştır (Altundağ, 2012, s.867).

Sıkıntılı bir dünyaya gözlerini açan X kuşağı, Bebek Patlaması kuşağının onlara bıraktığı faturayı ödemek zorunda kalmıştır. Dönemin çalkantılarını derinden hisseden bu kuşak “kayıp kuşak” ismiyle nitelendirilmektedir. Yaşadıkları sorunların bir yansıması olarak çektikleri gelecek kaygısı, kariyer odaklı yaşama ve daha çok para

kazanma dürtüsünün bir sonucu olmuştur. Temel mantaliteleri “yaşamak için çalışmaktır.” İş hayatı açısından duruma bakacak olursak, buldukları iş yerinde uzun süre çalışarak işlerine sadık kalabilmektedirler. Bu durumun yaşanmasının temelinde ise kolay iş bulamamalarından kaynaklı iş kaygısı yatmaktadır (Altundağ, 2012, s. 205-206).

X kuşağı genellikle Sessiz Kuşak’ın çocukları olarak bilinmektedirler. Bu yüzden daha çalışkan, idealist ve kanaatkarlardır. Türkiye nüfusunun yüzdelik diliminin çeyreğini kapsayan bu nesil, uzmanlar tarafından daha çok rekabetçi olarak tanımlanmaktadır. Bu kuşağın çocuklukları ekonomik buhranlarla, petrol krizleriyle geçmiştir. Özellikle 68 olaylarının yaşandığı dönemde Türkiye içerisinde sağ ve sol çatışmaları, üniversitelerde hareketli zamanlar yaşanmıştır. Televizyon bu nesil için önemli bir iletişim aracı haline gelmiştir.

X Kuşağının yaşadığı başlıca önemli olaylar ise şu şekildedir:

- Komünizm hareketlerinin başarılı sonuçlar elde edememesi,
- 1977 de Elvis Presley’in vefatı,
- 1968-1971 darbeleri,
- Sağ ve sol çatışmaları,
- Renkli televizyonun yaygınlık kazanması,
- 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı (Berkup, 2015, s. 80; Karaaslan, 2014, s.46).

Teknolojik gelişmelerin ve toplumsal olayların bir yansıması olarak X kuşağının değer yargıları kendisinden önceki kuşaklardan önemli ölçüde farklılaşmıştır. X kuşağı bir geçiş kuşağı olarak bilindiği için daha küresel ölçekte düşünebildikleri görülmektedir. Anne babalarından uzak büyüyen bu çocuklar sorunlarının üstesinden geldikleri için daha özgüvenli ve becerikli bireylerden oluşmaktadırlar. Her ne kadar uyum sağlamaya yatkın olsalar da ebeveynlerinin aksine otoriteyi, gelenekleri ve ritüelleri sorgulamaktadırlar. Bu sorgulama tavırları kuşkucu ve şüpheci yaklaşımlarının da bir yansımasıdır (Paçaoğlu, 2018, s. 38). Özgürlüklerinin daha çok ön planda olmasını isteyen bu kuşak patlama kuşağındaki bireyler kadar duygusal değillerdir. Kendi kendilerine mücadele edebilen bir yapıya sahiplerdir. Günümüzde X kuşağının en yaşlı üyesi ortalama 57 yaşındayken, en genç üyesi ise 43 yaşındadır.

Tablo 5: X Kuşağının Özellikleri

İsmlendirme Biçimleri	Özellikleri	Yaşadıkları Kırılma Noktaları	Takındıkları Tutum
Görünmez Kuşak	Kuşkucu	Petrol Krizi	Gerçekçi
Kayıp Kuşak	Sadakat	Vietnam Krizi	Kanaatkâr
Patlama Sonrası Kuşak	Toplumsal Duyarlılık	Berlin Duvarının Yıkılması	Toplumsal Beklenti içerisinde
Gölge Kuşağı	Bağımsız, Becerikli, kendine güvenen	Körfez Savaşı, Watergate Skandalı	İdealist, Mücadeleci

Kaynak: (1) Çetin & Karalar , 2016, s. 160 (2) Uğurluoğlu, 2020, s. 7-9.

5.2.5. Y Kuşağı (1980- 1996)

Çoğunlukla Y kuşağı ismi verilen ve 1980-1996 yılları arasında dünyaya gelen bireylerin oluşturdukları kuşaktır. Y kuşağının ifadelendirilme biçimini X kuşağından ayırmak için verilmiş ve farklı biçimlerde de tanımlamak amacıyla kullanılmıştır. Ayrıca İngilizcede niçin anlamında kullanılan “WHY” kelimesinde yer alan Y harfi bu kuşağa olduğundan daha fazla sorgulayıcı tavır ve tutum sergilemelerinden kaynaklı verilmiştir.

Kuşağın ön plana çıkmasını sağlayan özelliği bilgiye ulaşmalarındaki kolaylık ve teknolojiyi ileri düzeyde kullanmalarındadır. X kuşağında bu zemin yeni yeni oturtulmaya çalışılırken, Y kuşağı onlara nazaran kendini daha çok geliştirmiştir. Ancak bu durum Y kuşağı üzerinde olumsuz olarak atfedilen bazı durumlarında yaşanmasına sebebiyet vermiştir. Kişiler içe dönük ve yalnız bireyler haline getirmiştir. Söz konusu durum bireylerin aile yaşantılarını etkilediği gibi iş ve sosyal çevre hayatını da etkilemeye başlamıştır (Şan, 2018, s. 57).

Yapılan alan yazın araştırmaları sonucu Y Kuşağının en çok dikkat çeken kuşak olduğunu söyleyebilmemiz mümkündür. Y kuşağı özellikleri itibariyle bebek patlaması kuşağıyla birçok ortak paydada buluşmaktadır. Kaynakların bazılarında bebek patlaması kuşağının bir uzantısı veyahut yeni bir versiyonu olarak nitelendirilmektedir.

Demografik verilere bakıldığında ise, nüfus bakımından bebek patlaması kuşağından sonra gelmektedir. X kuşağından ise yaklaşık olarak 3 kat daha fazla orana sahiptir.

Kuşağın mensubu olan bireyler kendilerinden önceki kuşakların getirmiş olduğu birtakım özellikleri itibariyle (meşguliyet, planlama, kalabalıklık vb.) geleneksel olandan yeniye doğru köprü görevi üstlenmiştir. Y kuşağı teknolojinin içine doğduğu için abilelerine ve ablalarına nazaran teknoloji ile daha çok haşır neşirlerdir. Bu yüzden de bilgi çağının getirilerine daha açık ve daha uyumludurlar. Teknolojiyi kullanma biçimleri daha çok elektronik ortamda gerçekleşmektedir. Y kuşağının en büyük artışı kendisinden önce gelen diğer bütün kuşaklardan faydalanmaları olmuştur. Her bir kuşağın öne çıkan özelliklerini kendilerinde barındırmışlardır (Berkup, 2015, s. 90-91).

Y kuşağı, değerlendirmeye alırken 2 farklı biçimde ele alınmıştır. Bunlar toplumsal olaylar ve kişisel özelliklerdir. Kuşak kişisel bilgisayarlar, internet, televizyon, politik olaylar, ortadoğu savaşları, suikastlar gibi birçok olayın etkisi altında kalmıştır. Bu yüzden yaşadıkları olayların da bir etkisi olarak daha çok soru soran ve eleştiren bir tutum içerisindedirler. Küreselleşmenin hakim paradigmasıyla ırk, din, dil, etnik köken, kültürel değerler ve cinsiyet tercihlerine saygılı bir tutum sergilemektedirler.

Y kuşağı bireyleri karakteristik yapıları itibariyle; çözüm üreten, girişken, özgüvenli, lider, sorgulayan, iletişime açık, güçlü savunma mekanizması olan bireylerdir. Bu özellikler onları olumlu olarak nitelendirse de kendilerini biricik sayma, aceleci, fevri, sabırsız, motivasyon kaynaklarını kolay ve basit şekilde kaybetmeleri gibi olumsuz özellikleri de içlerinde barındırırlar (Usta, 2016, s. 81).

Universum (2016) Üniversite Öğrencileri ve Genç Profesyoneller Araştırmasının gerçekleştirdiği çalışmaya göre Y kuşağı gençleri 7 başlık altında gruplandırmıştır. Bu gruplandırmalar; girişimciler, kariyerciler, avcılar, uyumlular, çokulusçular, idealistler ve liderler şeklindedir. Girişimciler daha çok yaratıcılık ve yenilik odaklı; kariyerciler, çalışma hayatında belirli bir kariyer planlaması yapan; avcılar, daha çok ekonomik anlamda üst gelir getirecek iş ve kişilerin peşinde koşan; uyumlular, iş ve sosyal hayatta daha çok uyum ve düzen şeklinde yaşamayı tercih eden, çokulusçular uluslararası anlamda iş ve çevrede bulunmak isteyen kişilerdir. Liderler ise, karar verici üst mercide bulunmak isteyen bireylerdir. Araştırmanın somut çıktılarına göre Türkiye’de bulunan kişiler daha çok kariyerçi, çokulusçu ve avcı profilinde yer alırken,

idealist ve uyumlu profiline daha az rastlanılmıştır (Bakırtaş, Divanoğlu , & Cemil , 2019 , s. 15).

Yeniliklere açık olmaları, meraklı ve bağımsız yapıda olmaları Y kuşağının belirgin özellikleri arasında yer almaktadır. Y kuşağı diğer kuşaklar gibi kuralcılıktan hoşlanmazlar ve bu koyulan kurallara da uyum göstermezler. Bu yüzden de sadakat anlayışlarında farklılaşma vardır (Ünal, 2017, s. 14-15). Bunun bir yansıması olarak da sürekli iş değiştirme eylemleri söz konusudur. Onlar sabit fikirlerden, kendilerine dayatılmaya çalışılan düşünce ve davranış kalıplarından uzak dururlar. Rahatsız oldukları konuları rahatlıkla dile getirerek eleştirel tutum sergilemekten çekinmemektedirler.

Y kuşağı kendi düşünce yapılarıyla uyuşmayan durumlarla sonuna kadar mücadele etmektedirler. Y kuşağında bireysellik daha çok ön plana çıktığı için tercihlerini takım çalışmalarından ziyade bireysel çalışmalardan yana kullanmaktadırlar. Örgütsel bir biçimde çalışma davranışı içine girmek istemezler ve bu yüzden de kendi işinin patronu olma istekleri daha çok ön plana çıkmaktadır. Y kuşağındaki bu özgüvenli olma isteğinin altında, teknolojik gelişmelere tanıklık etmeleri, bilgiyi elde etmelerindeki kolaylık ve ebeveynlerinin tavır ve tutumları yatmaktadır (Özçay, 2015, s. 47-48).

Tablo 6: Y Kuşağının Özellikleri

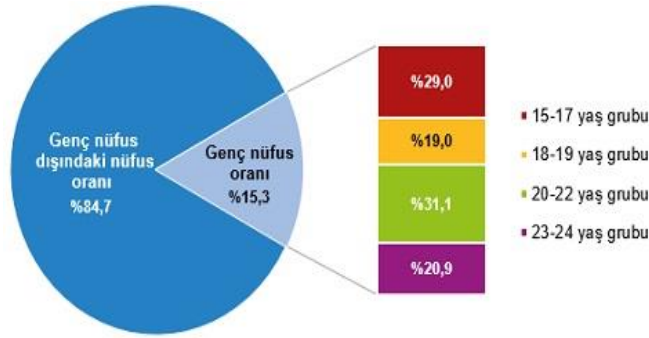
İsmlendirme Biçimleri	Yaşadıkları Önemli Olaylar	Özellikleri
Generation Y / Gen Y	Küreselleşme	Teknolojiye daha çok yatkın
Millennials (Milenyumlular)	Berlin Duvarının Yıkılması	Konforlu yaşamayı seven
Generation Next (Gelecek Kuşak)	Körfez Savaşları	İlişkilere daha çok önem verirler.
Dijital Kuşak	Ortadoğu Savaşları	Özgürlükçü
www Kuşağı	Terör Saldırıları	Otoriteye baş kaldıran

Kaynak: Atak, 2015, s.23 akt.Çanakçıoğlu, 2022, s. 10

5.2.6. Z Kuşağı (1997 ‘li yıllar ve sonrası)

Kuşak sınıflamaları yapılırken yaklaşık olarak son 20 yıllık bir zaman zarfını kapsadığını söylemek mümkündür. Bu yüzden araştırmaların çoğunluğu Z kuşağını 2000 ve 2020 aralığında dünyaya gelen kişileri içine alır. Ancak Z kuşağının 1997 yılından sonrasını da içine aldığı ifade eden çalışmalar da literatürde yer almaktadır.

Grafik 1: Türkiye’deki Z Kuşağı

Kaynak: TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi, 2021

Türkiye İstatistik Kurumu’nun Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sisteminin araştırmalarının 2021 yılı sonlarına doğru araştırma sonuçlarına göre, Türkiye’nin toplam nüfus oranı 84 milyon 680 bin 273 kişidir. Bu oranın 12 milyon 971 bin 289 kişisini 15- 24 yaş arasındaki gençler oluşturmaktadır. Genç Nüfus olarak nitelendirilen nüfus toplam nüfus içerisinde %15,3 oranında pay almaktadır (TÜİK,2021).

“Tarihin Sonu ve Son İnsan” isimli çalışmanın yazarı Francis Fukuyama Z kuşağı üzerine çalışmış çalışmasının da ana temasını ise Z kuşağı oluşturmuştur. Ona göre Z kuşağı insanlık tarihinin son kuşağıdır. Merakları üstüne toplayan ve teknolojinin neredeyse içine doğan bu kuşak dijital devrimci ismiyle anılmaktadır. Başta Irak-Afganistan savaşı, Gezi Parkı olayı, Arap Baharı olmak üzere birçok toplumsal olaya şahit olmuş kitlelerin medyayı kullanarak örgütlenme girişimlerine tanıklık etmişlerdir (Bekman, 2021, s. 11). Z kuşağı 2000’lerin başında doğan, özgürlüklerine düşkün olan, girişimci, bağımsız olarak hayatını devam ettirmeyi seven bireylerdir. Teknolojinin içinde büyüyen bir nesil oldukları için teknoloji doyumunda çok avantajlı bir yere sahiptirler. Ayrıca küresel ilişkileri ve eğitim konusunda ulaşım mekanizmalarının güçlü olması Z kuşağını bu zamana kadarki olan diğer kuşakların hepsinden ayırır. Ayrıca diğer kuşaklardan önemli ölçüde ayrılmasının bir başka sebebi de değişime çok

hızlı adapte olmaları ve derin kırılmaları yaşamalarından kaynaklanmaktadır (Kaplan & H. Çarıkçı , 2018, s. 30).

Z Kuşağı'nın gelişime ve değişime açık olması bilgiye ulaşması konusunda önemli bir özelliktir. Bu kuşağın mensubu olan bireyler ailelerinin yetiştirme tarzından kaynaklı özgüvenli bireylerden oluşmaktadır. İstatistiksel verilerden faydalandığımızda yapılan araştırmalar Z kuşağının %33'ünün derslerini online videolardan izlediğini söylerken, %53'ü ödevlerini Youtube ve sosyal medyayı kullanarak yapmaktadırlar. İş hayatı ile ilgili araştırmalar ise, %70'inin kendi işini kurmak istediğini ortaya koymaktadır. Ayrıca Z kuşağı, kendisini dünyayı inceleyerek fark yaratma derdinde olan bir kuşaktır. Bu yüzden çeşitli girişimlerde bulunarak kendilerini farklı yönlerde geliştirmeye çalışmaktadırlar (Aytaç,2015).

Teknolojik gelişmelerin pozitif yönde ilerlemesiyle birlikte birçok imkanlar ortaya çıkmış mobil araçlar ve bilgisayarlarla internete kolay iletişim sağlanmıştır. Bunun bir getirisi olarak Z kuşağı internete yönelik kendine has özel bir dil geliştirmiştir (Taş, Demirdöğmez, & Küçüköğlü , 2017, s. 1038).

İnternete olan bu bağılıklarının olumlu çıktıları duyarlılık, birçok konuda bilgi düzeylerinin olması, kapasitelerinin artmış olmasıdır. Sıkılğan, tatminsiz, umursamaz ve kendilerini asosyal hissetmeleri olumsuz taraflarının bir göstergesidir (Sarı, 2022, s. 10). Z Kuşağının teknoloji ile olan bu içli dışlı hali kendisinden önceki kuşaklarda görülmeyen birçok problemi de beraberinde getirmiştir. Özellikle bu yaş grubunun ergenlik dönemlerine denk gelmesi psikolojik yönden onları olumsuz etkilemiş, bağımlılık hallerini arttırmıştır.

Tablo 7 : Z Kuşağının Olumlu ve Olumsuz Yönleri

Z Kuşağının Olumlu Yönleri	Z Kuşağının Olumsuz Yönleri
Ne istediklerinin bilincinde hareket ederler.	İşleri konusunda sadakatsiz olma özelliği gösterirler.
Birilerine bağımlı olmadan bireysel hareket etmek isterler.	Ben Merkezlidirler bu yüzden de takım arkadaşlarıyla sorun yaşayabilirler.
Çevrelerine karşı dürüst ve açıktılar.	Rekabetçidirler bu durumda sürekli yükselmelerini tetikler.
Kompleksli değillerdir bu yüzden kendilerini rahatlıkla ifade edebilirler.	Standart işleri yapmak yerine yenilikçi ve eğlenceli işleri yapmayı severler

Girişimcilik yönleri oldukça fazladır.	Aceleci ve sabırsızdırlar
İş yaşamlarında daha az hiyerarşik bir yapılanmanın içinde olmak isterler.	Emek veren meslek dallarında çok bulunmayı sevmezler.

Kaynak: (Turkistime,2022).

McGaha Z kuşağı üzerinde araştırma yapmış ve bu kuşağın özelliklerini şu şekilde sıralamıştır:

- Z Kuşağının etkili ve güçlü iletişimsel becerileri vardır.
- Pozitif ve herkesi içine alan bir kültür yapılanmasının oluşması için gayret ederler.
- Duygusal zekâları çok yüksektir.
- Liderlik özelliklerinin fazla gelişmesi mentorluk yapmalarına sebep olmuştur.
- Kişilik itibarıyla ilgili ve meşgul bireylerden oluşurlar.
- Eşitliğe son derece önem verirler ve bu konuda teşvik mekanizmaları yüksektir (McGaha, 2018 akt. Bekman, 2021, s. 21).

Tablo 8: Z Kuşağının Özellikleri

İsmlendirilme Biçimleri	Kapsamı
Z jenerasyonu	1997 yılından sonra dünyaya gelmiş kişileri kapsamaktadır.
İGen – Gen Y	Milenyum kuşağından sonra,
Yüzyıl Nesli	Alpha Kuşağından önce gelir.
Dijital Kuşak	Üniversiteyi yeni bitirmiş, iş hayatında yerini almaya çalışan en eski nesil.

Kaynak: (Index,2019).

Farklı zaman dilimlerinde dünyaya gelen ve buldukları dönemin gereklilikleri ile bambaşka şartlar ve koşullar altında büyüyen kuşaklar; yaşama biçimleri, aile yaşantıları, iş hayatı, teknolojiye olan ilgileri, tüketim alışkanlıkları, gündelik yaşam

pratikleri, eğitim süreçleri vb. birbirleriyle dolaylı ve doğrudan bağlantısı bulunan birçok konuda farklı karakteristik özelliklere sahiptirler. Çalışmanın Kuşaklar başlığı altında yer alan bu kısımda, 5 farklı kuşağa yerilmiş olup, tablolama konunun bağlamını oluşturan üç kuşak ekseninde yapılmıştır. Buna göre aşağıda yer alan bu tabloda X, Y ve Z Kuşağının Karşılaştırmalı Kuşak özellikleri yer almaktadır.

Tablo 9: X, Z ve Y kuşağının Karşılaştırmalı Özellikleri

X Kuşağı	Y Kuşağı	Z kuşağı
Topluma duyarlılık	Özsaygı konusunda istekli	Otantik
Sadakat sahibi	İdealist	Eğlence, moda, teknoloji harcamalarında daha istekli
Teknolojiyi kullanma konusunda sıkıntı yaşıyor	Teknolojiye uyum sağladı.	Teknolojinin içine doğdu.
	İletişimsel becerisi metin ağırlıklı	Görsel hafıza önceliği söz konusu
	Özgüvenli, bağımsız, Çok boyutlu	Dijital yerli olarak isimlendirilirler.
Çalışkan, sorumluluk sahibi	Riskten kaçınıp, kalıcı ve planlı paylaşımlarda bulunurlar	Paylaşımları anlık Bağlantı, hız ve risk alma üzerine kuruludur.

Kaynak: (Keeping Up With Gen Z, 2019).

6. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın yöntemine, evren ve örnekleme, sınırlılıklarına, veri toplama tekniğine ve veri toplama sürecine ilişkin bilgiler sunulmaktadır.

6.1. Araştırmanın Yöntemi

Araştırma probleminin sorun ve çözümlerine yönelik bir yol haritası belirleme ve bu hazırlanan yol haritasındaki verilerin sınanmasına olanak sağlayan tekniklerin belirlenerek araştırma planının hazırlanmasını kapsamaktadır (Büyüköztürk ve diğerleri, 2016:17). Mahremiyet konusu herkes için farklı bir anlama sahip olmasından dolayı oldukça hassas bir konuya işaret eder. Bu yüzden yüzeysel sorularla verilerin analizi ve çözümlenmesi zordur. Araştırma kapsamında daha iyi sonuçlar elde edilebilmesi ve kişilerin bakış açılarının derinlemesine analiz edilebilmesi için nitel araştırma yönteminin kullanılması daha uygun görülmüştür. Nitel araştırma yöntemi, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıları ve olayların kendi ortamlarında gerçekçi ve bütüncül perspektifte ortaya konulmasına yönelik sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanmaktadır (Yeşil, 2013, s. 54).

Ayrıca konunun daha sağlam bir zemine oturtulması adına aynı zamanda kuramsal boyutuna ilişkin bilgiler literatür çalışmasıyla desteklenmiştir.

Buradan hareketle “Aile ve Mahremiyet Açısından X-Y ve Z Karşılaştırmalı Kuşak Analizi: Konya İli Örneği” başlıklı tez çalışması bir saha araştırması olup, araştırma verileri yapılandırılmış görüşme soru formu hazırlanarak toplanmıştır. Nitel araştırmalar, insan davranışları, sosyal çevre, yaşam alanı ortamında gelişen ilişki örüntülerini incelemeye yönelik çalışmaların gözlem, görüşme, doküman analizi gibi veri toplama yöntemlerinin kullanılarak hazırlandığı araştırmaları kapsamaktadır (Yıldırım & Olgun, 2000, s.19). Verilerin çözümlenmesi kısmında içerik analizi yönteminden faydalanılmış ve araştırmanın verileri temalaştırılarak yorumlanmıştır. İçerik analizi yazılı veyahut sözlü bir metnin analiz edilerek yorum yapılması olarak tanımlanmaktadır (Şahin, 2013, s. 190).

Burada amaçlanan verilerin daha detaylı açıklanarak kavramlara ve ilişkilere ulaşılması olmuştur. Araştırmada içerik analizi yönteminin seçilmesinin nedeni verilerin detaylı olarak analiz edilebilmesini sağlamaktır. Araştırma öncesi net olmayan tema ve boyutlar ortaya çıkmıştır. Görüşmeler sonucunda yazılı ve sözlü olarak elde edilen veriler dönüştürülerek yorumlanmış, yazılı bir şekilde açıklanmıştır.

6.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmada elde edilen verilerin geçerli ve güvenilir olması için araştırmayla doğrudan bağlantısı bulunan kişi ve kişilerden oluşan evren ve örneklemin bulunması gerekmektedir. Evren daha geniş bir kümeyi kapsayan, araştırmada elde edilen sonuçların genellenmesi için kullanılırken evrenin içinden seçilen örneklem, evreni temsilen daha küçük bir grubu oluşturmaktadır. Bu sebeple araştırmanın evrenini Konya il merkezinde ikamet eden X, Y ve Z kuşağına mensup üyelerin oluşturduğu ailelerdir.

Bu araştırma grubunun örneklemini ise ‘‘araştırmacını kişisel gözlemlerinden hareket ederek araştırma problemine uygun geldiğini düşündüğü belirli özellikleri içinde bulundurduğu amaçlı örnekleme yöntemiyle (Gürbüz & Şahin , 2018, s. 132) seçilen Konya il merkezinde 20 farklı ailede bulunan X, Y ve Z kuşağı kapsamaktadır. Seçilen kişiler anne, kız, torun, gelin; baba, oğul, torun, damat vb. kişilerden oluşmaktadır. Bu araştırmada önem verilen husus örnekleme oluşturan kişilerin aynı ailede olmaları ve istenilen kuşak zamanlarını kapsamalarıdır.

6.3. Araştırmanın Sınırlılıkları

- Araştırma, 2022-2023 eğitim- öğretim yılının tez süreciyle sınırlı olmuştur.
- Araştırmada elde edilen veriler hazırlanan yapılandırılmış görüşme formunda yer alan sorularla sınırlı olmuştur.
- Araştırmaya katılan kişiler 60 kişiyle sınırlandırılmıştır.

6.4. Araştırmanın Veri Toplama Tekniği

Araştırmanın teorik kısmında kavramsal çerçeve oluşturulurken literatür taramasından yararlanılmıştır. Araştırma bulguları, saha çalışması kapsamında yapılandırılmış görüşme sorularıyla 60 kişi ile gerçekleştirilmiştir. Bu 60 kişinin seçiminde dikkat edilecek en önemli unsur eşit bir biçimde dağılım yapılmasıdır. Bu eşitliğin bozulmaması adına X Kuşağından 20 kişi, Y Kuşağından 20 Kişi ve Z kuşağından 20 kişi seçilerek bu kişilerle derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırmada kullanılan derinlemesine görüşmeleri desteklemek için yapılandırılmış sorular hazırlanmıştır. Bu soruların hazırlanmasındaki temel amaç konuya dair bilgilerin esneklik tanımadan doğrudan görüşmeciye sorularak cevaplarının alınmasıdır.

Araştırmacı katılımcılarla görüşmesine başlamadan önce, kendisini ve araştırmasını tanıtmış, çalışmasını detaylandırmak ve amacını anlatmak için sözlü beyanda bulunmuştur. Araştırmayla ilgili prosedürler gerçekleştirildikten sonra (etik beyan, gizliliğe ilişkin belgeler vs.) gönüllülük esaslı bir biçimde görüşmeler yapılmıştır. Görüşme soruları 2 bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde yaş, cinsiyet, eğitim durumu gibi bilgilerin yer aldığı demografik bilgilere yer verilirken diğer kısımda konunun aile ve mahremiyetin özünü içeren temel kavramları da içerisine alan sorular yer almaktadır.

6.5. Araştırmanın Veri Toplama Süreci

Araştırma teorik ve pratik olmak üzere iki aşamadan oluşmaktadır. Teorik kısmında, araştırmanın problemi belirlendikten sonra amaca yönelik literatür taraması, Arşiv taraması, doküman inceleme, kitaplar, süreli yayınlar, konuyla ilgili tezler ve diğer tüm bilimsel araştırmalar taranarak yapılmıştır. Uygulama kısmında ise nitel araştırma yöntemlerinden biri olan yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Demografik bilgilerle birlikte toplam 15 soru sorulmuştur. Görüşmeler 10 ile 30 dakika aralığında sürmüş olup ses kayıt cihazıyla kayıt altına alınmıştır. Ses kaydına alınan görüşmeler ses kayıtlarının birebir aynısına uygun olacak biçimde word dosyasına geçirilmiştir.

Ayrıca araştırma kapsamında sahaya çıkmadan önce KTO Karatay Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurul'undan gerekli izinler alınmış, görüşmeler 10 Nisan- 1 Haziran tarihleri aralığında gerçekleştirilmiştir.

7. ARAŞTIRMA BULGULARI VE YORUMLANMASI

Saha araştırması sonucu gerçekleştirilen araştırmanın bu kısmında, X-Y ve Z kuşağındaki genç ve yetişkin bireylerle yapılan görüşmelerin bulguları sunulacaktır. Bulguların verilebilmesi için ilk olarak araştırmanın temaları oluşturulmuştur. Katılımcıların demografik bilgileri verilirken görüşmecinin sayısı, yaşı ve cinsiyeti Z E 2 gibi kodlama yapılarak sunulmuştur. Araştırma bulgularının bu kısmında görüşmecilere sorulan sorular belirli kategorik başlıklar altında toplanmıştır. Elde edilen veriler teorik çerçevenin sınırları içerisinde betimlenirken araştırma örnekleminin verdiği cevaplarla desteklenmiştir.

7.1.Araştırma Örnekleminin Sosyo-demografik Özellikleri

Araştırmaya katılan kişilerin sosyo- demografik özelliklerinin belirlenmesi için ilk olarak konuya ilişkin amaçlı sorular sorulmuştur. Görüşmeye katılan 20 aileden toplamda 60 kişiye cinsiyet, yaş, eğitim durumu, mahremiyet ve alt kategorileriyle ilgili görüşleri sorulmuş genel bilgiler neticesinde bulgular hazırlanmıştır. Görüşmeye katılan 60 kişiden 33'ü kadın 27'si erkektir. X kuşağı mensubu olan bireylerin yaş aralıkları 57-45 olup görüşmeye her iki cinsiyetten de 10 kişi katılmıştır. Y kuşağı mensubu olan bireylerin yaş aralıkları ise 37-26 dır. Y kuşağından görüşmeye 13 kadın 7 erkek katılmıştır. Son olarak Z kuşağının yaş aralığı 25-19'dur ve her iki cinsiyetten de eşit katılımcıyla görüşme yapılmıştır.

Tablo 10: Kuşakların Sosyo-demografik Özellikleri

Katılımcılar	Cinsiyet	Yaş	Eğitim Durumu	Kapsadığı Kuşak
E1	Erkek	33	Yüksek Lisans	Y Kuşağı
K1	Kadın	47	Lisans	X Kuşağı
E2	Erkek	31	Lisans	Y Kuşağı
K2	Kadın	21	Ön lisans	Z Kuşağı
E3	Erkek	20	Ön lisans	Z Kuşağı
E4	Erkek	31	Lisans	Y Kuşağı
K3	Kadın	24	Lisans	Z kuşağı

K4	Kadın	36	Lise	Y Kuşaağı
K5	Kadın	30	Lisans	Y Kuşaağı
E5	Erkek	35	Lise	Y Kuşaağı
K6	Kadın	32	Lisans	Y Kuşaağı
E6	Erkek	23	Lisans	Z Kuşaağı
E7	Erkek	32	Lisans	Y Kuşaağı
K7	Kadın	30	Lisans	Y Kuşaağı
K8	Kadın	29	Yüksek lisans	Y Kuşaağı
E8	Erkek	48	Lisans	X Kuşaağı
K9	Kadın	49	Lise	X Kuşaağı
K10	Kadın	24	Yüksek Lisans	Z Kuşaağı
K11	Kadın	23	Lisans	Z Kuşaağı
E9	Erkek	37	Lise	Y Kuşaağı
K12	Kadın	22	Lisans	Z Kuşaağı
E10	Erkek	48	Orta okul	X Kuşaağı
K13	Kadın	45	Lise	X kuşaağı
E11	Erkek	22	Lisans	Z kuşaağı
K14	Kadın	28	Ön Lisans	Y Kuşaağı
K15	Kadın	24	Lisans	Z Kuşaağı
K16	Kadın	57	Lisans	X Kuşaağı
K17	Kadın	47	Lise	X Kuşaağı
E12	Erkek	22	Lisans	Z Kuşaağı
K18	Kadın	26	Lisans	Y Kuşaağı
K19	Kadın	28	Lisans	Y Kuşaağı
K 20	Kadın	22	Ön Lisans	Z Kuşaağı
E13	Erkek	46	Lisans	X Kuşaağı
K21	Kadın	49	Lise	X Kuşaağı
K22	Kadın	22	Ön Lisans	Z Kuşaağı
K23	Kadın	28	Yüksek Lisans	Y Kuşaağı
K24	Kadın	31	Ön Lisans	Y Kuşaağı
E14	Erkek	49	Lise	X Kuşaağı
E15	Erkek	21	Lisans	Z Kuşaağı
E16	Erkek	57	Lisans	X Kuşaağı

E17	Erkek	22	Lise	Z Kuşaağı
E18	Erkek	21	Lisans	Z Kuşaağı
K25	Kadın	26	Yüksek Lisans	Y Kuşaağı
K26	Kadın	31	Orta Okul	Y Kuşaağı
K27	Kadın	20	Lisans	Z Kuşaağı
K28	Kadın	50	Lisans	X Kuşaağı
K29	Kadın	29	Lisans	Y Kuşaağı
E19	Erkek	52	Lise	X Kuşaağı
E20	Erkek	19	Lise	Z Kuşaağı
E21	Erkek	21	Lise	Z Kuşaağı
K30	Kadın	57	Orta okul	X Kuşaağı
K31	Kadın	45	Lise	X Kuşaağı
E22	Erkek	32	Lisans	Y Kuşaağı
E23	Erkek	22	Lisans	Z Kuşaağı
K32	Kadın	21	Lisans	Z Kuşaağı
K33	Kadın	57	Lisans	X kuşaağı
E24	Erkek	53	Lise	X kuşaağı
E25	Erkek	55	Orta okul	X Kuşaağı
E26	Erkek	56	Orta Okul	X Kuşaağı
E27	Erkek	50	Lise	X Kuşaağı

Görüşmeye X, Y ve Z kuşaklarını temsil eden katılan kişi sayısı 60'dır. Katılımcıların 33 ü kadınlardan oluşurken 27 si erkek bireylerden oluşmaktadır. Her kuşaağı temsil eden seçilen 20 kişinin dağılımına dikkat edilmiş olup seçimler özenle gerçekleştirilmiştir.

X, Y ve Z kuşaklarını temsil eden 60 bireyin eğitim durumları orta okul ve yüksek lisans aralığından oluşmaktadır. Katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine ilişkin verilen tablo incelendiğinde en fazla sayı ile lisans mezunlarının oluşturduğunu sayılarının 29 kişi olduğunu söyleyebilmemiz mümkündür. Lise mezunu 15 kişi, ön lisans mezunu 6 kişi bulunmaktadır. Ayrıca yüksek lisans ile orta okul oranı eşit olup 5 kişi kadardır.

7.2. Mahremiyetin Tanımlanmasına ve mahremiyet Çeşitlerine İlişkin Bulgular

Aile ve mahremiyete ilişkin kuşaklar arası bakış açısı farklılığının olup olmadığını öğrenmek için her bir kuşağın mensubu olan görüşmecilere mahremiyetin ne olduğu ve mahremiyetten ne anladıkları amaçlı soru şeklinde yöneltilmiştir. Her kuşaktaki birey mahremiyeti kendi anlam dünyasına göre tanımlamış bir kısım görüşmeci birden fazla tanım yaparken çok spesifik tanımlamalar yapan ve mahremiyete yüklemiş oldukları anlamlar çerçevesinde açıklayan katılımcılarda olmuştur.

Tablo11: X-Y-Z Kuşaklarının Mahremiyete Yüklediği Anlamlar

	X Kuşağı	Y Kuşağı	Z Kuşağı
Özel Alan	5	4	9
Sınır-Güvenlik	4	3	-
Saygı	3	-	2
Gizlilik	6	10	6
Kendisini ilgilendiren her şey	1	-	-
Cinsellik	2	1	-
Yasak-Haram	1	1	-
Din	2	1	-
Korunmak	-	4	2
Sosyal Baskı	-	2	-
Bozulan Bir Şey	-	-	1
Kişisel Dokunulmazlık	-	-	1

Yukarıda X-Y ve Z kuşaklarının mahremiyete yükledikleri anlamlar tema halinde verilmiştir. Bütün kuşakların vermiş oldukları cevaplar doğrultusunda 12 başlık ön plana çıkmıştır. Kuşaklardan bazıları mahremiyete tek bir anlam yüklerken bazıları birden fazla anlam yükleyerek açıklamıştır.

Yukarıdaki tablo incelendiğinde X kuşağının mahremiyete ilişkin çağrışımları 8 başlık altında toplanmıştır. Katılımcılardan bazıları tek bir alanla ilgili cevaplar verirken bazıları da birden fazla cevaplar vermiştir. Gizlilik ile ilgili 6 yanıt, özel alanla ilgili 5 yanıt, sınır, güvenlikle ilgili 4 yanıt, saygı ile ilgili 3 yanıt, cinsellik, din ile ilgili 2 yanıt, kendini ilgilendiren her şey ile ilgili 1 yanıt verilmiştir. Bütün kuşakların ortak noktada bulunduğu durumlar söz konusu olduğu gibi ayrıştığı durumlarda söz konusu olmuştur.

Yukarıdaki tablo incelendiğinde X kuşağı için gizlilik, özel alan, sınır güvenlik kavramlarının daha çok ön plana çıktığı görülmüştür.

X Kuşağından bir katılımcı gizliliğin onda çağrıştırdığı anlam üzerine şu tanımlamayı yapmıştır.

“Mahremiyeti, evlilikte, toplumda ve bireysel anlamda bazı özel durumları gizlemek veya dışarıya ifşa etmemek gibi düşünebilirim yani hem evlilik hem ticaret hem de toplumda gizli kalınması gereken özel durumları saklamak.” (E10, X)

“Özel alan” vurgusu yapan katılımcının mahremiyete ilişkin tanımlaması ise şu şekilde yer almaktadır.

“Mahremiyeti, benim özel olarak gördüğüm alanıma girilmemesi gibi algılıyorum. Yani benim müdahale edilmesini istemediğim bir alanıma girilmesi benim mahremiyetime ilişkin sınırlarımın aşılması anlamına geliyor.” (K1, X)

X kuşağında diğer kuşaklardan farklı olarak kendisini ilgilendiren her şey ve saygı çağrışımı ön plana çıkmıştır. X kuşağında bu kavramların daha çok ön plana çıkmasındaki sebebin kuşaksal özelliğinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Çünkü literatür taramasından beslendiğimizde X kuşağının kendi kuşağının ön plana çıkan özellikleri arasında diğer kuşaklarda yer alan bireylerin onlara saygı gösterilmesi gerektiğini istediği bilinmektedir. X kuşağının beslendiği özelliklerine bakacak olursak yaşamış oldukları olaylardan dolayı toplumsal beklenti içerisinde oldukları bilinmektedir. Bu yüzden bu özelliklerinin saygı kavramının ön plana çıkmasında önemli bir faktör olduğunu söyleyebilmemiz mümkündür.

Y kuşağının da X kuşağındaki gibi mahremiyete ilişkin çağrışımları 8 başlık altında toplanmıştır. Gizlilik ile ilgili 10 yanıt, korunmak ve özel alan ile ilgili 4, sınır ile ilgili 3 sosyal baskı ile ilgili 1 cinsellik, yasak haram ve din ile ilgili 1 yanıt gelmiştir. Y kuşağında X ve Z kuşağından farklı olarak sosyal baskı kavramına değinilmiştir. Bu kavramın ön plana çıkmasının altında yatan sebebin kendisinden önceki kuşakların onlar üzerinde bıraktığı etkiden dolayı olabileceği düşünülmektedir. Y kuşağının özelliklerine baktığımızda sorgulayan, kuralcılıktan çok hoşlanmayan, özgürlükçü ve otoriteyi kabul etmeyen bir yapısının olduğu bilinmektedir. Bu sebeple sosyal baskı kavramına yer verilmesinin sebebi karakteristik özelliklerinden kaynaklanabilmektedir.

Y kuşağından E5'in konuyla ilgili açıklaması yukarıda söylenilene destekler niteliktedir. Ona göre mahremiyet, başkaları tarafından kişinin çevresine, düşüncelerine sosyal yönden baskı görmesine kaynaklık etmektedir. Bu yüzden de mahremiyeti baskı aracı olarak nitelendirmektedir.

Katılımcıların en çok üzerinde durdukları kavram, daha çok hukuk literatüründe yer alan ve özel alanın alt başlıklarından biri olan "gizlilik" kavramıdır. Gizlilik kavramına ilişkin çok genel tanımlamalar yapılmıştır.

Y Kuşağında yer alan erkek katılımcı gizlilik kavramına ilişkin özel hayatın her alanını kapsayan çok genel bir tanımlama yapmıştır.

"Mahremiyet deyince her türlü gizlilik diyebiliriz yani iş gizliliği, hayat gizliliği toplumsal gizlilik her türlü benim için mahremiyet olabilir. Her türlü yani kendime şahsi özel olan her şey benim gizliliğim yani mahremiyetimdir." (E2, Y)

Mahremiyet kelimesiyle özel alan arasında bağlantısı olduğunu düşünen "K25, Y" özel alan ve kamusal alana ilişkin ayrıntılı olarak bir açıklama yapmış ve açıklaması şu şekilde yer almıştır:

"...şimdi mahremiyeti bir özel alanda bir de kamusal alanda diye ayırabiliriz. Özel alanda benim kişisel alanımın tamamıdır yani bana ait olan benimle ilgili olan şeylerdir. Benim özelim nedir başkasının benim iznimi almadan giremeyeceğim alandır mahremiyet ve bu aynı zamanda benim çevremde ailemdir. Ailem de bu alanın içerisine girer. Kamusal alanda sanırım benim çevrem ailemdir yani yine benim etrafımda olan mahrem alanıdır oraya da

yabancı birilerinin girmemesi ya da benim iznim olmadan o alana dahil olmaması gerekir.’’ (K25, Y)

K25, Y kuşağı katılımcının üzerinde durduğu özel alan ve kamusal alan kavramını Arendt (1994) iki farklı fenomenle özleştirerek açıklamıştır. Bu iki kavram bir yönüyle aslında tamamen birbirinden farklı ama bir yönden de birbiriyle özdeş iki kavram olarak da kullanılmaktadır. Arendt’ e göre ilk fenomen herkesçe görülme ve duyulma üzerine oturtulmuşken, diğer ikinci fenomende ise ortak bir dünyaya vurgu vardır. Kamusal alan özel alanın karşıtı olarak kullanılmaktadır (Demir, 2021, s. 6). Bir başka yazara göre ise kamusal alanın en belirgin olduğu özelliği aleni ve herkes tarafından bilinen izlenebilen olmasıdır. Bu durumun doğrudan bir sonucu olarak özel alan kamusal alanın bir tehdit unsuru haline gelmektedir. Mahremiyetin kendisini özel alanına kapatması dışarıya mümkün olduğunca bunu aksettirmemeye çalışması, kamusal alanın herkes tarafından aleni bir biçimde görülmesi ve kontrol edilmeye çalışılması açısından kontrol edici bir araçtır (Yılmaz, 2000, s. 93).

Özel alan bir bireyin başkaları tarafından tepkiye uğrayacağı endişesinden uzak istediğini yapabilme özgürlüğüne sahip olduğu alanıdır. Özel alan bir kaçış alanı değil, aksine bireyin kurtuluş olarak seçebileceği gözlenme ve gözetlenme ihtiyacı bulunmadan var olabileceği alanıdır (Locke, 2018, s. 21-28). Özel alan genel itibariyle 3 alana ayrılarak ifade edilmektedir. Bu alanlar ise özel alan, diğer insanlar tarafından paylaşılmayan gizli alan ve ortak yaşam alanıdır (İzgi, 2009 akt: Demir, 2021, s. 7).

Yukarıda verilen tablo incelendiğinde Z kuşağının mahremiyete ilişkin çağrışımları 6 başlık altında toplanmıştır. Diğer kuşaklarda olduğu gibi Z kuşağında yer alan bireylerde mahremiyete ilişkin birden fazla tanımlama yapmışlardır. Özel alan ile ilgili 9 yanıt, gizlilik ile ilgili 6 yanıt saygı ve korunmak ile ilgili 2 yanıt, kişisel dokunulmazlık ve bozulan bir şeyle ilgili birer yanıt gelmiştir.

Z kuşağında diğer kuşaklara göre rakamsal olarak özel alan kavramı daha fazla sayıdadır.

Mahremiyet kavramına ilişkin Z kuşağında yer alan “özel alan” vurgusu yapan katılımcı mahremiyeti şu şekilde tanımlamıştır:

“Bana göre mahremiyet insanın kendi kişisel alanıdır özelliğidir dışarıya sunduğu ve sunmadığınız bu aradaki mesafedir yani bence.’’ (K11, Z).

Ayrıca diğer kuşaklarda yer almayan iki kavram üzerinde durulmuştur. Bu kavramlardan biri bozulan bir şey ve kişisel dokunulmazlık olduğudur. Z kuşağı diğer kuşaklara göre daha farklı özelliklere sahip bir kuşaktır. Onların kuşağını ön plana çıkartan özellikleri kendi alanlarına çok müdahil olunmalarını istememeleri, daha özgürlükçü, bağımsız bir biçimde hayatlarına devam etmek istememeleridir. Çoğunluğa genellenemeyecek olsa da Z kuşağının bu özellikleri kendi içine barındırıyor olması çıkan verilerle desteklendiği yönünde kanaat vardır.

7.2.1. Beden, Ev ve Aile Mahremiyetine İlişkin Bulgular

Katılımcılara mahremiyetin ne olduğu ve onların anlam dünyasında neyi ifade ettiği sorulduktan sonra konuya ilişkin daha derinlemesine bilgiler edinmek amacıyla önceden belirlenmiş mahremiyetin alt boyutları olan beden mahremiyeti, ev mahremiyeti ve aile mahremiyeti kavramları sorulmuştur. Görüşmecilerin vermiş olduğu bilgilerden yola çıkarak genel itibariyle ön plana çıkan hususlar şu şekilde olmuştur.

Tema 2: Katılımcıların Beden, Ev ve Aile Mahremiyetine İlişkin Anlamlandırmaları

Verilen cevaplar doğrultusunda X, Y ve Z Kuşağındaki bireylerin beden mahremiyetine ilişkin algıları aşağıdaki tabloda verilmiştir. Verilen cevaplar doğrultusunda beden mahremiyetini 6 başlık halinde toplayabilmemiz mümkündür. Söz konusu başlıklar tesettür, din, karşı cinsin görmemesi, özel bölgelerin kapatılması, Zarar vermeme/ koruma ve gelenek şeklinde kategorilendirilmiştir.

Tablo12: Beden Mahremiyetinin Algılanış Biçimi

	X Kuşağı	Y Kuşağı	Z Kuşağı
Tesettür	3	2	-
Din	4	4	2
Karşı cinsin görmemesi	4	5	8
Özel Bölgelerin Kapatılması	2	5	4
Zarar Vermeme/ Koruma	5	3	6
Gelenek	2	-	-

Yukarıdaki tabloda kuşakların beden mahremiyetine dair bakış açıları sunulmaktadır. Her kuşağın beden mahremiyetine ilişkin bakış açısı ve onu kendi anlam dünyasına göre konumlandırıldığı görülmüştür. Ortak paydada bulunduğu kısımlar olduğu gibi ayrı düştikleri yerlerde vardır. Kuşakların en çok üzerinde durduğu konu ise karşı cinsin görmemesi, zarar vermeme/ koruma yönündedir. Konuyla ilgili şu ifadeleri kullanmışlardır.

“Bayan olsun erkek olsun yani karşı cinse vücudunu teşhir etmemesi.” (E13, X)

“Rabbimizin bize verdiği bedeni korumamız benim için bunu ifade ediyor.”
(K14, Y)

Z kuşağından tesettür ile ilgili herhangi bir açıklamanın bulunmadığı görülmüştür. Ayrıca beden mahremiyetine gelenek çerçevesinden bakan tek kuşak X kuşağı olmuştur. X kuşağında ‘gelenek’ faktörünün ön plana çıkmasında diğer kuşaklara nazaran X kuşağının daha geleneksel değerleri kendi içerisinde barındırdığından dolayı olduğu düşünülmektedir. Gelenekler bir toplum için olmazsa olmaz değerlerdir ve aynı zamanda geçmiş ile gelecek arasındaki önemli köprü görevini üstlenen mekanizmalardır. X kuşağının özelliklerine baktığımızda diğer kuşaklara nazaran daha çok gelenek vurgusu yapılmaktadır. Yapılan literatür taramasındaki kuşak özellikleriyle saha araştırmasındaki cevapların birbirleriyle örtüştüğü görülmüştür. X kuşağında bulunan K13’ün konusu ile ilgili ifadesi ise şu şekilde yer almaktadır.

“Biz mahremiyet duygusu içinde büyütüldük, beden mahremiyeti duygusu ailem tarafından geleneklerle bana verildi.” (K13, X)

Beden mahremiyetini yaşanan çevreye göre değerlendiren katılımcılar da vardır. Y kuşağındaki E9 katılımcı bedene ilişkin algının bölgesel anlamda değişiklik göstereceğini düşünmektedir ve bu görüşünü şu şekilde açıklamıştır.

“..... evet şimdi şöyle atıyorum ben bir zafer meydanında bugün mayoyla dolaşamam ortamına uygun değil giydiğim kıyafet ama bir mayoyla deniz kenarında sahilde dolaşabilirim bölgesel anlamda değişiyor ama aslında değişmemesi lazım.”

Y kuşağının bu ifadesinin altında yaşanılan şehirlerin dinamiklerinin birbirinden farklı olmasının yattığı düşünülmektedir. Çünkü araştırmanın evrenini oluşturan Konya ilinin sahip olduğu özellikleri ve yaşayan insanların bakış açılarıyla daha Batıda ya da Güney’de olan kişinin bakış açısı bir olmamaktadır. Buradaki en önemli hususun sosyo kültürel çevreden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Beden mahremiyetini karşımızdaki kişiye göre nerede bulunacağımızı belirleyen önemli bir kavram vardır bu kavramda “sınırdır.” Sınır kavramına ilişkin X kuşağında bulunan E24 şöyle bir açıklamada bulunmuştur.

“Beden mahremiyeti bir kişiye yapabileceğimiz maksimum teması belirlemede bir sınırdır. Bu kişinin karşısındaki kişiye göre olan samimiyetine göre değişiklik gösterir. Eğer tanımadığınız biri sizin elinizi sıkarsa bu size yapılmış bir taciz olarak algılanacak ancak anneniz sizi öpüp sarmalarsa bu bir sevgi göstergesi olacaktır.” (E24, X)

Beden mahremiyetine ilişkin görüşmecilerin bu durumu dini pencereden açıklamalarının sebebi dini inançların her bireyin anlam dünyasında farklı bir biçimde şekil alabileceği gibi bir başka sebebi de mahrem sözcüğünün etimolojik kökeniyle alakalı olabilmektedir. Literatür de mahrem kelimesi dini açıdan haram kelimesinin türevidir. Haram kelimesi ise yasak, kutsal olan, tabu, kutsal yer vb. kelimelerle açıklanmaktadır. Sözlüklerde daha çok fıkıh yönünden açıklanan mahrem kelimesi ise yasaklanan, mukaddes, kutsal anlamlarına gelmektedir. Bu sebeple görüşmecilerin mahremiyeti dini açıdan mahrem alanına sokmaları bedenini dini sınırlar çerçevesinde açıklanmasından kaynaklanmaktadır (Öğüt, 2003, s. 388).

X, Y ve Z kuşağında yer alan bireylere ev mahremiyetinin onlar için ne anlama geldiği sorulmuştur. Verilen cevaplar doğrultusunda odalara yüklenen anlama göre, evin içindeki özel yaşam, perde, eşler arasında yaşanılanlar, yakınlık derecesine göre olmak üzere 5 başlık oluşturulmuştur. Her bir kuşak için ev mahremiyeti önemli bir değere sahiptir. Ancak bütün kuşakların üzerinde durduğu ortak konu ise evin içindeki özel yaşam olmuştur. Ev sadece dört duvarın olduğu binaları anlatan bir kavram değildir. Ev insanların aile üyeleriyle ortak paylaşımlarda bulunduğu, dertlerini sıkıntılarını anlatabildiği, kendi alanları içinde en rahat ve en özel olduğu yerdir. Bu bir istekten öte ihtiyaçtır ve içgüdüselidir. Bu sebeple kuşakların üzerinde en çok durduğu mevzunun bu

konu olduğu tespit edilmiştir. X kuşağında yer alan bireyin söylemi söz konusu açıklamayı destekleyen niteliktedir.

“Ev kişinin özel eşyalarının bulunabileceği ya da normalde dışarıda giyemeyeceğimiz kıyafetlerle, hal hareket ve tavırla dolaşacağımız bir ortamdır. Ev mahremiyetini özellikle tanımadığımız insanların hatta ve hatta tanıdığımız insanların evdeki bu halimizi ve özelimizi bilmesinden kaçınma durumu olarak nitelendirebiliriz.” (E24, X)

Tablo 13: Ev Mahremiyetinin Algılanış Biçimi

Ev, ilk insanlığın var olduğu günden bugüne kadar başta barınma ihtiyacı olmak üzere ekonomik, dini, eğitim, toplumsal birçok ihtiyacın karşılandığı bir yapıdır. Evler her ne kadar yapı ve form değıştirse de kuşak fark etmeksizin bütün bireyler için önemlidir.

	X Kuşığı	Y Kuşığı	Z Kuşığı
Odalara Yüklenen Anlama Göre	4	2	4
Evin içindeki Özel Yaşam	12	12	11
Perde	3	1	2
Eşler Arasında yaşananlar	1	2	2
Yakınlık Derecesine Göre	-	2	2

Ev mahremiyeti ve aile mahremiyetine ilişkin sorulan sorularda katılımcılardan bazıları her ikisine de aynı anlamı yüklediği için ev mahremiyetine aile mahremiyeti penceresinden bakmışlardır. Kuşaklar arasında ev ve aile mahremiyetine ilişkin keskin sınırların olmadığı görülmüştür. Her bir kuşak kendi içerisinde ev ve aileye ayrı bir anlam yüklemiş ve bu çerçeveden açıklamıştır. X ve Y kuşığından 12, Z kuşığından 11 kişi ev mahremiyetine ilişkin ön plana çıkan ana temanın evin içindeki özel yaşam oluşu konusunda yorumlamalarda bulunmuşlardır. Ayrıca ikinci üstünde durulan tema ise evin içinde yer olan odaların her birinin farklı anlamlara işaret ettiği yönündedir.

Örneğin salona atfedilen değerle, yatak odasına ve evin ortak kullanımında özel olarak ifadelendirilecek alana ilişkin değer aynı değildir. Bütün kuşaklar bunun ayrımını çok net bir biçimde yapmıştır. Y Kuşağından E1 katılımcı her odanın kendisine göre mahrem derecesinin olduğunu örnekler üzerinden şu şekilde açıklamıştır:

“...salonun mahremiyeti ile oturma odasının oturma odasının mahremiyetine işte yatak odasının mahremiyeti bile evin içerisinde farklıdır aslında yani salonun mahremiyetini biz sadece misafirlere açarız oturma odası kendimizi açarız kendimize yakın çevremizde çok birinci derecede yakın çevremize açarız.” (E1, Y)

Ev mahremiyetine yönelik odalara yüklenen anlam hususunda kuşakların görüş birliğinde olmasının sebebinin geçmişten bu yana yatak odasının kutsal bir değer olarak görülmesiyle doğrudan alakalı olduğu düşünülmektedir. Bu konuda her ne kadar yeni neslin daha bilinçsiz bir düşünce yapısına sahip olunduğu düşünülse de diğer kuşaklarla aynı doğrultuda yanıtlar vermesi yetiştirilme tarzı ve ailelerin bakış açılarından kaynaklı onlarla aynı düşünceye sahip olduklarını göstermektedir. Yatak odası, banyo gibi kullanılan odalar yalnızca o evde bulunan bireylerin kullanabileceği alanlardır. Kaldı ki bu odalar arasında da aile içerisinde yaşayan bireylere göre mahrem derecesi değişmektedir. Bu konunun kuşak görüş farklılığından ziyade zihniyet, örf adet, bakış açısıyla tartışılması gereken bir mevzu olduğu düşünülmektedir.

Ayrıca ev mahremiyetine ilişkin öne çıkan bir diğer tema ise “perde metaforudur” hemen hemen her kuşağın mensubu olan bireyler perdenin evin mahremiyetini koruması konusunda önemli bir araç olduğu üzerinde durmuştur. Perden sadece dekoratif amaca hizmet eden bir şey değildir. Aksine bireylerin mahremiyetinin gizlenmesi ve kendi özel alanlarına başkalarını dahil etmemek için kullandıkları araçlardır.

Ancak buraya ilişkin bir parantez açılması gerekmektedir. Y kuşağındaki erkek katılımcı; ev ile ilgili mahrem anlayışı için kullanılan perdenin, bölgeden bölgeye farklılık gösterdiğini dile getirmiştir.

“Mesela benim Ankara’da bir arkadaşım var perde onun için önemli bir şey değildir. Olsa da olur olmasa olur. Evinde perdelerin kapalı olduğunu hiç görmedim ben.” (E1, Y)

Perdenin bölgeden bölgeye göre önem arz edilmesinin sebebi Konya ilinin kendine has özelliklere sahip olmasından dolayı olduğu düşünülmektedir. Her bölgenin kendine has dinamikleri vardır. Konya ilinde yaşayan kişiler daha kapalı bir yapıya sahiptir. Bu sebeple ilin taşıdığı özelliklerin bu duruma da yansıdığı düşünülmektedir.

Ev mahremiyetiyle aile mahremiyetinin kuşaklar özelinde ortak kesişim alanı olduğu gibi ayrıldığı konularda olmuştur. Ev mahremiyeti temalara ayrılırken aile mahremiyetinde temalaştırılacak kategorilere yer verilmemiştir. Her biri, aileye mahrem bir anlam yüklemiş aile içerisindeki özel durumların farklı kişilere aktarılmamasını beyan etmiştir. Aile mahremiyetine ilişkin ön plana çıkanlar aile arasında yaşanan olaylar, durumlar ve kavgalardır. Konuya dair açıklamalar ise şu şekilde yer almaktadır.

“Ailenin içerisinde olması gereken herhangi bir durum herhangi bir olay ya da kişiler arası iletişimin sadece aile içerisinde kalması bence.” (K2, Z)

Katılımcılardan aile ve mahremiyeti ayrı değerlendiren 36 katılımcı aile mahremiyetini her ailenin kendi özel mahrem alanları çerçevesinde ele alınması gerektiğini dile getirmiştir. En çok üzerinde durdukları konu ailede yaşanan, aile bireylerini ilgilendiren konuların başka kişilerden sakınılması konusudur. 35 katılımcının haricinde aile mahremiyetini K12, Z Kuşağı katılımcısı saygı çerçevesinden ele almıştır.

Aile ve mahremiyete ilişkin bir diğer husus ise aile mahremiyetinin dini değerlerle çizilmesi konusudur. Katılımcıya göre dini değerlerden kaynaklı aile mahremiyetinin daha da önemli olduğu vurgusunda bulunmuştur Düşüncelerini bu çerçeveden dile getiren katılımcının yorumu şu şekildedir:

“Biraz önceki de belki aynı olacak ama mesela Allah ayette hani evi korumak için yani bir kale ifade ediyor ev için bahsederken yani bütün şeyler olsa da özellikle en önemli olan. Ailenin onun bir kale gibi olduğu ve onun korunması gerektiğini söylüyor.” (K3, Z)

7.3. Mahremiyetin Korunmasına Yönelik Bulgular

Mahremiyet, kişinin bir başkası tarafından bilinirliğine getirdiği ve kendisini korumak için aldığı önlemlerin hepsini kapsayan bir kavramdır. Bu sebeple mahremiyetin korunması bir ihtiyaçtan öte insanın en temel hakkıdır. Günümüzde birçok mahremiyet ihlalinin ortaya çıktığını literatür kısmında değinmiştik. Bunların önüne geçebilmek ve tehdit oluşturabilecek önlemler almak adına bireylerin mahremiyetlerini korumaya yönelik yapmış olduğu birçok faaliyet bulunmaktadır. Buradan hareketle kuşak fark etmeksizin katılımcılara mahremiyetlerini korumaya yönelik neler yaptıkları sorulmuştur. Z kuşağından 3 katılımcı haricinde herkes mahremiyetin korunması gereken bir değer olduğunu ifade etmişlerdir.

Tablo 14: Mahremiyetlerini Korumaya Yönelik Yapmış Oldukları Faaliyetleri

	X Kuşağı	Y Kuşağı	Z Kuşağı
Aile içinde kalması gereken konuların dışarıya yansıtılmaması	5	6	4
Dışarıdan içerinin gözükmemesi için perde kullanımı	2	3	2
Güvenilen kişilerle temas halinde olma	-	-	1
Teknolojik cihazların bulunduğu ortamda özel şeyleri konuşmama	1	-	1
Sosyal medya hesaplarını herkese açmama	-	2	-
Sosyal medya hesaplarında her şeyi paylaşmama	6	4	3
Sır ve mahrem kavramlarını aile içinde oturtmaya çalışma	3	2	-
Ev içinde mahrem görülen odaların kapısının kapatılması	-	1	2
Sosyal ortamlarda			

mesafeye dikkat etme	-	2	2
Teknolojik Cihazlara şifre koyma	-	-	1
Güvenlikli Sitelerde İstihdam	-	-	1
Kıyafet giyimine dikkat etme / tesettür	5	6	4
Konuşulanlara dikkat etme	-	2	-

X, Y ve Z Kuşaklarının mahremiyetlerini korumaya yönelik uygulamaları ise 13 başlık altında toplanmıştır. Katılımcılardan bazıları birden fazla uygulama yaptıklarını dile getirmişlerdir. Açıklamaları şu şekildedir:

“Mahremiyeti korumak için daha önce de bahsettiğimiz gibi camlara kalın perdeler takmak, telefon, bilgisayar gibi teknolojik aletlere şifre koymak, özellikle yeni tanıştığım insanlarla mesafeyi korumak, belli samimiyette olmadığım insanlarla fiziksel temastan kaçınmak gibi önlemler alıyorum.” (E24, X)

Mahremiyetin katılımcılar tarafından birçok görünümü vardır. Her katılımcı için değişik anlamları içerisinde barındıran mahremiyet kişiden kişiye, zamandan zamana ve mekândan mekâna farklılık göstermektedir. Katılımcılar bu görünümlerin tek başına kalma, yakın olarak gördüğü kimselerle bir grup veya topluluk içinde yaşama ya da kamusal hayata katılmak da olabileceğini ifade etmişlerdir. Mahremiyet değişken bir yapıya sahip olduğu için onun korunmasına ilişkin alınan tedbirlerde katılımcıdan katılımcıya göre farklılık göstermiştir.

Mahremiyetin korunmasına yönelik tedbirler arasında kıyafet giyimine dikkat eden katılımcıların sayısı 15'tir. Bu katılımcılardan 5 tanesi X kuşağı, 6 tanesi Y kuşağı 4 tanesi de Z kuşağı mensubudur. 15 katılımcıdan 13'ü kadınlardan oluşurken 2 tanesi erkeklerden oluşmaktadır. Başörtüsü bulunan kadınlar mahremiyetini tesettürle ilişkilendirirken, başörtüsü olmayan kadınlar da giydiği kıyafetlerin ölçülü olup olmadığına dikkat ettiklerine yönelik açıklamalarda bulunmuştur. Konuyla ilgili açıklamaları şu şekilde yer almaktadır:

“Mahremiyetinin korunmasına yönelik yani öncelikle kapalıyım o şekilde belirtiyim daha böyle uzun giymeye çalışıyorum, konuşmalarında bile daha seçici olmaya çalışıyorum hani mahremiyetini korumaya çalışıyorum kendimi açmamaya çalışıyorum dışarıdan gelebilecek yanlış düşüncelere karşı.” (K5, Y)

Sosyal medya hesaplarına ilişkin kaygı yaşadıklarını söyleyen ve mahremiyetleri konusunda kaygı yaşayan katılımcılar buna yönelik iki faaliyette bulunmaktadır. Y kuşağından E4 katılımcı şahsi kullandığı sosyal medya hesabını sadece tanıdıklarına açtığını, işletme hesabını ise diğer insanların görmesinden rahatsızlık duymadığı için herkese açtığını ifade etmiştir. Bunun yanında sosyal medya hesaplarında her şeyi paylaşmamaya dikkat eden 13 katılımcı vardır. Bunlardan 6’sı X kuşağına, 4’ü Y kuşağına, 3’ü ise Z kuşağına aittir.

“.....çok sosyal medya paylaşımlarında bulunmuyorum sosyal medya hesaplarım var ama genelde yanlış geliyor yani her şeyini paylaşmak sosyal medyada bazı özel günler bazı özel alanlar paylaşılmamalı.” (E23, Z)

İlerleyen teknolojinin artı bir getirisi olan ve hayatın her alanında kullanılan teknolojik cihazlara ilişkin kaygı yaşadığını bunlardan kaynaklı mahremiyetlerinin ihlal olacağını düşünen 2 katılımcı vardır. Bu yüzden mahremiyetlerini korumak için özellikle özel konuşmalarında bu cihazları buldukları ortamda kullanmadıklarını dile getirmişlerdir ve şu şekilde örneklerle açıklamışlardır.

“Sosyal medyayı kullanırken ailemin mahremini ihlal etmemeye çalışıyorum. İnsanlarla konuşurken dikkat ediyorum. Telefonların dinlendiğini düşünüyorum. Ya telefonu dışarıda bırakıyorum ya da interneti kapatıyorum. Telefonlar bana göre çok fazla güvenilir değil, Toplum ortamında bir yere girdiğimde kendimin izlendiğini düşünüyorum. Bu yüzden de bu durum beni irite ediyor. Artık çekmekten de utanmıyorlar.” (K13, X)

Mahremiyetin korunmasına ilişkin özel bir çaba harcama gerektiğini düşünmeyen Z kuşağından üç katılımcı (E6, E18, E21) vardır. E6’nın konuyla ilgili açıklaması şu şekilde yer almaktadır.

“Yani genel olarak baktığımızda bunu korumak için bir şey yapmıyorum. Yani insan nasıl koruyabilir ve neden koruma isteği gelebilir ki diye düşündüğüm zamanlar oluyor mahremiyet iç dünyamızla alakalı bir şey.” (E6, Z)

Z kuşağında yer alan bireylerin teknolojinin içine doğduğunu daha öncesinde belirtmiştik. Büyük çoğunluğu mahremiyetin korunması gereken bir durum olduğunu ve mahremiyeti korumak için yaptığı uygulamaları anlatmışlardır. Özellikle Z kuşağındaki bireylerin mahremiyeti korumak için herhangi bir çabaya girmemesinin sebebinin 2 açıklaması olduğu düşünülmektedir. Bunlarda ilki yukarıda da bahsedildiği üzere bu kuşağın internetin içine doğması neyin mahrem olup olmadığını tam olarak bilmediklerinden dolayı olabileceği yönündeyken bir ikinci sebebin ise mahremiyet bilincinin tam olarak oturmamasıyla ve z kuşağının içinde barındırdığı kuşak özellikleri alakalı olabileceği yönündedir.

7.4. Diğer İnsanların Mahremiyetine Dikkat Etmeyle İlgili Bulgular

Tema	Kod	Frekans
Diğer insanların mahremiyetine dikkat etme	Evet	60
	Hayır	
Aile üyeleri tarafından Mahremiyetin önemsenmesinin nedenleri	Kültür	17
	Toplumsal Norm	7
	Sosyal çevre	19
	Gelenek	11
	Din	6

Katılımcılara mahremiyetin aile üyeleri için önemsenen bir değer olup olmadığı sorulmuştur. Her bir kuşak aileleri için önemli olduğunu ve mahremiyetlerini korumaya yönelik çabaları olduğunu dile getirmişlerdir. Yöneltilen soruya ilişkin aksi bir cevap veren katılımcı olmamıştır. Aile üyeleri tarafından önemsenmesinin nedenlerini kültür, toplumsal norm, sosyal çevre, gelenek ve dini çerçeveden açıklamışlardır.

“.....ailem tarafından önemseniyor. Ama bir bundaki en büyük neden din. Dinin vermiş olduğu kurallar ve yönlendirmeler. İkincisi tabii ki yetiştirilme tarzı, kültür bu çok önemli diye düşünüyorum.” (E1, X)

Toplumsal yapısı itibariyle kültür, norm, gelenek, din, örf ve adetlerden beslenen bir oluşumdur. Bu değerler toplumsal sistemin devamlılığını sağlamasında önemli faktörlerdir. Kuşaklarında bu çerçeveden bakması bunların halen geçerliliğini koruyan ve toplumun olmazsa olmaz dinamikleri olduğunu bir kez daha kanıtlar niteliktedir.

Konuyla ilgili olarak bir diğer sorulan soru aile üyeleri dışında kalan kişilerin mahremiyetine önem verilip verilmediği konusudur. Katılımcıların diğer soruda olduğu gibi tamamı kendilerinin dışında “öteki olarak” adlandırılacak kişiler içinde aynı kaygının gösterilmemesini, onların mahremiyetlerini tehlikeye sokacak faaliyetlerde bulunulmaması gerektiğini dile getirmişlerdir.

“Evet ya ben rahatsız oluyorum başkalarının çok detaylı özeline bilmeme gerek olduğunu düşünmüyorum o yüzden öyle bir konu açıldığı zaman da genelde kapatma tarafı oluyorum.” (K8, Y)

Birey toplumsal yapı içerisinde devamlılığını tek başına sağlayan bir dünya düzeninde yaşamamaktadır. Hem kendisinden hem de çevresindeki insandan da sorumludur. Bütün kuşağın mensubu olan kişiler başka insanların mahremiyetinin önemsenmesi gereken bir değer olduğunu dile getirmişlerdir. Söylenilenin aksine genç kuşak toplumsal değerlere duyarsız, daha bencil vb. düşünceler burada geçerli değildir. Bu konunun kuşak bakış açısından ziyade değerlerle ilgili bir konu olduğu düşünülmektedir.

7.5. Ailenin Tanımlanmasına İlişkin Bulgular

Aileye ilişkin alan yazındaki yer alan bilgilerle, katılımcıların aileye ilişkin çağrışımları birbirleriyle örtüşmektedir. Görüşmeye katılan X, Y, Z kuşağından 57 kişi aileye ilişkin çağrışımlarını dile getirirken X kuşağından 3 katılımcı ailenin onlarda herhangi bir çağrışım yapmadıklarını ifade etmişlerdir.

Tablo15: Katılımcıların ‘Aile’ ile İlgili Çağrışimleri

	X Kuşağı	Y Kuşağı	Z Kuşağı
Sorumluluk	3	3	2
Birlik / Beraberlik			
Mutluluk	8	11	8
Kural / Norm	2	1	2
Sevgi / Saygı	4	7	9
Huzur / Güven / Bağ	5	8	8
Aynı çatı			
Geçmişe Bağlılık	1	-	-
Toplumun Temeli	1	2	3
Kutsal	-	1	-
Gizlilik	-	1	
Sorun ve ihtiyaç Giderme	-	1	2
Güzel Yetiştirilme	-	1	
Mücadele	-	-	1

Yukarıda verilen bilgiler ışığında her bir kuşağın kendisine göre bir aile anlayışının olduğunu söyleyebilmemiz mümkündür. Katılımcıların çoğu aile olmayı birden çok kavramla anlatırken, ailenin tanımının kendi içinde çok fazla anlamının olduğunu dile getirmişlerdir.

Aile sistemi düz bir şekilde ilerlememekte statik bir yapıyı içinde barındırmaktadır. Her ne kadar ailenin değişimi olumsuz olarak gündem olsa da yukarı kuşakların aileye ilişkin yapmış olduğu açıklamalar ailenin halen en çok korunması gereken ve en önemli kurum olma özeliğinin devamını bizlere göstermektedir. Kuşaklarla yapılan görüşmelerde en çok dikkat edilen konu her bir kuşakta bulunan bireylerin sözlerinde sıkça aileye, aile bağlarına ve sistemlerine vurgu yapmaları olmuştur. Yani görüşülen kişilerin her birinde aile kelimesi büyük önem taşımaktadır X kuşakların yapılan açıklamayı destekleyen yorumlamaları ise şu şekilde yer almaktadır:

“Aile olmak önemli çünkü toplumun temel taşı aile. Ne kadar düzgün bir ailede yetiştirilirse bir çocuk, toplum içinde o kadar faydalı olur.” (K13, X)

“Aile olmak bence çok önemli yani dediğim gibi o son kale yani en önemlilerinden olarak görüyorum zaten şu an toplumlarda da baktığımızda ifsat var ve bu ailede başlamış.” (K3, Z)

Toplumsal süreç içerisinde değişimin olması kaçınılmazdır. Bu değişim sürecinde her alanda olduğu gibi aile yapısı, kadın erkek arasındaki rollerin değişimi, kadının çalışma hayatında aktif bir biçimde rol alması, modernleşme, küreselleşme, popüler kültür, demografik faktörler, sosyal ve siyasal düzlemdeki değişimler, teknoloji vb. etkilenmiştir. Ayrıca McLuhan’ın “küresel köy” kavramı zaman, mekân mesafe vb. unsurları kaldırmıştır. Bu yüzden de her konu hakkında sahip olma, sınırların flulaşması, gibi bir dizi değişiklikler meydana gelmiştir (Kara, 2018, s. 376). Zamandan ve mekândan bağımsız olmayan mahremiyet, aile konusunu da etkilemiştir.

Bu sebeple X, Y ve Z kuşağında bulunan katılımcılara toplumda aile ve mahremiyet anlayışında değişim yaşanmakta mıdır sorusu yöneltilmiştir. X kuşağından 1 katılımcı haricinde bütün katılımcılar aile ve mahremiyet anlayışında bir değişimin söz konusu olduğunu ve bu değişiminin toplumsal anlamda olumsuz yansımaları olduğunu dile getirmişlerdir. X kuşağından bir katılımcı ise değişimin normal olduğunu ve asıl olanın değişim olduğu vurgusunu yapmıştır. Kuşaklar aile ve mahremiyet anlayışındaki değişimin sebeplerini çok çeşitli nedenlere bağlamıştır.

Tablo 16: Aile ve Mahremiyet Anlayışındaki Değişimin sebepleri

	X Kuşağı	Y Kuşağı	Z Kuşağı
Kitle İletişim Araçları	1	1	2
İnternet	2		
Sosyal Medya	9	12	10
Teknoloji	1	4	3
Kuşak Farklılığı	7	6	6
Değerlerin Arka Plana Atılması			1
Kadınların İş Yaşamına Girmesi	1	1	

Bireyselleşme		1	1
Normalleştirilme	1	1	2
Toplumsal Yozlaşma		1	1
Televizyon	2	2	1
Modernleşme	1	2	2
Kültürel ve Toplumsal Değişim		1	2
Zorlu Yaşam Koşulları		1	
İlişkilerin Şeffaflaşması		1	

Bu değişimin nedenlerinin kitle iletişim araçları, internet, sosyal medya, teknoloji, kuşak farklılığı, değerlerin arka plana atılması, kadınların iş hayatına girmesi, bireyselleşme, normalleştirilme, toplumsal yozlaşma, gündüz kadın kuşağı programları ve diziler, modernleşme/ küreselleşme, kültürel ve toplumsal değişim, ilişkilerin şeffaflaşması, zorlu yaşam koşullar şeklinde açıklamışlardır.

Teknolojik gelişmenin yaygınlık kazanmasıyla birlikte toplumsal, sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasal alanda mahremiyete yönelik tehdit oluşturabilecek birçok unsur ortaya çıkmıştır. Mahremiyete yönelik açıklamalar ve literatür taraması sonucunda bu tehdit kaynaklarının ifşa, merak, gözetleme, normalleştirme vb. birçok etkenden kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Kuşaklar mahremiyetlerinin korunmasına yönelik birçok önlem almaya çalışsa ve kendilerine yönelik uygulamaları olsa da yeterli değildir.

3 kuşakta bir değişimin olduğunun farkında ve bunun sebeplerini çok farklı etkenlere bağlamışlardır. Verilen bilgiler ışığında X, Y ve Z kuşaklarının aile ve mahremiyet değişimine yönelik düşünceleri şu şekilde yer almaktadır:

“Her geçen gün tabii ki farklılaşıyor yani bundan 50 yıl öncekiyle 50 yıl sonraki aile yapısıyla şimdiki arasında dağlar kadar fark var önceden aileler anne baba çocuk anneanne babaanne dede vesaire hepsi aşağı yukarı bir arada yaşarken yani bir aile fertlerinin bir arada yaşadığı toplulukken şimdi tamamen

bireyselleşmiş bireyselleşmeye doğru dönüyor yani aslında Avrupa'da olduğu gibi yavaş yavaş biz Avrupalılaşyoruz bireyselliğe doğru dönüyoruz.'' (E1, Y)

Özellikle 1980'li yılların başından itibaren kitle iletişim araçlarında ve endüstri alanında gerçekleştirilen gelişmeler toplumsal anlamda birçok yansıması olan unsurlardır. Araştırma boyunca üzerinde durulan kitle iletişim araçlarının yalnızca toplum içinde hayatını devam ettiren kişiler üzerinde etkili olmayıp, tavırları, tutumları, kültürü, değerleri, normları da bilgi birikimini de etkilediği düşünülmektedir. X, Y ve Z kuşaklarının aile ve mahremiyet değişimine yönelik düşünceleri kişi bazında ele alındığında katılımcıların yaş, cinsiyet, yaşam tarzı, dini inanışları vb. olmak üzere birçok özelliğin kuşaklar üzerinde bırakacağı etkinin türünü, boyutunu ve şiddetini belirlemede anahtar rol oynamaktadır. Çalışmada sosyal medyanın bütün kuşakların hayatları boyunca sosyalleşme süreci üzerinde de etkili olduğu düşünülmektedir.

Sosyal medya uygulamaları kullanarak bireyler bu mecralarda kendilerini gerçekleştirmeye ve diğer insanlardan farkını ortaya koyma amacındadır. Bu farklı olma çabası bireyler için araç olmaktan ziyade amaç haline gelmiştir. Bu yüzden de çeşitli faaliyetlerde bulunmaktadır. Sosyal medya kendisinden önceki geleneksel olarak ifalendirilen medya araçlarını reddetmeyen zaman, mekan ve sınırlardan bağımsız bir mecra (Budak, 2018, s. 149). Sosyal medya araçlarına kolay erişim ve bütün kitlelerin kolay ulaşması değişikliklere sebep olmuştur. 31 katılımcının kuşak fark etmeksizin sosyal medyayı aile ve mahremiyetinin dönüşümünde baş aktör olarak görmesi bu mecra'nın ne kadar etkili ve güçlü olduğunu kanıtlar niteliktedir. X kuşağından E27 sosyal medyanın aile ve mahremiyet üzerinde etkisini şu şekilde açıklamıştır.

“Sosyal medya ciddi anlamda tehlike faktörüdür kızım. Oradaki hayatlar sanal ama insanların algılarında değişiklik yaptığı için sanal mı gerçek mi ayırt edemiyorlar. Sonra herkes orada yaşananlara özeniyor. Çıplaklığı son derece normal gösteriyor, lüks hayatların hep yaşanıyor gibi gözüküyor. Ama asıl gerçek o değil aslında. Sonra aldatmalar, boşanmalar, cinayetler yaşanıyor. Bu durum aile birliğimize zarar veriyor.'' (E27, X)

İnternetin toplumsal hayatın her alanında yer alması; iletişim biçimlerini, kültürel değer yargılarını ve kimliklerimizi değişime uğratmıştır. Bilgi ve internet çağında, bireyler daha fazla internet kullanmaya başlamışlardır. Kullanıma dair artışların yaşanması mahremiyet ve sınır kavramına ilişkin algının değişmesine neden olmuştur. Görme, başkalarının hayatlarını gözetleme ve kendi hayatımızı daha fazla gösterme isteği sosyal medya araçlarını daha fazla kullanmamıza sebebiyet vermiş ve böylece mahremiyetin dönüşümüne zemin hazırlamıştır.

Yapılan araştırmada katılımcıların verdiği ifadelerden hareketle; sosyal medyanın yaygın bir biçimde kullanılması genelde mahremiyet, özelde ise aile mahremiyetini etkilediği düşünülmektedir.

X kuşağından yalnızca bir katılımcı aile ve mahremiyete ilişkin değişimi olumlu değerlendirmiş ve bu değişimi normal karşılamıştır. *50 yıl önce de böyle söyleniyordu 100 yıl önce 150 yıl önce de hep söylenir yani bozulan aslında bence hiçbir şey yok çünkü değişim var ve değişime ayak uydurmakta zorlananlar var değişim esastır işte doğal isteklerimiz ve ihtiyaçlarımız da değişir her şey değişir ve bu normaldir yani ben mahremiyeti bu açıdan aslolan değişimdir diye değerlendiriyorum* (K33) diyerek düşüncelerini ifade etmiştir.

Literatüre baktığımızda mahremiyet kaygısıyla ilgili yapılan çalışmaların web 2.0'ın gelişmesiyle paralel bir biçimde arttığı yönündedir. Oktuğ Zengin & Zengin (2015); Acılar & Mersin (2015) mahremiyete ilişkin kaygının Facebook ile ilgisinin olup olmadığını incelemiştir. Aslanyürek (2016) internet ve sosyal medya kullanan bireylerin çevrimiçi gizliliğine dair düşüncelerini araştırırken, Turan (2015) teknoloji ile birlikte gelişen iletişim araçlarının mahremiyet üzerinde nasıl bir algısının olduğunu araştırmıştır (Yabancı, Akça , & Ulutaş , 2018, s. 197).

Tema 3: Kuşakların Aileye İlişkin Mahremiyet Kaygısı

	X Kuşağı	Y Kuşağı	Z Kuşağı
Kaygı Yaşıyor	6	7	5
Kaygı Yaşamıyor	14	13	15

Araştırmanın bu kısmında ise X,Y,Z kuşakların ailelerine ilişkin mahremiyet kaygısı yaşayıp yaşamadığı sorulmuştur. X kuşağında bulunan katılımcılardan 14'ü herhangi bir

kaygı yaşamadığını 5'i kaygı yaşadıklarını ifade etmiştir. 1 katılımcı ise kendi ailesine ilişkin kaygı yaşamasa da toplumsal olarak kaygısının olduğunu ifade etmiştir. Y kuşağındaki katılımcılardan da 13'ü ailelerine yönelik kaygı yaşamadıklarını 7'si yaşadıklarını belirtmiştir. Z kuşağının kaygılarının sayısı da diğer kuşaklara paralel bir biçimde olduğunun söylenmesi mümkündür. Z kuşağından 15 kişi kaygı yaşamadığını 5'i ise yaşadığını ifade etmiştir. Bütün kuşaklar için kaygı yaşamayan kişilerin ortak ifadesi kaygı yaşamamalarının sebeplerini sınır, bilinç, saygı ve dikkat faktörüdür. Sınırların net, aile bireylerinin bilinçli ve dikkatli olduğu durumlarda böyle bir kaygının olmayacağını ifade etmişlerdir. X-Y ve Z kuşağından toplamda 42 kişinin kaygı yaşamadığı 18 kişinin ise kaygı taşıdığı görülmüştür. Söz konusu durum ile ilgili de en çok sınır ve bilinç ön plana çıkmıştır. Sınır ve bilinç kavramına hayatımızın her alanında olduğu gibi mahremiyet konusunda da dikkat etmemiz gerektiği düşünülmektedir. Bu söz konusu durum kuşak özelinden ziyade birey özelinde değerlendirilmesi gereken bir konudur. Çünkü kişinin bireysel çabası kaygının yaşanmasına ya da kaygı derecesine göre değişkenlik gösteren önemli bir faktördür. Kaygı yaşamayan kişilerin yorumları aşağıdaki yorumla kesişen niteliktedir. X kuşağından K17'nin yorumu ise şu şekildedir:

“.....mahremiyetime kesinlikle karıştırmıyorum herkesin bir çizgisinin olması gerektiğini düşünüyorum.” (K17, X)

Ailelerine yönelik kaygı yaşayan X, Y ve Z kuşakların kaygılarının ortak paydada birleştiği nokta sosyal medya, toplumsal değişim, kuşaklar arası farklılık ve normların şeffaflaşması yönünde olmuştur. Z kuşağında bulunan bireyin yorumu şu şekilde yer almaktadır: *“Yaşıyorum yaşamaz olur muyum, kuşaklar arasındaki farklılıktan kaynaklı bu. Annem annemin üzerinde, annemde benim üzerimde baskı kuruyor. Çok koruyup kollamacı, özelime çok giriyorlar. Bu yüzden bir kaygım var.” (K11, Z)*

Z kuşağından bir katılımcının kaygısı ile ilgili yaşadığı yorumu kavramsal çerçeve boyutunda verilen açıklamalarla doğrudan alakalı olduğu düşünülmektedir. Çünkü her kuşağın kendi özelinde kendine göre değer yargıları, düşünce biçimi ve olayları muhakeme ediş biçimi söz konusudur. X kuşağındaki kişiler yaşamış olduğu olaylardan dolayı toplumsal baskı ve direnç durumlarına daha çok maruz kalmış bu yüzden de bu

alışkanlıklarını devam ettirme eğiliminde olmuşlardır. Aslına bakarsak her kuşağın kendisinden bir önceki kuşak üzerinde bir şeyler bıraktığını söyleyebilmemiz mümkündür. Ancak burada altı çizilmesi gereken nokta her kuşak diğer kuşağın penceresinden de bakabilmeyi öğrenmesidir. Bu bakış açısı öğrenilmediği sürece kuşakların birbirlerine olan bakış açısı ve kaygılarının azalmak yerine artacağı düşünülmektedir.

Tema 4: Aile Üyelerinin Mahremiyet İhlali

	X Kuşağı	Y Kuşağı	Z Kuşağı
İhlal Ediliyor	16	17	13
İhlal Edilmiyor	4	3	7

Katılımcılara aile üyeleri tarafından mahremiyetlerinin ihlal edilip edilmediği sorulmuştur. Bu soruya X kuşağından 20 katılımcıdan 16'sı yaşamadığını 3'ü ise yaşadığını ifade etmiştir. Ayrıca bunlara ek olarak 1 katılımcı kendi ailesine ilişkin böyle bir ihlalin söz konusu olmadığını fakat çevresindeki bireyler tarafından zaman zaman aile mahremiyetlerinin ihlal edildiğini dile getirmiştir. Mahremiyetlerinin ihlal edilmediğini düşünen katılımcılar, bu konuyla ilgili ailedeki sınırların net olduğunu ailede bulunan bireylerin "aile mahremiyetine" saygı gösterdiklerini dile getirmişlerdir.

"Çok sınırı olan bir insanım o sınırını aşılmaması evladım bile olsa izin vermemek gerekir diye düşünüyorum." (K16, X)

Bunun yanında mahremiyetlerinin ihlal edildiğini düşünen 3 katılımcı bu ihlallerin aile içerisinde yaşanan kişisel sınırlardan kaynaklı olduğunu ve bu yüzden de zaman zaman ihlallerin söz konusu olabileceğini dile getirmişlerdir.

Y kuşağındaki katılımcılar da X kuşağındaki bireyler gibi benzer yanıtlar vermişlerdir. Görüşmeye katılan katılımcıların 17'si aile üyeleri tarafından mahremiyetinin ihlal edilmediğini dile getirmiştir. Ancak hayır cevabını veren 1 katılımcı aile üyeleri tarafından kendi mahremiyetinin ihlal edilmediğini, kendisinin aile üyelerinin mahremiyetini ihlal ettiğini, bunun da sebebinin kontrol amaçlı olduğunu dile getirmiştir. Mahremiyetinin ihlal edildiğini düşünen 3 Y kuşağı mensubu bu durumun

sebebini kendilerinden, sosyal çevrelerinden ve aile üyelerinden kaynaklı olduğunu ifade etmişlerdir.

Y kuşağından aile üyeleri tarafından mahremiyetlerinin ihlal edilmediğini düşünen katılımcıların açıklamaları şu şekilde yer almaktadır:

“Hayır hiç düşünmüyorum onlarda öyle hani benim mahremiyetine de çok saygı duyarlar keza onlar zaten buna teşvik ederler o yüzden hiç bu konuda da bir sıkıntı yaşamadım.” (K18, Y)

Mahremiyetlerinin ihlal edildiğini düşünenler ise şu şekilde açıklama yapmışlardır:

“Evet düşünüyorum, çünkü buna sebep iki şey var. Biri ben biri de içinde yaşadığımız imkanlar. Bazen biz istemesek de bizim alanımıza girip ihlal edebiliyorlar” (K18, Y)

Katılımcıların mahremiyetlerinin ihlal edilme sebepleri bireysel olabileceği gibi sosyal çevresinde yaşayan kişilerden de olabileceği görülmüştür. Bunun altında yatan sebepler insanın sosyal çevresinden bağımsız hareket edemediği ve insan yaşamının müdahaleye açık olmasından kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Günümüz toplum yapısında mahremiyet kavramının öneminin arttırması mahremiyet ihlallerini de gündeme getirmektedir. Sanal ve sosyal ortamlarda mahremiyet ihlallerine yönelik hukuki tedbirler istenilen süreçte değildir. Bu sebeple ihlallerin önüne geçebilecek mekanizma kişinin kendisi ve iradesidir. İnsan gelişime açık bir varlıktır. Bu yüzden kendisinde gerçekleştireceği eylemler toplumsal anlamda da karşılık bulacak hem insan hem de toplum eğitilecektir (Budak, 2022, s.250).

Bu araştırmanın sonucu da yukarıdaki çalışmanın sonucunu destekler niteliktedir. Görüşmeye katılan X-Y ve Z kuşaklarına mensup bireyler, ihlallerin kaynağının kişisel sebepler olabileceği gibi toplumsal sebeplerden de kaynaklı olabileceğini belirtmişlerdir. Kişisel sebeplerden kaynaklı ihlallerin nedenlerini yine kendilerinin oluşturmalarına bağlamaktadırlar.

Z kuşağının aile üyelerinin mahremiyetlerinin ihlal edilip edilmediğine dair tutumları ise X ve Y kuşağına göre daha farklıdır. Katılımcılardan 13’ü ihlal edilmediğini düşünürken 6’sı ihlal edildiğini 1 tanesi ise geçmişte bir ihlal söz konusuyken şu an bir ihlalin olmadığını dile getirmiştir. Konuya ilişkin ifadeleri ise şu şekilde yer almaktadır:

“ Zaman zaman evet yani kuşaktan kuşağa değişim olduğu için yani onların mahremiyet algısıyla benim için biraz daha farklı açma oldu tabii ki bu farklılık yani kılık kıyafet konusunda olabilir onun dışında sosyal medyada hani aile ilişkilerinde daha böyle onların döneminde diyeyim artık onların döneminde mahremiyet yani ayrı.” (E11, Z)

Z kuşağı katılımcılarının görüşlerinden hareketle aile üyeleri tarafından mahremiyetlerinin ihlal edildiğini düşünenlerin düşüncelerinin arkasında yatan nedenlerin; kuşak farklılığı, ailelerin kontrolcü tutum ve tavır sergilemelerinden kaynaklandığını söyleyebilmek mümkündür.

Z kuşağında ihlallerin olduğunu düşünen kişilerin diğer kuşaklara nazaran daha fazla olmasının nedenin Z kuşağının özgürlük anlamındaki düşüncelerinin daha net olmasından kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Çünkü bu kuşakta yer alan bireylerin geneli özgürlük alanlarına müdahil edilmesini sevmezler ve konfor alanlarına girilmesinden hoşlanmazlar. Bu sebeple de diğer kuşakların onlara karşı sergiledikleri tutumu kabul etmeme eğilimindedirler. Görüşme esnasındaki konuyla ilgili açıklamaları bu yorumu desteklemiştir.

7.6. Kuşak ve Aileye ilişkin Bulgular

Kuşakların aile ve mahremiyete ilişkin bakış açılarını aşağıdaki başlıklar altında toplamamız mümkündür.

X kuşağına göre:	Y kuşağına göre:	Z kuşağına göre:
Kendine özgüven başarı göstergesi	Toplumsal normlara daha az uyum gösterilmekte.	Diğer kuşaklara göre mahremiyet konusunda daha az dikkatli
Birlik ve beraberlik duygusu azaldı	Ebeveynlerin kafaları karışık	Hassasiyet noktasında daha gevşek.
Çıplaklık özgürlük altında sunulmakta.	Değerlere ilişkin dikkat azalması söz konusu.	Diğer kuşaklara nazaran daha bilinçli.
Nesillerin özel alan kaygısı azaldı.	Ayıp olgusu yitirildi.	İnatçı, boyun eğmeyen

Dini değerler de azalma meydana geldi.	Diğer kuşaklara nazaran beden mahremiyetine daha az dikkat eden
Geçmişle bağlar koparıldı.	Daha rahat yaşayan

Kuşak olgusu yaklaşık olarak 50 yıldan fazla zamandır çalışma alanı bulan bir kavramdır. Sosyoloji, psikoloji, ekonomi, siyaset gibi bilimsel çalışmalar ışığında çalışmalar yürütülen bu kavram 25-30 yılları arasında yaşayan, aynı toplumsal olayları yaşayan bireyleri tanımlamak için kullanılmaktadır (Budak, 2016, s.133).

Her bir kuşağın kendi dönemine ait bakış açısı vardır ve bu bakış açısı dinamiklerine göre hayatını idame ettirmektedir. Bu sebeple farklılığın aile var mahremiyet üzerinde nasıl bir etkisinin olduğu araştırılmak istenmiştir. Bu kısımda X,Y ve Z kuşağına aile ve mahremiyet konusunda kuşaklar arası bakış açısı farklılığının olup olmadığı sorulmuştur. Katılımcıların tamamı kendisinden bir önceki kuşağına göre bakış açısı farklılığının olduğunu vurgulamıştır. Bu bakış açısı farklılığını olumlu ve olumsuz olmak üzere iki biçimde değerlendirilmeye tabii tutulmuştur.

Katılımcılardan 2 X, 2 Z ve 1 Y toplamda 5 kişi bir sonraki kuşağın aile ve mahremiyet açısından bilinçli bir farkındalığın olduğunu kendisinden önceki kuşakların bastırıldıklarını bu yüzden de korku odaklı olduklarını ifade etmiştir.

“Aile mahremiyetini korumak adına önceden aile içerisinde ensest ilişkiler söz konusu oluyordu ve kimse buna ses çıkartmıyor gözünü kapatıyordu. Şimdiki kuşaklar daha bilinçli, özgürlükçü ve özgüvenli. Bu açıdan baktığımda mahremiyetin delinmesini iyi bir şey olarak değerlendiriyorum.” (K33,X)

“Eski kuşakta kafa karşılığı vardı bu kafa karşılığını da çocuklar yaşıyordu. Şu an ki Z kuşağı bu konuda çok bilinçli. Doğruyu yanlış çok kolay ayırt edebiliyorlar baskılanmayı kabul etmiyorlar.” (K4,Y)

İnsanoğlu, kendi benlik algılarını kendisinin dışındakilere istedikleri gibi tanıtamadıkları taktirde ya kendilerine ya da karşı taraftakiyle arasına mesafe koyma eğilimindedir. Geçmiş kuşaklarda bu tür özelliklere sahip olan bireylerde özgüven eksikliği ve içe kapanıklık gözlemlenmiştir. Bu yüzden de bu kuşak öteki tarafından

keşfedilmeyi beklemiştir. Her kuşağın kendisini göstermek için alanı birbirinden farklıdır. Z kuşağının kendisini gösterme biçimi dijitali çok iyi kullanma yönünde olmuştur. Sosyal medyayı kendilerini bulma, sosyal ortam edinme, kabul görme için kullanmaktadırlar (Dere, 2022, s. 122).

X-Y ve Z kuşakların birbirlerine ilişkin değerlendirmeleri sonucunda her kuşağın kendisinden önceki kuşaklara ilişkin farklı bir bakış açısının olduğunu söyleyebilmemiz mümkündür.

X kuşağındaki katılımcılar, kendisinden sonraki kuşakları özgürlükçü, özgüven sahibi, bu özgüvenden kaynaklı her şeyi yapmaya istekli, bilinçli, sabırsız, hazırıcı, özel alan kaygısı olmayan bireyler olarak tanımlamışlardır. Y kuşağındaki katılımcılar ise kendisinden sonraki kuşakları mahremiyetine ahlaki ve dini değerlere dikkat etmeyen, özgürlükçü bireyler olarak tanımlarken, kendisinden bir önceki X kuşağını gelenek görenek ve ahlaki değerlere dikkat eden, sınırları olan ama bir o kadar da sert tutumları olan kişiler olarak tanımlamıştır. Z kuşağı ise, kendisinden önceki kuşakları kendilerine nazaran daha dikkatli, deneyimli, mahremiyet konusunda daha sert, kendi içinde yaşayan kuşak olarak tanımlamıştır. Kendi kuşaklarını ise diğer kuşaklara göre daha bilinçli, teknolojiyi iyi kullanan, hassasiyetler noktasında daha az dikkatli, rahat olarak tanımlamışlardır.

Her kuşağın mensubu olan bireyler kendi kuşağını veyahut diğer kuşakları değerlendirmiş bakış açısı farklılığını ifade etmiştir. Katılımcıların vermiş oldukları cevaplar noktasında aile ve mahremiyete ilişkin kuşaklar arası bakış açısı farklılığını etkileyen faktörleri şu şekilde toplanmıştır:

Tablo 17: Kuşakları Bakış Açılarını Etkileyen Faktörler

Kuşakları Bakış Açılarını Etkileyen Faktörler	X Kuşağı	Y Kuşağı	Z Kuşağı
İnternet,	4	6	3
Normalleştirme,	3	2	1
Sosyal medya	7	8	8

paylaşımları,			
Toplumsal yozlaşma,	2	1	
Çevresel faktörler,			2
Batılılaşma,	2	2	1
Aile tipinin değişmesi,	2		
Yetiştirilme tarzı, Giyim, başkalarına özenme	3	2	1

Konuya ilişkin değerlendirmeleri ise şu şekilde yer almaktadır:

“Gençlerde mahremiyet olgusu, saygı kalmadı, biz değerlere aileye daha önem verirdik. Ama şimdikilerde öyle bir şey yok.” (E27, X)

“Hiçbir zaman bir kuşak bir kuşağa ayak uyduramıyor.” (E5, Y)

Kuşak olgusuna inanmayan X kuşağından bir katılımcı vardır ve düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir.

“Kuşak kavramına inanmadığım için böyle bir farklılık olduğunu da düşünmüyorum. Bu kavramın çok bireysel olduğunu ve genç olup mahremiyetine düşkün insanlar olabileceği gibi yaşlı olup mahremiyet konusunun gereksiz olduğunu düşünen insanların olabileceğini düşünüyorum.” (E24, X)

Kuşakların her biri kendisine göre kendi kuşağını ve kendisi dışındaki kuşakları değerlendirmiştir. Bu konuyla ilgili görüş farklılığından yola çıkarak kuşaklar için yapılan açıklamaların genellemeler üzerine kurulduğunu söylemek mümkündür. Çünkü teknoloji ile iç içe olmayan arasında mesafe koyan Y ve Z kuşağı olabileceği gibi, ileri yaşlarda teknoloji ile tanışıp teknolojinin imkanlarından yararlanan X kuşağı da olabilmektedir. X kuşağından E24’ün açıklaması da bu düşünceleri destekler niteliktedir. Burada üzerinde durulması gereken husus genellemelerden ziyade kuşaklar arasındaki görüş farklılığının nedenini ortaya koyabilmektir. Yapılan araştırmalar ve saha çalışması sonucunda aile ve

mahremiyete ilişkin görüş farklılığının yaşanmasının sebebi kuşak farklılığından ziyade toplumsal değişim ve bunun beraberinde getirdiği düşünsel dönüşümdür. Çünkü her kuşak kendi dönem şartları içerisinde olayları değerlendirmektedir. Bu yüzden biri için anormal gelen bir olay, bir diğeri için normal olabilmektedir. Bu sebeple her dönemde yaşanan durumlar kendi dönem şartları içerisinde değerlendirilmeye tabi olmalıdır.

7.7. Teknolojik Gelişmelere İlişkin Bulgular

	X Kuşağı	Y Kuşağı	Z Kuşağı
Tehdit unsuru	2	2	3
Tehdit unsuru Değil	18	18	17

Katılımcılardan 53 kişi teknolojiyi mahremiyeti tehdit eden ana unsur olarak ifade ederken azınlığın (7 kişi) teknolojinin iyi bir gelişme olduğunu fakat kullanımdan kaynaklı sorunlar yaşandığını ifade ettiği görülmüştür. Tehdit olarak algılanmasının nedenlerini, suiistimal, algı operasyonu, özentilik, süre kısıtlaması olmadan kullanma, her şeye kolay ulaşılabilirlik, aleni ve normalleştirme, tehdit, kışkırtma, psikolojik şiddet aracı, olmayanı oldu gibi gösterme, ahlaki, dini, milli, ailevi değer yitimi olarak açıklamışlardır. Toplumsal gelişim statik değil dinamik bir yapıya sahiptir. Bu sebeple gelişim kaçınılmazdır. Fakat bu gelişimin bireyler üzerindeki bıraktığı etki pozitif yönlü olduğu gibi negatifte olabilmektedir. Bu sebeple bir kısım katılımcının teknolojik gelişmeleri bir tehdit unsuru olarak algılaması normaldir. Teknolojiyi tehdit unsuru olarak gören kuşakların konuya ilişkin bakış açıları şu şekilde yer almaktadır:

“Teknoloji insanı kışkırtıyor, tehlike ve tehdit unsuru olduğu gibi aynı zamanda psikolojik şiddete de sebep.” (E3, Z)

“Teknoloji hayatımızı kolaylaştırırken bir o kadar da mahremiyetimizi gün yüzüne açıyor. Televizyonlarda, tiktoklarda, instagram camiasında aklımızın almadığı şeylerle karşılaşıyoruz” (K29, Y)

Teknolojik gelişmeler ile birlikte bireylerin mahremiyetleri daha görünür hale gelmiş ve bu durum tehdit unsurlarını da beraberinde getirmiştir. Bu tehdit unsurlarının ön plana çıkmasındaki sebepler gözetim, kişisel bilgilere hızlı ve kolay ulaşımıdır. Bu söz konusu durumlar bireylere ait olan bilgilerin çok kolay bir şekilde ifşa olmasına ortam hazırlamaktadır. Aslına bakarsak gözetim olgusunun bu denli hayatımızda yer alması modern zaman için önemli bir dönüm noktasıdır. Gözetim kavramı tarihsel süreç içerisinde hep var olan bir kavramdır. Ancak modern zamanın imkanları gözetim kavramına ortam hazırlamıştır.

Teknolojik gelişmeler, gözetimin her alanda vuku bulmasına hizmet etmektedir (Karakehya & Usluadam , 2016, s. 198). Bilgi çağı olarak adlandırılan ve teknolojinin içinde yaşayan toplum için gözetim ciddi bir tehdit unsurudur. Gözetim olgusunda telefon sinyalleri, kamera ses kayıt cihazları, elektronik veri tabanları, videolar, kameralar, e postalar sosyal medya ön plana çıkmaktadır. Bu ön plana çıkan unsurlar panoptikon olarak isimlendirilmektedir (Yılmaz, 2005, s. 4)

Toplumsal ilerleme bireyler için kaçınılmaz bir gerçekliktir. Çünkü toplum statiklikten ziyade dinamik bir yapıya sahiptir. Bu sebeple tarihsel süreç içerisinde radikal anlamda değişimler yaşanmıştır. Bu durum normal akışın bir parçasıdır. Modernleşme toplumsal anlamda önemli değişimlere ortam hazırlamıştır. Modernleşmenin getirmiş olduğu imkanlardan dolayı gelişen teknoloji faaliyetleri ve internet ağı bireylerin mahremiyetlerini koruyabilmesi çok mümkün gözükmemektedir.

Teknolojinin bu denli hayatımızda olması mahremiyetin korunması noktasındaki endişeleri de beraberinde getirmektedir. Bu yüzden katılımcılara teknolojiyi bir tehdit unsuru olarak algılayıp algılamadıkları yönünde soru sorulmuştur. Bu soru çerçevesinde verilen cevaplar iki yönde olmuştur.

Teknolojinin iyi bir gelişme olduğunu fakat kullanımdan kaynaklı sorunlar yaşandığını ifade eden katılımcımızın ise konuya yönelik düşüncesini *“Biz bu teknolojiyi biz çok fazla hani günah keçisi olarak yükleniyoruz belki ama teknoloji işte sosyal medyalar vesaire bunları aslında yapan bizlerdik yani bunu bize bir alternatif olarak sunmuşlardı biz bunu kabul etmeyebilir dedik biz bunu hani kontrollü bir şekilde kullanmayı da öğrenebilirdik. Yani günah keçisi sadece teknoloji değildir yani biz aslında kendi kendimize ettik bizim Allah’a buradaki belki de şey en büyük özelliği irademizi*

vermesidir diğer varlıklardan ayıran ama biz iradenize çok sahip çıkamıyoruz. Sürü psikoloji şeklinde hareket ediyoruz'' (K4, Y) şeklinde açıklamıştır.

Mahremiyetin değişiminde oldukça önemli yeri olan bilgi ve teknolojik gelişmelerin başta toplumsal, kültürel, sosyal, siyasal alanlar olmak üzere birçok alanda etkisi vardır. Bu araçların gelişmesi sonucu, yazılı ve görsel medya, internet, telefon gözetleme araçlarındaki gelişmeleri meydana getirirken, sosyo kültürel gelişmeler aile yapılarının değişmesine, toplumdaki eğitim seviyesinin artmasına daha özgür bir toplum oluşumu meydana gelmiştir. Bunlara ek olarak ekonomik alandaki gelişimler alım ve pazarlama gücünün artmasına; siyasal alandaki değişimler ise insan yararının daha iyi sağlanabilmesi adına gözetleme olgusunu beraberinde getirmiştir. Bu bahsi geçen konular her ne kadar olumlu değişimler olsa da özel alana müdahale alanı sunduğu için mahremiyet alanlarının sınırlarının gevşemesine sebebiyet vermektedir. Bu sebeple mahremiyet dönüşümünün de çok net bir biçimde gözlemlenebildiğini ortaya çıkartmıştır.

7.8. Din ahlak ve Mahremiyet Çerçevesinden Bulgular

	X Kuşağı	Y Kuşağı	Z Kuşağı
Din ve Ahlak	11	11	9
Din	7	7	10
Ahlak	1	1	1
Vicdan		1	
Dindar Olmayan	1		

Din kavramına genel olarak bakıldığında, dini bir inanış biçimine mensup olan kişilerin, belirli kurallar çerçevesinde yerine getirmesi gereken, ilke, emir ve yasakların bütünü olarak tanımlanmaktadır (Bilgin, 2003, s. 77).

Mahremiyet kavramına ilişkin dini anlamların yüklenmesi aslına bakarsak kelimenin kökünden kaynaklanmaktadır. Din ve ahlakın mahremiyetin üzerinde etkisi var mıdır sorusu yöneltildiğinde verilen cevaplar 5 boyutlu olmuştur.

X kuşağından 11 Y kuşağından 11, Z kuşağından 9 toplamda 31 katılımcı din ve ahlakın mahremiyet üzerinde etkisinin olduğunu ifade ederken, 24 kişi sadece dinin

etkisi olduğunu belirtmiştir. Bunun yanında 3 katılımcı mahremiyetin dinle alakalı olmadığını ancak ahlakla alakalı olabileceğini söylemiştir.

Bu konuda üzerinde durulan bir başka husus ise dini inançları olmayan bir bireyinde mahremiyete ilişkin bir tutumunun olacağı yönündedir. Bu sebeple 1 katılımcı (E8, X) din ve ahlakın etkisi olmadığı yönünde cevap vermiştir. Ayrıca Y kuşağından 1 katılımcı (E5, Y) bu cevaplara ek olarak mahremiyetin din ve ahlaki boyutunun yanında vicdan boyutunu da ele almıştır.

Bu durum, mahremiyetin boyutlarının incelendiği kısımda yer alan mahremiyete ilişkin değer yargıların, tutum ve davranışların, bireylerin kişisel özellikleri, sosyal kültürel çevresinden kaynaklı özelliklerinden de kaynaklanabileceği düşüncesini doğrular niteliktedir.

Din ve ahlakın aile mahremiyeti üzerinde etkisinin olduğunu belirten katılımcıların konuya yönelik düşünceleri şu şekildedir:

“Din ve ahlak bence mahremiyetin temelini oluşturan şeylerden bir tanesi eğer din ve ahlak olmasaydı çoğu insan kendini şey yapamazdı kontrol edemezdi diye düşünüyorum. Çünkü günah haram kavramları mesela bizim için kıymetli burada mesela haram olduğu için ne bileyim başlarını örtüyor insanlar haram olduğu için mesela önüne gelenle seks yapmıyor. Keza Ahlak da topluma göre şekilleniyor.” (K18, Y)

“Din ve ahlak bizim yaşam biçimimizi oluşturur. Bu yüzden aile ve mahremiyet konusundaki her şeyin sınırlayıcıdır.” (K15, Z)

Görüldüğü üzere katılımcılardan bazılarının mahremiyeti din ile ilişkilendirmesi aslında bir yönüyle kelimenin kökeninden kaynaklanmaktadır. Çünkü din mahremiyet noktasında belirli sınırlar getirmekte bu sınırlarla kişilerin mahrem haklarının korunmasını sağlamaktadır.

Din, insanın hayatındaki en dipteki köşelere kadar girmesi ve insana bir dünya görüşü sağladığı için toplumsal hayatı şekillendiren bir olgudur. Din toplumsal yaşamın süreklilik içinde yaşaması için kural koyucu mekanizmadır. Katılımcılarında ifade ettiği gibi “günah, haram, yasak” gibi normların olması mahremiyet çerçevesini çizerek

sınırlarını belirlemektedir. Bu sebeple dinin insan yaşamı ve mahremiyet algısı üzerinde etkisinin olduğu düşünölmektedir.

Aile ve mahremiyet konusunda dinden ziyade ahlakın etkili olduğunu düşünöen katılımcıların bu düşöncelerinin arkasında dindar olup mahremiyete dikkat etmeyen kişilerin olması yatmaktadır. X kuşaağından E10 “*ne dindar hacı hocalar var ama mahremiyete dikkat etmiyor bu yüzden ahlaklı olmak daha önemlidir*” şeklinde diyerek bu düşöncenin arkasında yatan etkeni açıklamıştır.

Katılımcının bu şekilde düşünmesinin temel sebebi, dini anlamda ön plana çıkan kişilerin kendi kişisel çıkarları doğrultusunda dini kötü amaçlar için kullanılması yatmaktadır. Her dinin kendisine göre emir ve yasakları vardır. Kişiler tarafından bunlar değiştirilip esnetilebilecek şeyler değildir.

Din ve ahlakın mahremiyet üzerinde etkisi olmadığını düşünöen katılımcı (E8, X) ise düşöncesini “Ateist olan da mahremiyetine dikkat edebilir. Bunun dinle alakası yok, kişinin kendisiyle alakalı” şeklinde ifade etmiştir.

8. SONUÇ VE ÖNERİLER

Mahremiyet, toplumsal yaşamdaki olayların etkisiyle dinamik bir olgudur. Mahremiyetin bireyin yaşamında tutum ve davranışlarının şekillenmesinde önemli bir unsur olduğunu söyleyebiliriz. Her bireyin kendine yönelik bir mahremiyet anlayışı vardır ve bu mahremiyet anlayışı çerçevesinde hareket etmektedir. Kimine göre bu sınırlar katıyken kimine göre gevşek olabilmektedir. Bu sebeple bu çalışmada her biri için farklı dinamiklerin olduğu kuşakların aile ve mahremiyet anlayışlarını ortaya koyarak kendisinden önce ve sonra gelen nesil ile aralarındaki farklılığı belirlemeye çalıştık. Bu çalışmada 3 kuşağa yer verilmesinin nedeni, geçmiş ve gelecek ile ilgili bilgi alabilmek ve mevcut durumu betimlemektir. Araştırma teorik ve uygulama olarak ikiye ayrılmaktadır.

Teorik kısmının ilk bölümünde Sosyolojinin temel yapı taşını oluşturan aileye ilişkin geniş tanımlamalara yer verilmiştir. Bu tanımlamalara ilave olarak ailenin işlevleri kısmı da yer almaktadır. Her bir kurum toplumsal dinamiğin sürekli olması için bir amaca işaret etmektedir. Kurumların herhangi birinde meydana gelebilecek sorun bütünü etkileyecektir. Aile kurumu da sistemsel devamlılığın sağlanması için önemlidir.

İkinci kısmında ise mahremiyet ilgili kavramsal çerçeve yer almaktadır. Bu başlık altında mahremiyet ile ilgisi olan özel alan ve kamusal alan kavramlarına yer verilmiş olup, ev mahremiyeti, aile mahremiyeti, beden mahremiyeti ve dijital mahremiyetin toplumsal ekseninde dönüşümleri ele alınmaya çalışılmıştır.

Üçüncü kısımda ise dönüşümlerin başlatıcısı olan modernleşme ve postmodernleşme kavramları mahremiyet açısından ele alınırken, dördüncü kısımda kuşak olgusuna değinilmiştir. Çalışmanın beşinci bölümü olan kısımda ise araştırmanın amacı, yöntemi, evren ve örnekleme gibi daha çok metodsal yönleriyle ilgili bilgi verilmiştir. Son kısım ise X-Y ve Z Kuşağında bulunan bireylerin aile ve mahremiyetine ilişkin bulguların yanıtının arandığı kısımdır.

Aile ve mahremiyete ilişkin kuşakların bakış açılarının yer aldığı sonuçlar şu şekildedir:

Aynı dönem içerisinde yaşamış aynı toplumsal olaylara benzer tavır ve tutum sergileyen kuşaklar sadece o dönemin olaylarına göre karakteristik özellik geliştirmemektedir. Global çapta yaşanan olaylar kuşakları etkilediği gibi, yerelde yaşanan olaylarda

kuşakları etkilemektedir. Literatürde yapılan çalışmalar sonucunda kuşak olgusunun daha çok batı kaynaklı olduğu ve yaşam döngüsünde gerçekleşen olayların daha çok kendi toplum yapısını etkilediği düşünülmektedir. Bu açıklamayı örneklememiz gerekirse X kuşağının yaşadığı kırılma noktası olarak Petrol ve Vietnam Krizi, Berlin duvarının yıkılması vb. olaylar referans alınmıştır. Bu olaylar Batı'da cereyan etmiş Türk toplumunu ise dolaylı yollardan etkilemiştir. Bu sebeple araştırma sonucunda yaşanan değişimleri kuşak olgusundan ziyade toplumsal değişim açısından ele alınmasının daha doğru bir yaklaşım olduğunu söyleyebilmemiz mümkündür.

X, Y ve Z kuşağının mahremiyete ilişkin verilen tüm yanıtları incelendiğinde her bir kuşak için ön plana çıkan kavram gizlilik, korunmak ve özel alan kavramlarıdır. X ve Y kuşağı daha çok gizlilik üzerinde duruyorken, Z kuşağı özel alan kavramı üzerinde durmuştur. Katılımcıların vermiş olduğu cevaplarla yukarıdaki literatür kısmında mahremiyete ilişkin bilgiler örtüşmektedir.

Yapılan görüşmeler sonucunda katılımcıların vermiş oldukları cevaplardan elde edilen bilgilere göre mahremiyet kapsamında değerlendirilen unsurların "mahrem olma" derecelerinin birbirinden farklı olduğunu söyleyebilmemiz mümkündür. Ev mahremiyeti, aile mahremiyeti, beden mahremiyeti ve dijital mahremiyet, mahremiyet alanlarının en başta gelen unsurları arasında yer almaktadır.

Mahremiyete ilişkin bakış açısı derecesinin bütün kuşaklar için değiştiğini söyleyebilmemiz mümkün değildir. Çünkü genelde Türk toplumu özelde ise Konya'da yaşayan kişiler için mahremiyet olgusunu oluşturan temel unsurların ve kuşaklar üzerinde etki derecelerinin birbirinden farklı var olduğunu görmekteyiz. Mahremiyet anlayışının kuşaktan kuşağa tümüyle değiştiğini söyleyebilmek mümkün değildir. Burada Türk toplumunun değer yargıları için içine girmektedir.

Mahremiyet algılarının detaylarını öğrenmek için mahremiyetin boyutları olan ev mahremiyeti, aile mahremiyeti ve beden mahremiyetine ilişkin sorular sorulmuştur. Verilen cevaplar doğrultusunda beden mahremiyeti tesettür, din, karşı cinsin görmemesi, özel bölgelerin kapatılması, zarar vermeme/ koruma ve gelenek olmak üzere 6 kod altında temalaştırılırken ; ev mahremiyeti, odalara yüklenen anlam, evin içindeki özel yaşam, perde, eşler arasında yaşananlar, yakınlık derecesine göre 5 farklı kod altında temalaştırılmıştır. Beden mahremiyetinde 3 kuşak için ortak payda karşı

cinsin görmemesi üzerinde olmuştur. Mahremiyeti tesettür üzerinden açıklayan Z kuşağı olmadığı gibi gelenek özelinde açıklayan yalnızca X kuşağı olmuştur. X kuşağının konuyu gelenek bazında açıklamasında geleneklerine bağlı yapıyı benimsemelerinin etkili olduğu düşünülmektedir.

Ev mahremiyeti kategorileştirmeye birlikte yakınlık derecesine ilişkin bir ayırım yapılmıştır. Bu ayırım: Salon, mutfak vb. alanlar herkes tarafından kullanılan yerler olarak belirlenirken, yatak odası, banyo alanları belirli kişiler tarafından kullanılması gereken alanlardır.

Her bir kuşak ev mahremiyetinin korunması için perdenin ortak bir araç olduğunu dile getirmiştir. Perdenin ortak bir araç olarak değerlendirilmesinde yaşanan coğrafyanın kültürel, toplumsal, örf adet ve değerleriyle şekillenen sosyalleşme süreci ile aktarıldığını ve bu minvalde üç kuşak kategorisinde benimsendiğini ifade edebiliriz.

Araştırmaya başlamadan önce ev mahremiyetine yönelik hâkim düşünce evin mahrem alanın dışına çıktığı yönündeydi. Ancak yapılan çalışma sonucunda evin hâlâ önemli bir mahrem alanı olduğu ve korunması gereken bir değer olduğunu sonucuna ulaşılmıştır.

Beden mahremiyeti; tesettür, din, karşı cinsin görmemesi, özel bölgelerin kapatılması, koruma, gelenek olmak üzere 6 kod şeklinde temalaştırıldığı bilgisine yukarıda değinilmişti. Bu bilgilere göre kuşakların beden mahremiyetini önemli bir mahremiyet çeşidi olarak gördükleri ve bu noktada teşhir edilmemesi gerektiği sonucuna ulaşabiliriz. Ancak azınlığı oluşturan Y kuşağındaki kişiler beden mahremiyetinin sınırlarının çevresel faktörlere göre gevşediğini/ gevşettiklerini ifade etmişlerdir.

Katılımcıların beden, ev ve aile mahremiyetini yukarıdaki çerçeve ekseninde açıklaması görüşme formundaki soruların amacına uygun bir biçimde seçildiğini de göstermektedir.

Aile mahremiyeti hususu da her ailenin kendi içinde özel alanının olması çerçevesinde ele alınmıştır. X, Y ve Z kuşağındaki katılımcıların ortak payda da birleştiği nokta saygı ve sınır olgusu olmuştur. Bütün kuşaklar saygı ve sınırın olduğu yerde mahremiyetin korunabileceği bir değer olduğunun altını çizmiştir. Mahremiyete ilişkin ihlallerinde bireylerin sınırlarını tam olarak koruyamaması ve aile üyeleri tarafından sınır ihlalleriyle alakalı olduğu düşünülmektedir. Aile içerisinde saygının olması aile mahremiyeti içindeki özel alanın korunması için önemli bir faktördür.

Kuşakların aile ve mahremiyetlerini korumaya yönelik tedbirler aldığı ve bu noktada mahremiyetin korunması gereken bir değer olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Bazı katılımcılar korunma isteğinin iç güdüsel olduğunu ifade etmişlerdir. Bunu yapmadıkları takdirde ihlallerle karşılaşacaklarını dile getirmesi önemli bir ayrıntı olmuştur. Aile içinde konuşulanların dışarıya aktarılmaması, ev mahremiyetini korumak için perde kullanmaları, teknolojik cihazlara şifre koymaları ve bazı özel durumlarda onların bulunduğu odalarda konuşmamaları, sosyal medya hesabının gizli tutulması, sır, mahrem gibi kavramların aile içinde oturtulmaya çalışılması, güvenli sitelerde istihdam, tesettür, konuşulanlara dikkat etme aldıkları önlemler arasında yer almaktadır.

Mahremiyet olgusu sadece bireyin kendisi için değerlendirilmesi gereken bir durum değildir. Kuşakların her birinin toplum içinde yaşamaları ve diğer insanlara karşı sorumluluğu vardır. Her kuşak başka kişilerin mahremiyetine dikkat ettiğini ifade etmiştir. Hem kendi mahremiyetlerine hem de başkalarının mahremiyetlerine dikkat etmelerinin nedenlerini toplumsal norm, gelenek, sosyal çevre ve dini çerçeveden açıklamışlardır.

Aileye ilişkin mahremiyet kaygısı yaşanıp yaşanmamasına verilen cevaplar bireysel ve toplumsal yöndedir. Kuşaklar internet, sosyal medya, toplumsal yozlaşma, çevresel faktörler, batılılaşma, geleneksel aileden çekirdek aileye geçiş, özenme gibi faktörlerin aile mahremiyetini olumsuz anlamda etkilendiğini bu yüzden de konuya ilişkin kaygı beslediklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca kuşakların hepsi sosyal medyayı gözetim ve gözetleme aracı olarak nitelendirmiştir.

Katılımcıların vermiş oldukları yanıtlar sonucunda teknolojik gelişmeleri iki yönlü değerlendirdikleri ortaya çıkmıştır. Çoğunluğun oluşturduğu kısım teknolojik gelişmeleri bir tehdit unsuru olarak değerlendirmiş ve ihlallerin kaygıların sebeplerinin teknolojik gelişmelerden kaynaklı olduğunu ifade etmiştir. Azınlık ise teknolojik gelişmelerin toplumsal anlamda önemli bir gelişme olduğunu insanların ona ayak uyduramadıklarını dile getirmiştir.

Din bir insanın hayatında sınır ve kural koyucu mekanizmadır. Çünkü toplumsal ahlak dine göre şekillenen bir unsurdur. Kuşakların verdiği yanıtlar doğrultusunda din ve ahlakın aile mahremiyeti açısından önemli bir unsur olduğu sonucuna ulaşılmış, ahlak ve mahremiyetin doğma sebebi olarak din ele alınmıştır.

Buna ek olarak buradan çıkarılan bir başka sonuç ise, dini inancı olmayan bir kişinin de mahremiyet duygusunu benimseyeceği, mahremiyet duygusunun şekillenmesinde kültürün önemli olduğudur. Bu durum mahremiyet başlığı altında incelediğimiz tavır, tutum, davranış, statü, sosyal çevre, kültür vb. özelliklerin mahremiyet üzerinde etkili olduğu düşüncesini doğrulamaktadır.

Yeni nesil olarak değerlendirilen Z kuşağında bir dönüşümün olduğu doğrudur. Ancak bu durumu yalnızca kuşak zemininde incelememiz doğru olmayacaktır. Çünkü kuşak ile birlikte burada işin içine farklı dinamiklerde girmektedir. Ayrıca gençlik ile ilgili tartışmalar sadece günümüze ait tartışmaları barındırmamaktadır. Bundan yüzyıllar öncesinde yaşayan filozoflar dahi kendi döneminin gençlerini ‘bizlere, büyüklere karşı saygılı olmayı, ağır başlı davranmayı öğretmişlerdi. Şimdiki gençler kuralları boş veriyorlar. Çok duyarsız ve beklemeyi bilmiyorlar’ şeklinde eleştirmiştir. Buradaki tartışmaların çok yönlü olduğu düşünülmektedir. Evet bir değişimin söz konusu olduğu göz ardı edilemez ancak bu durum sadece yeni nesille anlaşılacak bir mevzu değildir. Çok daha ötesine geçilmesine ihtiyaç vardır.

Aile kendi iç bağımsızlığı olan özel bir alandır. Ailenin kamusal alan dışında farklı bir özel alanı vardır ve bu durum farklı fonksiyonlara sahip olmasına imkân tanımaktadır.

Aile bir yönüyle ilişkiler yumağıdır. Aile kurumuna ilişkin pek çok problemin kökeninde eskisi gibi özel alanın kalmaması yatmaktadır. Çünkü geleneksel toplumlarda ailenin gerçek anlamda bir özel alanı vardır ve herkes aile dendiğinde bütün ilişkiler yumağını temsil etmektedir. Dert, sorun, iyi, kötü gün gibi durumlar ailenin iç yumağının önemli temsilcileri arasında yer almaktadır. Modern toplumla birlikte ailenin bu işlevleri sorunlu olmaya başlamış ve bu sorunun temelinde özel alanın korunamaması ciddi rol almıştır. Bugün televizyon denilen olgunun insan hayatında kendisini her alanda hissettirmesi sonucu yayınlanan ve özellikle gündüz kuşakları adı altında sunulan programlar mahremiyetin yerlerde olduğunun somut bir göstergesidir. Bu programlardan kaynaklı olarak bireylerin duyduklarında bile rahatsız olabilecekleri konular bütün insanların önünde kamuoyuyla paylaşılır hale gelmektedir. Bunun bir yansıması olarak utanç ve hayâ duygusu kaybolmakta ve normallik algısında değişiklikler meydana gelmektedir. Bunlar da sınırların ihlal edilmesine zemin hazırlamaktadır.

Aile içi iletişimin sisteminin oluşması aile içi bağımlılığı ve bunun doğrudan bir sonucu olan mahremiyeti de etkilemektedir. Evin kamusal alana açılmasına sebebiyet veren birçok unsur vardır. Bunların başında televizyon, internet, diziler gelmektedir. Evin ortasındaki büyük televizyon kamuyu alıp eve getiren en temel araçtır. Aslına bakarsak bu araçlar fiziki olarak hayatımızda yer almasalar da sanal olarak hayatımızın tam merkezinde yerlerini almaktadır.

Hülasa, filozof Herakleitosun dediği gibi “değişmeyen tek şey değişimin kendisidir.” Toplum var olduğu sürece değişim kaçınılmaz bir gerçekliktir. Önemli olan bu değişime bizlerin nasıl ayak uydurduğu ve nasıl baş etme mekanizması geliştirdiğimizdir.

Bu sebeple konuyla ilgili yapılacak çözümlerin en başında aile bireyleri arasında ünsiyet kurulması yer almaktadır.

Aile kadın ve erkeği ortak bir alanda tutmaktır. Sağlıklı aile örneklerinde kadın ve erkeğin tek bir varlık olarak hareket emesi gözlemlenmektedir. Bu yüzden aile müdahaleye açık hale getirilmemeli, aile birlikteliğinin korunması için ortak hareket edilmelidir.

Aile ve mahremiyet konusu sağlam temellere oturtulacak bir husustur bu sebeple verilen eğitimler çok önemlidir. Bu konuda bireysel ve toplumsal bazda görev düşmektedir.

Bu araştırma Konya ilinde yaşayan X, Y ve Z kuşaklarında yer alan 60 birey ile görüşme yapılarak uygulanmıştır. Konya ilinin iç dinamikleriyle bir başka ilin dinamikleri, yapısı, hayat tarzı birbirinden farklılık göstermektedir. Bu yüzden araştırmanın başka illerde bulunan bireylerle yapılması kıyaslama açısından daha iyi olabileceği düşünülmektedir.

Aile ve Mahremiyete ilişkin internet ve sosyal medyanın ciddi etkilerinin olduğu tespit edilmiştir. Bu sebeple bireysel ve toplumsal bazda ihlallerin yaşanmaması, mahremiyetin korunması “sınır” ve “mesafenin” korunmasıyla alakalıdır. Sosyal ağlarda sınır ve mesafenin korunması bilinçlenme ile korunabileceği düşünülmektedir.

Araştırmacıların vermiş olduğu cevaplar doğrultusunda mahremiyete yönelik bir farkındalıklarının olduğu düşünülmektedir. Ancak her ne kadar bu düşünce yapısına sahip olsalar da eylem noktasında eksik oldukları durumlara rastlanılmıştır. Bu yüzden

aile ve mahremiyet konusunun önemli olduğu sadece söz biçimde anlatılmamalı, uygulama noktasında destekleyici bilgiler sunulmalıdır.

Bir başka öneri ise kuşakların birbirlerine ilişkin sergiledikleri tavır kuşkucu ve sert olmaktan ziyade kapsayıcı ve kabul edilir düzeyde olmalıdır. Çünkü her dönemin kendi içinde farklı dinamikleri vardır. Bu sebeple kendi dönem şartlarıyla değerlendirmeye tabi olmalıdır. Örneğin X kuşağında yaşayan kişilerin yaşamış olduğu olay ve değer yargıları diğer kuşaklar için aynı olmayabilmektedir. O dönem ile bu dönem arasında radikal değişimler meydana gelmiştir. Bu yüzden birden çok değişkeni göz ederek değerlendirmeler yapılmalıdır.

Bu konuyla ilgili yapılan diğer çalışmalar incelendiğinde genel olarak anket yönteminin kullanıldığı görülmüştür. Anket yönteminde iki ya da daha fazla kişiye ulaşabilmek mümkün olmamakla birlikte sorgulanan konu hakkında derinlemesine bilgi edilememektedir. Derinlemesine bilgi elde edebilmek adına bu çalışmada mülakat tekniği kullanılmıştır. İçerik analiziyle katılımcıların anlam dünyalarının açığa çıkartılması hedeflenmiştir. Konuyla ilgili daha sonra yapılacak çalışmalarda hem nitel hem de nicel yöntemin ikisinin birlikte kullanılması araştırmanın alanını genişletecektir. Böylelikle daha fazla kişiye ulaşarak daha detaylı bilgilere ulaşma olanağı sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

Acar, Ali, (1990), Türk Aile Yapısı ve Kızılcahamam Aile Yapısı Üzerine Bir Araştırma, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Acılar, A., & Mersin, S. (2015). Üniversite Öğrencilerinin Facebook Kullanımı İle Mahremiyet Kaygısı Arasındaki İlişki. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(54), 103–114.

Adıgüzel, O., Batur , Z., & Ekşili , N. (2014). Kuşakların Değişme Yüzü Ve Y Kuşağı İle Ortaya Çıkan Yeni Çalışma Tarzı: Mobil Yakalılar. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(19), s. 165-182.

Aktaş, C. (1995). *Mahremiyetin Tükenişi* . İstanbul : Nehir Yayınları .

Albayrak, Ş. (2022). Mahremiyet ve Düşündürdükleri . T. A. Müdürlüğü içinde, *Tüm Yönleriyle Mahremiyet* (s. 6-643). Ankara .

Altay, D. (2004). Kadın ve Erkek Yazarda Farklı Mahremiyet Yaşantılarının Mekân Kullanımı ve Toplumsal Cinsiyet Algısı İle İlişkilendirilerek İncelenmesi. İzmir: Ege Üniversitesi Kadın Çalışmaları Anabilim dalı.

Altun, F. (2017). *Modernleşme Kuramı: Eleştirel Bir Giriş* . İstanbul: İnsan Yayınları .

Altuntuğ, Nevriye. “Tüketimin İşlevselliği: Pazarlamada Devrim ya da Devrimlerin Pazarlanması”, içinde: 11.Ulusal İşletmecilik Kongresi Bildiri Kitabı, Konya, 2012, ss. 866-868.

Altundağ, N. (2012). Kuşaktan Kuşağa Tüketim Olgusu ve Geleceğin Tüketici Profili. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 4(1), 203-2012.

Aman, F. (2017, Ocak- Haziran). Sosyoloji Teorilerine Aktörler-Faktörler Bağlamında Bir Bakış Denemesi. *Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 17-28.

Aries, P., & Duby , G. (2006). *Özel Hayatın Tarihi Roma İmparatorluğu'ndan 1000 Yılına* (Cilt 1). (Ç. T. Ilgaz, Dü.) İstanbul .

Askeroğlu, E. D., & Ersöz Karakulakoğlu , S. (2019, Mart). Geleneksel Medyadan Yeni Medyaya Geçiş Sürecinde Değişen Gazetecilik "Yurттаş Gazeteciliği": Kuşaklar Üzerine Bir Araştırma. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi* , 508-536.

Aslan, K. (2002). Değişen Toplumda Aile ve Çocuk Eğitiminde Sorunlar. *Ege Eğitim Dergisi*(1), 2533.

Aslanyürek, M. (2016). İnternet ve Sosyal Medya Kullanıcılarının İnternet Güvenliği ve Çevrimiçi Gizlilik İle İlgili Kanaatleri ve Farkındalıkları. *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 3(1), 80–106.

Aydın, G., & Başol , O. (2014, Aralık). X ve Y Kuşağı: Çalışmanın Anlamında Bir Değişme Var Mı ? *Electronic Journal of Vocational Colleges*, s. 1-15.

Aydın, M. (2009). Mahremiyet ve Örtünmenin Dönüşümü. *Eskiyeni* (12), 61-67.

Aydın, M. (2013). Aile ve Din / İslam. *Sistemik Aile Sosyolojisi* (s. 315-333). içinde Konya: Çizgi Kitapevi.

Aydın, M. (2020). Kültür Sosyolojisinin Temel Kavramları. K. Ed:Alver, & N. Doğan içinde, *Kültür Sosyolojisi*. Konya: Çizgi Kitapevi.

Aydemir, M. A., & Tecim , E. (2012). Türk Toplumunda Aile ve Dinin Sosyal Sermaye Potansiyeli. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(28), 43-59.

Bakırtaş, H., Divanoğlu , S., & Cemil , A. (2019). *Y Kuşağı Farkı Ne ? Neyi ? Niçin, Nasıl Alır ya da Aldır ?* . Bursa : Ekin Kitabevi Yayınları .

Baran., M. (2014). *Y Kuşağının Zorunlu Askerlik Hizmetinden Beklentilerinin Analizi*. İstanbul: Stratejik Araştırmalar Enstitüsü.

Barbarasoğlu, F. (2015). *Şov ve Mahrem* . İstanbul : Profil Yayınevi .

Bayer, A. (2013). *Değişen Toplumsal Yapıda Aile* (Cilt IV). Şırnak: Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi .

Bayhan, V. (2016). Gençlik ve Kuşaklar: Kuşaklara Göre Gençliğin Değer ve Davranışları . E. M. Zencirkıran içinde, *Davranış Bilimleri* . Bursa : Dora Yayınları .

Bayram, Y. (2006). *Toplumsallaşma Süreci İçerisinde Aile ve Kültür: İran Örneği*. İstanbul: Marmara Üniversitesi / Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü.

Bağlı, M. (2011). *Modernleşme Bilinç ve Mahremiyet*. İstanbul: Yarı Yayınları.

Bekman, Ö. G. (2021). *Yöneticilerin Z Kuşağından Beklentileri ve Z Kuşağının İş Yaşama Beklentileri*. Yüksek Lisans , Maltepe Üniversitesi Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı , İstanbul.

Berkup, S. B. (2015). *Sosyal Ağlarda Bireysel Mahremiyet Paylaşımı: X ve Y Kuşakları Arasında Karşılaştırılmalı Bir Analiz*. İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Bilgili, A. (1993). *Avrupa Topluluğu İle Bütünleşme Sürecinde Türk Aile Yapısı*. İstanbul: Mimar Sinan Üniversitesi.
- Bilgin, A. (2003). Din, Dindar, Dindarlık: Özeleştiril Bir Değerlendirme. *Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2), 75-84.
- Budak, H. (2016). *Yeni Çağ Yeni Medya ve Mahremiyetin Yeni Sınırları*. Selçuk Üniversitesi , Sosyoloji Anabilim Dalı . Konya : Sosyal Bilimler Enstitüsü .
- Budak, H. (2018). Sosyal Medya İletişiminde Mahremiyetin Serüveni. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 146-170.
- Budak, H. (2022). Değişen Değerler Dünyasında Gençlik ve Mahremiyet Eğitimi . T. C. Bakanlığı içinde, *Tüm Yönleriyle Mahremiyet* . Ankara.
- Canan, İ. (2009). *Aile İçi Eğitim* . İstanbul : Gül Yurdu Yayınları .
- Çakır, S. (2019). *Bir Kurum Olarak Ailenin Dini İşlevi*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi.
- Çanakçıoğlu, S. (2022). *Y Jenerasyonunun İnsan Kaynakları Üzerindeki Sosyo-Ekonomik Değerlendirmesi ve 10 Yıllık Projeksiyonu*. İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi.
- Çekiç, S. (2021). *İslam Hukukunda Mahremiyet ve Sosyal Medya* . Ankara : Türkiye Diyanet Vakfı .
- Çelik, H. (2020). *Cam Tavan Algısının Farklı Kuşaklar Açısından Değerlendirilmesi: X, Y ve Z Kuşakları İle Bir Çalışma*. İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi.
- Çelikoğlu, N. (2007). *Türkiye'de Üniversite Gençliğinde Mahremiyetin Dönüşümü*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çetin, C., & Karalar , S. (2016). X, Y ve Z Kuşağı Öğrencilerin Çok Yönlü ve Sınırsız Kariyer Alguları Üzerine Bir Araştırma. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 14(28), 157-197.
- Çimen, L. K. (2022). Kadın ve Mahremiyet . T. C. Bakanlığı içinde, *Tüm Yönleriyle Mahremiyet* . Ankara .
- Dam, H. (2008). Öğrencinin Okul Başarısında Aile Faktörü. *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 7(14), 75-99.
- Demir, Z. N. (2021). *Mahremiyet Algısı Ölçeği Geliştirme Çalışması*. Yüksek Lisans , Biruni Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü , istanbul.
- Demirkıran, H. (2018, Ağustos 24). *Mutlu Bir Aile Yaratmak İçin: Aile İhtiyaçlarının Karşılanması*. Mayıs 18, 2021 tarihinde Devrim Web Sitesi:

<http://www.devrimgazetesi.com.tr/mutlu-bir-aile-yaratmak-icin-aile- ihtiyaclarinin-karsilanmasi/> adresinden alındı

Deneçli, C., & Sevda Deneçli . (2012). Nabza Göre Şerbet, Kuşağa Göre Etkinlik: Eğlencenin Pazarlaması ve Kuşaklar. *Pazarlama ve İletişim Kültürü Dergisi*(2).

Deniz, L., & Tutkun Ünal , A. (2019, Haziran). Sosyal Medya Çağında Kuşakların Sosyal Medya Kullanımı ve Değerlerine Yönelik Bir Dizi Ölçek Geliştirme Çalışması. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 11(18), 1027-1057.

Dere, Z. (2022). Dijital Yerlilerin Sosyal Medyadaki Mahremiyet Algısı. Z kuşağı, *Sosyal Medya ve Mahremiyet Gençlik Sempozyumu* (s. 109-123). Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları.

Dereli, M. D. (2022). Mahremiyetin Dönüşümünün Dini Hayata Etkisi. T. C. Bakanlığı içinde, *Tüm Yönleriyle Mahremiyet* . Ankara .

Duman, M. Z. (2021). Üniversitede Okuyan Z Kuşağının Değişen Aile Algısı ve Aile İçi İlişkilerde Yaşadığı Sorunlar. *Sosyolojik Bağlam Dergisi*, 20 (36), 20-36.

Düzgüner, S. (2022). Mahremiyetin Tanımı, Sınırlandırılması ve Boyutları . T. C. Bakanlığı içinde, *Tüm Yönleriyle Mahremiyet* . Ankara.

Elias, N. (2017). *Uygarlık Süreci Sosyo- Oluşumsal ve Psiko- Oluşumsal İncelemeler Cilt 2*. (E. Özbek, Dü.) istanbul: İletişim Yayınları.

Eker, I. (2019). *Aile İhtiyaçlarının İncelenmesi* . Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Erdem, H. (2015). Mahremiyet, İffet ve Haya İlişkisi. *Din, Gelenek ve Ahlak Bağlamında Mahremiyet Algıları Sempozyumu* (s. 53-66). Ordu: Ordu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi.

Erol, P. Ö., & Arslan Cansever , B. (2016). Çocuğun Dinsel Toplumsallaşma Sürecinin Aile Kurumu Bağlamında İncelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(42), 1133-1139.

Ersöz, A. G. (2015). Özel Alan Kamusal Alan Dikatomisi: Kadınlığın Doğası ve Kamusal Alandan Dışlanmışlığı. *Sosyoloji Araştırmalar Dergisi*(18), 80-102.

Ersoy, R. H. (2012). *Modernleşme ve Mahremiyetin Dönüşümü* . İstanbul : Kum Saati Yayınları .

Eyce, B. (2020). Tarihten Günümüze Türk Aile Yapısı. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*(4).

Fetullahoğlu, R. N. (2021). *Sosyal Medyada Mahremiyet*. Bursa: Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı.

Gökçe, B. (1990). Aile ve Aile Tipleri Üzerine Bir İnceleme . *Hacettepe Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi* , 46-67.

Giddens, A. (1996). *Modernliğin Sonuçları*. (E. Kuşdil, Dü.) İstanbul : Ayrıntı Yayınları .

Giddens, A. (2018). *Mahremiyetin Dönüşümü* . İstanbul : Ayrıntı Yayınları .

Girgin, Ö. A., & Gönal , S. (2020). Çocuğun Kişisel Verilerinin Sosyal Medyada Ebeveyn Tarafından Paylaşılmasının Hukuki Sonuçları. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* (44), 99-128.

Girişken, N. (1974). Çocuk Eğitiminde Ailenin Etkisi. 5(2-3), 142-160 .

Gökalp, Ziya, (1978), Makaleler 1X, Hz.: Şevket Beysanoğlu, İstanbul.

Göle, N. (2016). *Modern Mahrem: Medeniyet ve Örtünme* . İstanbul : Metis Yayıncılık .

Global Web Index, Global Trends Among Gen Z Report, June 2019

Gültekin, M. (2007). Charles Baudelaire ve Modernizm. *Elektronik sosyal Bilimler Dergisi*, 6(19), 82-94.

Gündüz, O. (2015). Toplumsal Değişme ve Mahremiyet Algısı. *Din, Gelenek ve Ahlak Bağlamında Mahremiyet Algıları Sempozyumu* (s. 307-319). Ordu: Ordu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi.

Güneş, A. (2017). Cinsel İstismar Olgusu ve Mahremiyet Eğitimi. *İnsan & Toplum*, 7(2), 45-70.

Gündüz, O. (2016). Toplumsal Değişme ve Mahremiyet Algısı. 1. Cilt Ünal, Y. Ve diğerleri (ed.), *Din, Gelenek ve Ahlak Bağlamında Mahremiyet Algıları Sempozyumu* içinde (s.307-319). Samsun: ORİV Yayınları

Gürbüz, S., & Şahin , F. (2018). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri Felsefe-Yöntem- Analiz* . Ankara: Seçkin .

İnan, M. (2008). Mahremiyet Kişiyeye Özel Alan Tartışmaları. *Sakarya Üniversitesi ilahiyat Fakültesi*(18), 203-209.

İnce, F. (2018). *Kuşaklar Arası Etkin İletişim ve Davranış*. Konya : Eğitim Yayınevi .

İnce, F. (2018). Z Kuşağının Girişimcilik Eğilimi: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(32), 105-113.

Kahraman, A. (2022). Fikhi Perspektiften Mahremiyet . T. C. Bakanlığı içinde, *Tüm Yönleriyle Mahremiyet* (s. 469-491). Ankara .

Kaplan, B. T., & H. Çarıkçı , İ. (2018). İş Dünyasında Jenerasyonlar: X, Y ve Z Jenerasyonları Üzerine Kavramsal Bir İnceleme. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 04(01), 25-32.

Karaaslan, S. 2014, Kuşaklararası Farklılıkları Örgütler Üzerinden Anlamak: Bir Alan Araştırması. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Kara, B. (2018). Türkiye'de Aile Yapısının Değişimine Etki Eden Dinamikler. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, 40, 374-385.

Karakehya, H., & Usluadam , A. K. (2016). Neden Gözetl(en)iyoruz. *Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* , 2(3), 187-200.

Kargın, S. (2021). *Nilüfer Göle 'de Modernleşme ve Dönüşen Mahremiyet*. Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyoloji Anabilim Dalı . Afyon: Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Karlı, E. (2019). Modernleşme Sürecinde Çözülen Aile Yapısı ve Kadının Yeniden İnşası. *Uluslararası Hukuk ve Sosyal Bilim Araştırmaları Dergisi*, 1(1), s. 1-14.

Kayan, E. (2020, Haziran 13). *Aile Kurumunun Toplumsal İşlevi*. Temmuz 2022 tarihinde Sosyologer: <https://www.sosyologer.com> adresinden alındı

Keleş, H. N. (2011). Y Kuşağı Çalışanlarının Motivasyon Profillerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma. 3(2).

Keeping Up With Gen Z, Fall 2019

Kılıç, E. (2018). Aile ve Din Bağlamında Kurandaki Mahremiyet Tasavvuru. *Journal Of Analytic Divinity* , 2(1), 54-81.

Kır, İ. (2011). *Toplumsal Bir Kurum Olarak Ailenin İşlevi* (Cilt 10). Kahramanmaraş: Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi.

Kır, İbrahim, (2010), "Eğitimin Toplumsal Temelleri" Eğitim Bilimine Giriş, Edt. Fatih Töremen, İstanbul: İdeal Kültür Yayıncılık.

Köksal Eğilmez, Cemile Funda, (2008), Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Ailenin Eğitime Katılımı (Kocaeli'nde Beş Anaokulunda Yapılan Araştırma), Adapazarı: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Lokke, E. (2018). *Mahremiyet Dijital Toplumda Özel Hayat* . İstanbul : Koç Üniversitesi Yayınları .

Lyon, D. (2018). *Gözetlenen Toplum: Günlük Hayatı Kontrol Etmek*. İstanbul : Kalkedon Yayınları .

Martı, H. (2009). Hz. Peygamber'in Hadislerinde Bir Değer Simgesi Olarak Beden Mahremiyeti. *Marife*(2), 9-23.

Meral Özbek, "Kamusal Alanın Sınırları", Meral Özbek (ed.), *Kamusal Alan içinde (19-89)*, İstanbul: Hil Yay., 2004, s. 1-912

Newman, David (2013). *Sosyoloji Günlük Yaşamın Mimarisini Keşfetmek*. (A. Arslan, Çev.) Ankara : Nobel Yayınları

Öğüt, S. (2003). *Mahrem* (Cilt 27). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi.

Özçay, S. (2015). *X ve Y Kuşak Çalışanlarının Birbirlerine İlişkin Algularının İletişimlerine Etkileri (Bir Kamu Kurumu Örneği)*. Ankara: Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Özgüven, İ. (2000). *Evlilik ve Aile Terapisi*. Ankara: Psikolojik Danışma Rehberlik Eğitim Merkezi Yayını

Özgül, G. E. (2012). Bir Görme Biçimi Olarak Yeni Medya: Kamusal Bir Alan İmkanının Araştırılması. *26 (7)*, 4526-4547.

Öztekin, H., & Öztekin , A. (2010). Modernleşme- Mahremiyet İlişkisi ve Siber Mekanda Mahremiyetin Aleniyete Dönüşmesi. *e- Journal Of New World Sciences Academy*, 5(3), 526-540.

Öztürk, A. (2015). *Yeni Medya Araçlarının Mahremiyet Algısındaki Dönüşüme Etkisi*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Paçaoğlu, B. (2018). *Üç Farklı Kuşaktaki Evli Kadın ve Erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları ve Aile İşlevleri Arasındaki İlişki*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Pala, İ. (2019). *Türkiye'de Kentleşme Tecrübesiyle Dindar Kadının Değişen Mahremiyet Algısı*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Pehlivan, O. (2017). *Aile Tanımı ve İlişkilerinin Toplumsal Olarak İnşası*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Poloma, M. M. (2017). *Çağdaş Sosyoloji Kuramları*. (H. Erbaş, Dü.) Ankara: Palme Yayıncılık.

Reeves, TC, & Oh, E. (2008). Kuşak farkları. Eğitim iletişimi ve teknolojisi üzerine araştırma el kitabı, 3, 295-303.

Sarı, A. (2022). *Sosyal Medya Kullanımının Z Kuşağı Üzerindeki Bağımlılık Yansımaları*. Sakarya Üniversitesi , Sosyal Bilimler Enstitüsü . Sakarya : İletişim Bilimleri Anabilim Dalı

Sarıbay, A. Y. (2001). *Postmodernite, Sivil Toplum ve İslam* . İstanbul : Alfa Yayınları .

Sayın, Ö. (1990). *Aile Sosyolojisi*. İzmir : Ege Üniversitesi .

Selman, A. (2018). Aile-Din İlişkisi ve Aile İçi Roller. *Akademia Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(1), 13-20.

Sezen, A., & Erden , M. (2018, Nisan). Mahremiyetin Psiko-Sosyal Yansımaları. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(20), 83-92.

Simavoğlu, F. (2019). *Dijital Medya Reklamlarının Z Jenerasyonunun Çevrimiçi Satın Alma Davranışları Üzerindeki Rolü*. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Swingewood, A. (1998). *Sosyolojik Düşüncenin Kısa Tarihi*. (O. Akınhay, Dü.) Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Söğüt, S. (2003) Mahrem. *DİA*, içinde (Cilt 27,388-389)

Şahin, Ç. (2013). Verilerin Analizi . E. Kıncal içinde, *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* . Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık .

Şahin, M. (2019). Kültür Değişimleri ve Eğitim. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 5(3), 458-466.

Şan, Ş. (2018). *Medya İletileri Perspektifinden Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne Giriş Süreci ile X,Y,Z Kuşaklarının Birliğe Bakış Açılarının ve Tutumlarının Değerlendirilmesi*. Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı.

Şenbir, H. (2004). *Z Son İnsan mı?* İstanbul: Okyanus Yayınları.

TBMM. (1982). *Türkiye Cumhuriyeti Anayasası* (Cilt 22). Ankara.

Taş, Y., Mehmet Demirdöğmez , & Mahmut Küçüköğlü . (2017). Geleceğimiz Olan Z Kuşağının Çalışma Hayatına Muhtemel Etkileri. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 7(13), 1031- 1048.

Tavukçuoğlu, M. (2002). Okul Öncesi Çocğunun Eğitiminde Din Duygusu ve Din Eğitimi. *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*(14), 51-63.

Tekin, M. (2022). Beden ve Mahremiyet . T. C. Bakanlığı içinde, *Tüm Yönleriyle Mahremiyet* . Ankara .

- Tezcan, M. (1985). *Eğitim Sosyolojisi* . Ankara : Ankara Üniversitesi Basımevi .
- Tezcan, M. (1997). *Eğitim Sosyolojisi*. Ankara: Zirve Ofset.
- Toruntay, H. (2011). *Takım Rollerini Çalışması: X ve Y Kuşağı Üzerinde Karşılaştırmalı Bir Araştırma*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Turan, Y. (2015). İletişim Araçlarının Mahremiyet Algısını Şekillendirmedeki Rolül . *Din, Gelenek ve Ahlak Bağlamında Mahremiyet Alguları Sempozyumu* (s. 11-33). ordu : Ordu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi .
- Tükek, E. (2017). *X ve Y Kuşaklarının İşveren Markası ve Örgüt İçi İletişimine Yönelik Alguları: Aile İşletmesi Örneği*. İstanbul: Kadir Kas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tekin, M. (2013). Dinlerin Perspektifinden Aile Kurumu, Aile Sosyolojisi içinde, ed: K. Canatan ve E.Yıldırım. İstanbul: Açılım Kitap, 235-355.
- Türk Dil Kurumu, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&guid=TDK.GTS.54d27b04884ab3.66246178 (20.07.2022)
- Uğurluoğlu, B. (2020). *Kişisel Özelliklere Göre Jenerasyon Belirlenmesi ve İş Beklentilerinin Karşılaştırılması*. Fen Bilimleri Enstitüsü . İstanbul: Endüstri Mühendisliği Anabilim Dalı.
- Ulutaş, E. (2013). Aile- Ekonomi İlişkisi . E. M. Aydın içinde, *Sistemik Aile Sosyolojisi* (s. 335-355). Konya : Çizgi Kitapevi .
- Usta, İ. (2016). *Y Kuşağının Kişilik Özelliklerinin Kariyer Eğilimine Etkisi Üzerine Bir Araştırma*. İstanbul: Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ünal, M. (2017). *Z ve Z Kuşaklarının Yönetimi* . İstanbul : Beta Yayınları .
- Vatandaş, S. (2020). Mahremiyetin Dönüşümü ve İletişim Araçları. *Humanitas Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(16), 437-458.
- Vatandaş, S. (2020). Mahremiyetin Dönüşümü ve İletişim Araçları. *HUMANITAS- Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 (16), 437-458.
- Yabancı, C., Akça , F., & Ulutaş , E. (2018). Çevrimiçi Mahremiyet Kaygısı ve Duygusal Zeka Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Connectist: Istanbul University Journal Of Communicatinon Sciences*(54), 191-218.
- Yaşar, G. A. (2011). Ortaçağdan Günümüze "Modernite": Doğuşu ve Doğası. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(7), 10-26.
- Yazıcı, M. (2014). Değerler ve Toplumsal Yapıda Sosyal Değerlerin Yeri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(1), 209-223.

Yeşil, R. (2013). Nicel ve Nitel Araştırma Yöntemleri . E. R. Kılcal içinde, *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* . Ankara : Nobel Akademik Yayıncılık .

Yıldırım, A.ve Şimşek, H. (2000). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Ankara: Seçkin Yayıncılık

Yıldırım, M. (2010). Modernizm, Postmodernizm ve Kamu Yönetimi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(1), 703-719.

Yılmaz, F. (2000). XVI. Yüzyıl Osmanlı Toplumunda Mahremiyetin Sınırlarına Dair. *Toplum ve Bilim*, 92-110.

Yılmaz, G. (2005). Elektronik Performans İzleme Sistemlerinin Çalışanları ve İşletmeler Üzerindeki Etkileri. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(7), 1-19.

Yüksekbilgili Zeki, Türk Tipi Y Kuşağı, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi har 2013, cilt 12, sayı 45, s.342-353.

Yüksel, M. (2003). Modernleşme ve Mahremiyet. *Kültür ve İletişim*, 6(1), 75-108.

Yüksel, S. (2021). *Mahremiyet Eğitiminde Ailelerin Düşünceleri Samsun Örneği*. Samsun: On Dokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü eğitim Enstitüsü.

Yörükkan, T. (2008). Bir İlişki Düzenleme Süreci Olarak Mahremiyet. *TİSK Akademi*, 3(6), 128-180.

Zencirkıran, M. (2017). *Sosyoloji* . Bursa : Dora Yayınevi .

Zengin, M. O., & Zengin , i. (2015). Facebook'ta güvenlik Davranışı ve Mahremiyet Kaygısı: İstanbulda Yaşayan Kullanılara İlişkin Bir Araştırma. *Uluslararası Hakemli İletişim ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*(6).

Zijdeveld, A. (2010). *Klişelerin Diktatörlüğü*. (K. Canatan, Dü.) İstanbul: Açılım Kitap.

EK 1. BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ OLUR FORMU

Değerli katılımcılar,

2021-2022 Yüksek Lisans Bitirme Tezim kapsamında hazırladığım bu çalışmanın amacı değişen toplum yapısıyla beraber ailenin dönüşümü ve bu dönüşümün bir yansıması olan mahremiyete ilişkin paradigma değişiminin incelenmesidir.

Bu kapsamda aynı ailede bulunan X-Y ve Z Kuşağının aile ve mahremiyete bakış açısı karşılaştırılmalı olarak incelenecek olup, bir kuşak analizi yapılacaktır.

Çalışmanın amacı tamamen bir bilimsel veri sunmak olup, herhangi bir başka amaç için kullanılmayacaktır. Bu yüzden samimiyet ve içtenlikle vereceğiniz cevaplar çalışmam için önem arz edecektir.

Çalışmaya ilişkin verilerin elde edilebilmesi için görüşme kayıt altına alınacaktır. Sizden kişisel bilgileriniz istenmeyecek olup yalnızca demografik bilgileriniz istenecektir.

Görüşmeye devam etmek istemediğiniz takdirde ses kaydı durdurulacak olup, görüşme sonlandırılacaktır.

Kabul ediyorum

Tarih

EK 2.YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU

I. Bölüm (Demografik Bilgiler)

- 1.Yaşınız:
2. Cinsiyetiniz:
3. Eğitim Durumunuz:

II. Bölüm

- 4.Size göre mahremiyet nedir? Neyi ifade etmektedir?
- 5.Beden mahremiyeti, ev mahremiyeti, aile mahremiyeti vb. mahremiyetler sizin için ne anlam ifade etmektedir?
- 6.Mahremiyetinizin korunmasına yönelik neler yapıyorsunuz?
- 7.Mahremiyet, sizin ve aileniz için önemsedüğünüz bir değer midir? Niçin?
- 8.Mahremiyet, aileniz dışında kalan başka bireyler için de önemsedüğünüz bir değer midir? Niçin?
- 9.Aile olmak, bir ailenin üyesi olmak sizin için ne anlama gelmektedir?
- 10.Size göre toplumumuzda aile ve mahremiyet anlayışında bir değişim yaşanmakta mıdır? (Cevap evet ise) size göre bu değişim nedir ve değişimi etkileyen faktörler nelerdir?
- 11.Ailenize ilişkin mahremiyet kaygısı yaşıyor musunuz? (Cevap evet ise) bu kaygıların kaynağı sizce nedir?
12. Aile üyeleriniz tarafından mahremiyetinizin ihlal edildiğini düşünüyor musunuz?
- 13.Aileve mahremiyete ilişkin kuşaklar arası farklı bir bakış açısı olduğunu düşünüyor musunuz? Nasıl?
14. Teknolojik gelişmeleri mahremiyeti tehdit eden bir unsur olarak değerlendiriyor musunuz? Neden?
15. Sizce din ve ahlakın aile mahremiyeti üzerinde bir etkisi var mıdır? Varsa nedir?